

Nr 93

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1960/61 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.; given Stockholms slott den 4 mars 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

Under kapitalbudgeten beräknas för vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. en medelsanvisning om 45 550 000 kronor. Då för innevarande budgetår anvisats 51 090 000 kronor, varav 12 045 000 kronor avser beredskapsarbeten, innebär förslaget — om man bortser från medlen för beredskapsarbeten — en ökad medelsanvisning med drygt 6 500 000 kronor.

Av det äskade anslaget hänför sig omkring 25,5 miljoner kronor till fullföljande av byggnadsarbetena vid de tre mentalsjukhusen i Falköping, Örebro och Bollnäs, vid psykopatsjukhuset i Katrineholm och vid sjukhuset för höggradigt psykiskt efterblivna i Sala.

Vidare framlägges förslag om godkännande av avtal mellan staten och Stockholms läns landsting om uppförande i Upplands Väsby av ett mentalsjukhus om 687 platser i anslutning till ett av landstinget beslutat nytt lasarett därstädes. För byggnadsarbetenas påbörjande äskas såsom lån till landstinget ett anslag om 1 000 000 kronor.

Platstillskottet genom tillkomsten av dessa sex nya sjukhus, som beräknas bli färdigställda under åren 1961--65, kan uppskattas till omkring 3 600.

För fortsatt upprustning av de befintliga sjukhusen beräknas i runt tal 18 500 000 kronor.

Under reservationsanslaget till Utrustning av nya mentalsjukhus m. m. äskas 7 306 000 kronor. Av detta belopp hänför sig omkring 3 800 000 kronor till utrustning av Falbygdens sjukhus samt påbörjande av utrustningen beträffande sjukhusen i Örebro och Bollnäs. Återstående ca 3 500 000 kronor avses alltså för utrustning av nytillkommande eller renoverade vårdavdelningar m. m. vid de befintliga sjukhusen. Utöver nu angivna belopp begäres beställningsbemyndigande för ytterligare utrustning till nämnda tre nya sjukhus om sammanlagt 2 150 000 kronor.

För att tillgodose det ökade personalbehov, som under de närmaste åren kan beräknas uppkomma bl. a. i anslutning till färdigställandet av beslutade nya sjukhus och nya avdelningar vid befintliga sjukhus, föreslås en ökning av den nuvarande grundutbildningskapaciteten från 490 till omkring 640 elever per år. För personal vid Vilhelmsro sjukhus föreslås en särskild utbildningskurs om ca 17 månader efter i stort sett samma riktlinjer som gäller för grundutbildningen men med särskilt beaktande av epileptiker-vårdens krav. Utbildningsanslaget beräknas till 875 000 kronor, en ökning med 95 000 kronor.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars
1960.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson.

I årets statsverksproposition, elfte huvudtiteln, punkterna 32 och 33, har reservationsanslaget till Utrustning av nya mentalsjukhus m. m. samt förslagsanslaget till Utbildning av mentalsjukvårdspersonal: Avlöningar upptagits med preliminärt beräknade belopp om 7 300 000 resp. 800 000 kronor. Anledningen härtill var att beredningen av dessa anslagsfrågor vid tiden för statsverkspropositionens färdigställande icke kunnat slutföras.

Därjämte har Kungl. Maj:t i sagda proposition på min hemställan under kapitalbudgeten, inrikesdepartementet, statens allmänna fastighetsfond, punkten 3, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. för budgetåret 1960/61, beräkna ett investeringsanslag av 43 000 000 kronor.

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga hithörande spörsmål.

I. Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m.m.

Framställning från mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation

Inledning

I skrivelse den 3 februari 1960 anför mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juni 1959 har chefen för inrikesdepartementet genom beslut den 30 juni samma år — med upplösning av statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande och utrustningskommittén för statens sinnessjukhus — tillkallat sakkunniga för att *dels* såsom en särskild beredning inom departementet biträda vid handläggningen av frågorna om mentalsjukvårdens utbyggande och upprust-

ning jämte därmed sammanhängande spørsmål, och dels såsom en delegation biträda beredningen vid handläggning av byggnads- och utrustningsfrågor. Delegationen har antagit benämningen mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation. Då byggnads- och utrustningsdelegationen trätt i de upplösta kommittéernas ställe, användes i det följande delegationens benämning även för dessa kommittéer.

Det fastställda antalet vårdplatser vid de egentliga mentalsjukhusen uppgick den 31 december 1958 till 20 669, vilket innebar en ökning med 619 platser i jämförelse med platsantalet vid samma tidpunkt år 1957. Vid sjukhusen var under år 1958 i medeltal 21 845 platser belagda, vilket sålunda utgjorde en överbeläggning med 1 176 patienter eller 5,7 procent. Jämfört med närmast föregående år hade en minskning i överbeläggningen inträtt med 679 eller med i runt tal en tredjedel. Antalet exspektanter minskade från år 1957 med 378 till 974.

Delegationens förslag till byggnadsföretag vid sjukhusen ansluter sig i huvudsak till 1956 års reviderade generalplan. Beträffande Ryhovs, S:ta Gertruds och Sätters sjukhus erinras om att statsmakterna vid 1959 års riksdag godkänt principplaner för utbyggnaden av dessa sjukhus. I fråga om Ulleråkers, S:t Lars' och Frösö sjukhus har delegationen utarbetat nya principplaner.

Vid framläggandet av principplanerna för Ryhovs, S:ta Gertruds och Sätters sjukhus förutsatte delegationen, att en ytterligare bearbetning av planerna skulle ske och att en detaljerad generalplan för sjukhusen skulle redovisas i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1960/61. Anhopning av arbetsuppgifter har emellertid gjort det omöjligt för delegationen att bearbeta planerna i deras helhet. Överarbetningen har måst begränsas till att avse de i planerna ingående byggnadsobjekt, varom förslag här framlägges. Delegationen framhåller vidare att åtskilliga detaljfrågor i samband med genomförandet av upprustningsplanerna för ett flertal av de äldre sjukhusen måste bli beroende av huruvida vårdorganisationen inom vederbörande län framdeles lämpligen bör förläggas till ett eller flera sjukhus, vilken storlek vårdenheterna anses böra få och vid vilken tidpunkt de kan beräknas bli uppförda. Lösningen av dessa frågor torde bl. a. bli avhängig av statsmakternas ställningstagande till de förslag angående de ekonomiska villkoren för en huvudmannaskapsreform, som kan komma att framläggas av mentalsjukvårdens statsbidragsutredning, och resultatet av de förhandlingar mellan staten och vederbörande landsting, som kan förut sättas komma att föregå reformens genomförande.

I överensstämmelse med den reviderade generalplanen framlägger delegationen förslag beträffande bl. a. fortsatt uppförande av Falbygdens, Mellringe och Bollnäs sjukhus samt sjukhuset för höggradigt psykiskt efterblivna i Sala i stort sett enligt förut redovisade investeringsplaner. Beträffande det beslutade nya mentalsjukhuset i Upplands Väsby har delegationen fört ytterligare förhandlingar med Stockholms läns landsting i vad avser anläggnings-, utrustnings- och driftkostnadernas fördelning m. m. På grund-

val härav framlägger delegationen förslag till nytt avtal med landstinget samt äskar medel för byggnadsarbetenas igångsättande.

Av det samlade medelsbehovet för de nya mentalsjukhusen, som totalt uppgår till drygt 164 miljoner kronor, har hittills anvisats tillhopa nära 43 miljoner kronor. Det resterande investeringsbehovet beräknas komma att fördela sig budgetårsvis enligt följande investeringsplan.

Sjukhus	Anvisat t. o. m. b. å. 1959/60	Beräknat medelsbehov för budgetår					Summa
		1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	
1. Falbygden (784 pl.)...	20,6	9,0	1,4				31,0
2. Mellringe (780 pl.)....	12,8	7,5	9,0	2,7			32,0
3. Bollnäs (660 pl.).....	5,9	6,0	8,0	7,0	5,1		32,0
4. Upplands Väsby (627 pl.).....	0,5	2,0	4,0	10,0	10,0	3,5	30,0
5. Sala (psykiskt efter- blivna; 540 pl.).....	1,6	4,0	8,0	8,0	2,6		24,2
6. Psykopatsjukhus (245 pl.).....	1,4	3,5	4,0	5,0	1,0		14,9
Summa	42,8	32,0	34,4	32,7	18,7	3,5	164,1

De nya mentalsjukhusens investeringsbehov för nästa budgetår uppgår sålunda till sammanlagt 32 miljoner kronor.

Vidkommande det av 1959 års riksdag beslutade psykopatsjukhuset i Katrineholm avser delegationen att i särskild skrivelse till Kungl. Maj:tt redovisa delegationens uppdrag att låta verkställa en överarbetning av det för sjukhuset upprättade byggnadsprogrammet. Genom tillkomsten av detta sjukhus med cirka 245 vårdplatser kommer ett motsvarande antal platser inom den egentliga mentalsjukvården att kunna friställas.

För vård av högradigt psykiskt efterblivna barn föreslår delegationen, att en avdelning om 60 platser inrättas inom Vipeholms sjukhusområde för en beräknad kostnad om 1,9 miljoner kronor. Denna vårdenhet är den första, som planlägges och utformas speciellt för ifrågavarande klientel.

Medelsbehovet för byggnadsarbeten vid de befintliga mentalsjukhusen uppgår sammanlagt till 19 358 000 kronor. Av detta belopp avser 8 881 000 kronor fortsatta arbeten för uppförande och upprustning av vårdpaviljonger och 2 945 000 kronor påbörjande av motsvarande arbeten. Föreslagna nya vårdpaviljonger — vilkas uppförande beslutats i princip av 1959 års riksdag — ger ett tillskott av 360 vårdplatser. De vårdpaviljonger, som föreslås skola renoveras, inrymmer sammanlagt 112 vårdplatser. Efter renovering minskas dock platsantalet med 16. Till lokaler för en aktiv terapeutisk verksamhet — diagnostik och behandling, arbets- och rörelseterapi samt socioterapi m. m. — hänför sig vidare 1 950 000 kronor. Återstående 5 582 000 kronor belöper på upprustning eller utbyggnad av lokaler för administration, ekonomi och drift samt anordningar för vatten och avlopp.

Delegationens övriga medelsäskanden om 792 000 kronor hänför sig till elektriska arbeten vid vissa befintliga sjukhus samt delegationens utredningsarbete.

Kostnaderna för nya byggnadsförslag grundar sig på prisläget den 1 juli 1959.

Delegationens förslag till byggnadsarbeten berör bl.a. panncentralerna och värmesystemen vid inte mindre än nio sjukhus, nämligen Sundby, Birgittas, Ryhovs, Restads, Källshagens, Sätters, Sidsjöns, Umedalens och Frösö sjukhus. Vid Sätters sjukhus är panncentralen i så dåligt skick, att åtgärder för upprustning måste vidtagas. En komplettering av panncentralen vid Sidsjöns sjukhus är även oundgängligen nödvändig. Vidare är panncentralen vid Frösö sjukhus i så dåligt skick, att åtgärder till förbättring av densamma snarast måste vidtagas. Sammanlagda medelsbehovet för nu avsedda arbeten vid Sätters, Sidsjöns och Frösö sjukhus uppgår till 975 000 kronor.

I fråga om panncentralerna vid övriga angivna sjukhus föreslår delegationen dels åtgärder för rationalisering och förbilligande av driften och dels vissa kompletterings- och istandsättningsarbeten inom såväl sjukhusens pannanläggningar som deras värmesystem. Rationaliseringsåtgärderna avser i huvudsak en övergång till eller utvidgning av oljeeldningssystem, införande av automatisk (variatorstyrd) värmereglering samt installation av automatisk lågvattenkontroll i högtrycksångpannor. Delegationen är medveten om att dessa åtgärder medför betydande investeringskostnader. Å andra sidan ernås ansevärliga besparingar i bränsle- och arbetskostnader. Kostnaderna för bl. a. ifrågakvarande arbeten och beräknade besparingar beträffande bränsle och arbetskraft framgår av nedanstående sammanställning. Därvid har hänsyn tagits jämväl till sådana beslutade eller redan påbörjade arbeten av angivet slag, vilka intimt sammanhänger med här föreslagna arbeten. Vid beräkningen av arbetskostnadsbesparingarna har delegationen utgått från löne- och socialförmåner för en befattningshavare i lönegrad 7, löneklass 8, dyrortsgrupp 3, beräknade till sammanlagt cirka 15 000 kronor per år.

Sjukhus	Kostnader för rationaliseringsåtgärder	Kostnadsbesparingar per år			Kostnader för kompletterings- och istandsättningsåtgärder
		bränsle	arbetskraft	Totalt	
Sundby	210 000	24 000	16 000	40 000	115 000
Birgitta	192 000	20 000	27 000	47 000	310 000
Ryhov	305 000	45 000	25 000	70 000	370 000
Restad	275 000	45 000	17 000	62 000	—
Källshagen	228 000	24 000	21 000	45 000	27 000
Umedalen	450 000	50 000	35 000	85 000	415 000
Summa	1 660 000	208 000	141 000	349 000	1 237 000

Kostnaderna för rationaliseringsåtgärderna uppgår sålunda till sammanlagt 1 660 000 kronor. Av detta belopp har dock tillhoppa 935 000 kronor redan anvisats. De årliga besparingarna i bränsle- och arbetskostnader beräknas till 349 000 kronor. Erforderliga kompletterings- och iståndsättningsåtgärder, vilka i stor utsträckning sammanhänger med de förordade rationaliseringsåtgärderna, har kostnadsberäknats till sammanlagt 1 237 000 kronor. De sammanlagda kostnaderna för samtliga arbeten inom panncentralerna vid nu ifrågavarande sjukhus uppgår sålunda till (1 660 000 + 1 237 000) 2 897 000 kronor.

Delegationens petita har godkänts av mentalsjukvårdsberedningen.

Psykiatriska sjukhuset i Stockholm

Renovering och utvidgning av lokaler för medicinskt centrum m. m.

Vid 1959 års riksdag (prop. nr 87; rskr. 183) beslöts, att renovering och utvidgning av lokaler för medicinskt centrum m. m. vid sjukhuset skulle företagas för en beräknad kostnad av 630 000 kronor. För ändamålet anvisades 300 000 kronor.

Arbetena beräknas i huvudsak att avslutas under budgetåret 1960/61. Återstoden av den beräknade kostnaden (630 000—300 000) 330 000 kronor bör därför anvisas för nästa budgetår att ställas till medicinalstyrelsens disposition.

Merkostnad för renovering av vissa vårdavdelningar

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1957 års riksdag (prop. nr 103; rskr. 237), att vårdavdelningarna vid sjukhuset skulle renoveras för en beräknad kostnad av 900 000 kronor. För ändamålet har av 1957, 1958 och 1959 års riksdagar nämnda belopp i dess helhet anvisats.

Kostnaderna för ifrågavarande arbeten hade av medicinalstyrelsen beräknats med ledning av kostnaderna för en under 1956 och 1957 företagen upprustning av vissa vårdavdelningar inom sjukhuset. Enligt anmälan av medicinalstyrelsen har delegationen dock i samband med sina anslagsäskanden för innevarande budgetår framhållit, att emedan en då beräknad merkostnad om 200 000 kronor för ifrågavarande byggnadsobjekt vore att påräkna, ämnade delegationen för budgetåret 1960/61 äska härför erforderligt tilläggsanslag. I skrivelse till delegationen den 3 juli 1959 har medicinalstyrelsen sedermera anmält en total merkostnad för ifrågavarande arbeten om sammanlagt 403 000 kronor. Härom anför styrelsen bl.a. följande.

Under renoveringsarbetet har konstaterats, att på grund av bl. a. vissa ändringar i fråga om avdelningarnas planlösning ventilationssystemet, som är utfört för självdrag, icke kommer att vara tillfyllest. Kostnaden för me-

kaniska ventilationsanordningar, inklusive av installationen föranledda byggnads- och målningsarbeten, beräknas till cirka 100 000 kronor.

Värmesystemets rörledningar inom vårdavdelningarna K1—K3 har visat sig vara så svårt anfrätta och slitna att rörsystemet inom nämnda paviljonger måste utbytas. Kostnaderna härför samt för därmed förenade byggnadsarbeten har beräknats till cirka 40 000 kronor.

Ombyggnadsarbetena inom avdelningarna K1—K3 har medfört, att en syal, en vävsal samt ett par provisoriska omklädningsrum för personal måst utrymmas och disponeras för andra ändamål. Ersättningsutrymmen för dessa lokaler har därför måst iordningställas i källarvåningen, där samtidigt även utrymmen anordnas för förvaring av rentvätt och smutstvätt med därtill hörande biutrymmen. Kostnaderna för dessa extra arbeten har beräknats till 95 000 kronor.

Liksom beträffande K1—K3 måste vid renovering av avdelningarna M1—M3 dels värmesystemets rörledningar utbytas för en kostnad av 40 000 kronor och dels omdispositioner och arbeten i källarvåningen utföras. Detta medför ett ytterligare anslagsbehov av (40 000 + 95 000) 135 000 kronor.

Stegringen av byggnadskostnaderna sedan den under hösten 1956 verkställda kostnadsberäkningen uppgår till 33 000 kronor.

De sammanlagda merkostnaderna för renovering av vissa vårdavdelningar uppgår sålunda till (100 000 + 40 000 + 95 000 + 135 000 + 33 000) 403 000 kronor. Byggnadsstyrelsen har efter granskning ansett nämnda belopp eller i runt tal 400 000 kronor vara tillfyllest för täckande av merkostnaderna, under förutsättning att arbetena såsom hittills bedrivs med viss hjälp av sjukhusets patienter och personal samt att icke några ytterligare oförutsedda kostnader tillkommer.

Delegationen anser, att de av merkostnaderna omfattade arbetena bör komma till utförande. Sedan medicinalstyrelsen anmält, att ett belopp om 300 000 kronor torde vara erforderligt för täckande av dessa merkostnader under nästa budgetår, hemställer dock delegationen, att sistnämnda belopp anvisas för ändamålet.

Uppförande av mentalsjukhus i Upplands Väsby

I överensstämmelse med i prop. nr 103 framlagt förslag beslöt 1957 års riksdag (rskr. 237), att ett nytt mentalsjukhus skulle uppföras i Stockholms län och förläggas till Upplands Väsby. I enlighet med Kungl. Maj:ts uppdrag den 6 juni 1957 upptog delegationen härefter förhandlingar med Stockholms läns landsting rörande det beslutade nya sjukhuset och avgav i samband med sina anslagsäskanden för innevarande budgetår förslag till sjukhusets närmare planläggning och utformning. Förslaget innebar, att ett mentalsjukhus om 627 vårdplatser skulle uppföras i omedelbar anslutning till ett av landstinget beslutat nytt lasarett i Upplands Väsby om 235 platser och samordnas med detta till en för sjukhuset och lasarettet gemensam anläggning. Byggnadskostnaderna beräknades till 47 milj.

kronor. Vidare hemställde delegationen om Kungl. Maj:ts godkännande av ett med landstingets förvaltningsutskott träffat preliminärt avtal angående sjukhusanläggningens uppförande och grunderna för fördelningen mellan Kronan och landstinget av kostnaderna för uppförandet samt anläggningens utrustning och drift m. m.

Efter remissbehandling redovisades delegationens förslag i prop. nr 87 till 1959 års riksdag. I samband därmed anförde föredragande departementschefen bl. a., att vissa närmare berörda spörsmål i anslutning till det framlagda avtalsförslaget fordrade ytterligare överväganden. Med hänsyn härtill och då landstingets ställningstagande till dessa spörsmål borde avvaktas, ansåg sig departementschefen böra förorda, att nya förhandlingar upptoges med landstinget och att ifrågavarande spörsmål därefter ånyo underställdes riksdagens prövning. För det fortsatta planerings- och ritningsarbetet borde ett belopp om 500 000 kronor anvisas. Sedan riksdagen beslutat i överensstämmelse härmed (rskr. 183), uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 5 juni 1959 åt delegationen att upptaga förhandlingar med landstinget om uppförande, utrustning och drift av det nya mentalsjukhuset.

Genom en planmässig bearbetning av det upprättade förslaget till mentalsjukhusets utformning har delegationen sökt tillvarata varje möjlighet att nedbringa sjukhusets byggnadskostnader utan att eftersätta de medicinska och driftekonomiska synpunkterna. Sålunda har de sex enplanspaviljongerna sammanförts till två grupper, vardera med tre vårdavdelningar i direkt anslutning till varandra, samt byggnadsvolymen minskats genom en mera koncentrerad planlösning. Dessutom har kulvertförbindelsen till enplanspaviljongerna slopats, och källare under byggnaderna därför kunnat undvaras. Även planerna för övriga vårdpaviljonger har koncentrerats med en viss volymminskning som resultat. Någon ändring av sjukhusets vårdplatsantal har dessa åtgärder icke medfört. Å andra sidan har vissa utrymmen för behandling, läkarexpeditioner och undervisning måst utökas något i enlighet med numera tillämpade principer.

I samband med mentalsjukhusets fortsatta projektering har man från landstingets sida ytterligare bearbetat förslaget till lasarettets planläggning och utformning. De sålunda för hela sjukhusanläggningen överarbetade planerna har varit föremål för kostnadsberäkning av byggnadsstyrelsen. Den totala kostnaden för anläggningens uppförande har därvid beräknats uppgå till 48 400 000 kronor, vilket belopp överstiger den tidigare beräknade totalkostnaden med 1 400 000 kronor. För de byggnadsenheter, som kommer att utnyttjas uteslutande för mentalsjukhusets behov föreligger en minskning av byggnadskostnaderna med 1 200 000 kronor, varav 150 000 kronor hänför sig till sjukhusets två fyravåningspaviljonger och 1 050 000 kronor till de nämnda envåningspaviljongerna. Å andra sidan har uppkommit en kostnadsökning med sammanlagt 250 000 kronor, var-

av 100 000 kronor för en behövlig utökning av insulinavdelning, lokaler för poliklinisk mottagning samt överläkarexpeditioner och 150 000 kronor, avseende en utvidgning av bibliotekets utrymmen samt vissa ytterligare konsultlokaler och lektionssalar. För den enbart för mentalsjukhuset avsedda delen av sjukhusanläggningen föreligger sålunda en nettominskning av byggnadskostnaden om (1 200 000—250 000) 950 000 kronor. För den byggnadsenhet, som inrymmer i huvudsak lasarettets vårdavdelningar och behandlingslokaler, redovisas en ökning av byggnadskostnaderna med 2 100 000 kronor. Med hänsyn till att kostnadsökningen till största delen avser lokaler, som kommer att utnyttjas även för mentalsjukhusets behov, har ett belopp om 325 000 kronor av denna ökning ansetts böra påföras mentalsjukhuset. För sjukhusanläggningens gemensamma ekonomibyggnad med samlingssal, inklusive projekteringskostnader m. m., har en kostnadsökning om 250 000 kronor uppkommit, avseende centralkök och centralförråd. Dessa merkostnader har ansetts böra belasta mentalsjukhuset resp. lasarettet i proportion till deras vårdplatsantal eller med 180 000 resp. 70 000 kronor.

De kostnadsmissiga förändringarna av det nu framlagda förslaget till sjukhusanläggningens utformning innebär sålunda, att byggnadskostnaderna för mentalsjukhuset minskat med (950 000 — 325 000 — 180 000) 445 000 kronor medan lasarettets byggnadskostnader ökat med (2 100 000 — 325 000 + 70 000) 1 845 000 kronor. Detta innebär, att kostnaden för mentalsjukhuset skulle belöpa sig till (30 500 000 — 445 000) 30 055 000 kronor — eller 47 934 kronor per vårdplats — och kostnaderna för lasarettet till (16 500 000 + 1 845 000) 18 345 000 kronor, motsvarande 78 064 kronor per plats.

Vid förnyade förhandlingar mellan delegationen och Stockholms läns landsting angående fördelningen av kostnaderna för hela sjukhusanläggningen har landstinget icke velat medgiva annan ändring i den sålunda på grundval av den tidigare överenskommelsen framräknade kostnadsfördelningen än en till 47 900 kronor per vårdplats avrundad kostnad för staten. Enligt denna fördelningsgrund uppgår statens andel i de totala anläggningskostnaderna till (47 900 × 627) 30 033 300 kronor och landstingets andel till (48 400 000 — 30 033 300) 18 366 700 kronor eller 78 156 kronor per vårdplats.

Delegationen anmäler, att landstinget med hänsyn till det inom länet föreliggande betydande vårdplatsbehovet förklarar sig icke ha något att erinra mot en viss ökning av antalet vårdplatser vid mentalsjukhuset, förslagsvis med 60 platser. Då en sådan platsökning icke skulle medföra någon ändring i de föreslagna gemensamma anordningarna för sjukhuset, torde kostnader tillkomma endast för inrättande av ytterligare två vårdavdelningar vid sjukhuset. Byggnadsstyrelsen har beräknat denna merkostnad till 1,1 milj. kronor. Den totala anläggningskostnaden för men-

talsjukhuset med i dylikt fall 687 vårdplatser skulle alltså uppgå till (30 033 300 + 1 100 000) 31 133 300 kronor, motsvarande en platskostnad av 45 318 kronor.

Såsom delegationen anförde i samband med framläggandet av sitt tidigare förslag i detta ärende talar bl. a. praktiska skäl för att landstinget står som ägare till och ansvarar för driften av hela sjukhusanläggningen. Det har med hänsyn härtill också befunnits mest ändamålsenligt, att landstinget åtager sig att för statens räkning — så länge staten är huvudman för den egentliga mentalsjukvården i Stockholms län — uppföra, utrusta och inreda mentalsjukhuset samt driva detsamma för vård av sådana sjuka, som mottages på statens mentalsjukhus. Vid förhandlingarna med landstinget har överenskommit att tillämpa lägst den standard, som gäller för något av de senast uppförda statliga mentalsjukhusen. Därvid har det blivande Falbygdens sjukhus i Falköping ansetts böra vara normgivande, i synnerhet med hänsyn till att en särskild klinikavdelning inrättas vid båda sjukhusen.

Uppförandet och utrustningen av sjukhuset har synts böra omhändershas av landstinget genom en byggnadskommitté, vari staten bör representeras av två av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter.

I likhet med vad tidigare varit förutsatt har överenskommit, att kostnaderna för utrustning och inredning bestrides av staten, i den mån utrustning och lokaler avses komma att utnyttjas för vården av mentalt sjuka. Det har härvid ansetts rimligt, att statens ersättning utgår med högst det belopp per vårdplats, som vid tidpunkten för färdigställandet motsvarar kostnaden för utrustningen och inredningen av Falbygdens sjukhus.

Landstinget har icke ansett sig ha anledning frånträda den tidigare träffade överenskommelsen, att statens andel i kostnaderna bestrides i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån till landstinget. Erforderliga medel synes under byggnadstiden böra ställas till landstingets förfogande genom årliga tillskott i proportion till kostnadernas fördelning mellan parterna.

Då landstinget avses komma att omhändersha driften av hela sjukhusanläggningen, måste vid nu gällande huvudmannaansvar för den egentliga mentalsjukvården de å mentalsjukhuset belöpande driftkostnaderna ersättas av staten. Därest beslut fattas om landstingens och de landstingsfria städernas övertagande av detta huvudmannaansvar, torde det få förutsättas, att villkoren för ett övertagande kommer att bl. a. innefatta rätt för de nya huvudmännen att uppbära viss ersättning av staten för driften av mentalsjukhusen. För att Stockholms län därvid icke skall komma att intaga en särställning i förhållande till andra landsting, har man vid delegationens förhandlingar med landstinget i princip enats om att statens ersättning för driftkostnaderna vid mentalsjukhuset i Upplands Väsby skall utgå enligt samma grunder, som med avseende å motsvarande ersätt-

ning skall gälla för samtliga landsting efter en huvudmannaskapsreform. Dessa ersättningsgrunder är alltså avsedda att vinna tillämpning oavsett huruvida landstinget framdeles övertager huvudmannaskapet för den egentliga mentalsjukvården inom Stockholms län eller icke.

Därest generella bestämmelser om driftkostnadsersättning till landstingen efter en huvudmannaskapsreform icke skulle föreligga, då Upplands Väsby-sjukhuset tages i bruk, bör landstinget medgivas ersättning för sjukhusets driftkostnader med belopp, som motsvarar statens kostnader för driften av likvärdiga mentalsjukhus. Kostnaderna vid Falbygdens sjukhus har ansetts böra tillämpas även i detta fall. Med hänsyn till de båda sjukhusens läge å skilda dyrorter har landstinget emellertid begärt, att ett driftersättningstillägg skall utgå för varje vård dag med belopp, som motsvarar skillnaden mellan den efter högsta löneklass beräknade lönekostnaden per vård dag enligt godkänd personalstat för mentalsjukhuset i Upplands Väsby och lönekostnaden enligt personalstaten för Falbygdens sjukhus. Personalstaten för Upplands Väsby-sjukhuset förutsättes bli godkänd av staten och landstinget. Delegationen har ansett skäligt, att ett sådant ersättningstillägg medgives landstinget under en övergångstid i avbidan på statsmakternas ställningstagande till de ekonomiska villkoren för en huvudmannaskapsreform. Staten hade i allt fall haft att vidkännas dessa merkostnader för ett i egen regi drivet sjukhus i Upplands Väsby. Medgivandet innebär icke någon ändring i det förhållandet, att om den av landstinget anställda personalen skulle få en sammansättning eller löneställning, som medför, att personalkostnaderna för sjukhuset faktiskt överstiger de enligt personalstaten för Falbygdens sjukhus beräknade, en härav föranledd ökning av driftkostnaden i jämförelse med den vid sistnämnda sjukhus måste — liksom varje annan sådan ökning — stanna på landstinget.

På grundval av de med landstinget sålunda förda förhandlingarna har delegationen, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, slutit nytt preliminärt avtal med landstingets förvaltningsutskott, som härtill erhållit landstingets uppdrag.

»Avtal mellan mentalsjukvårdsberedningen, byggnads- och utrustningsdelegationen, såsom företrädare för Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, samt Stockholms läns landstings förvaltningsutskott såsom företrädare för landstinget, å andra sidan, angående dels uppförande i Upplands Väsby av en sjukhusanläggning, innefattande ett mentalsjukhus och ett lasarett, dels ock grunderna för fördelningen mellan Kronan och landstinget av kostnaderna för uppförandet samt anläggningens utrustning och drift m. m.

§ 1.

Landstinget åtager sig att inom ett av landstinget för sjukvårdsändamål disponerat markområde omedelbart norr om det nuvarande Löwenström-

ska lasarettet i Upplands Väsby låta såsom en gemensam sjukhusanläggning uppföra samt utrusta och inreda dels ett mentalsjukhus med 627 platser efter lägst den standard, som tillämpas beträffande Falbygdens sjukhus i Falköping, dels ock ett lasarett med ungefär 235 platser, allt i huvudsaklig överensstämmelse med ett av delegationen i skrivelse den 3 februari 1960 till Kungl. Maj:t framlagt förslag i ämnet jämte tillhörande ritningar.

§ 2.

Landstinget förbinder sig att för vård av sådana psykiskt sjuka, som mottagas på statens mentalsjukhus, upplåta härför avsedda vårdavdelningar samt för ändamålet erforderliga behandlings- och ekonomilokaler jämte övriga anordningar inom anläggningen.

§ 3.

Kostnaderna för sjukhusanläggningens uppförande ha av byggnadsstyrelsen på parternas uppdrag beräknats till 48 400 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1959. Enligt av parterna verkställd beräkning fördela sig anläggningskostnaderna med 30 033 300 kronor å lokaler och anordningar för mentalsjukhusets behov, motsvarande 47 900 kronor per vårdplats, och med 18 366 700 kronor å lokaler och anordningar, som betjäna lasarettet, motsvarande 78 156 kronor per vårdplats. Till grund för kostnadsberäkningen har legat byggnadsstyrelsens meddelande 1953: 8.

Den å mentalsjukhuset belöpande delen av anläggningskostnaderna, 30 033 000 kronor, bestrides av Kronan.

Den å lasarettet belöpande delen av anläggningskostnaderna, 18 366 700 kronor, bestrides av landstinget.

§ 4.

Ökning av anläggningskostnaderna till följd av vidtagen ändring i ritningarna för sjukhusanläggningen skall bestridas av den av parterna, som påkallar sådan ändring. Den ökning av parternas kostnadsandelar, som inträffade allmänna byggnads- och kostnadsstegringar kunna medföra, skall bäras av Kronan respektive landstinget.

Uppkommer minskning i anläggningskostnaderna för lokaler eller anordningar, som äro gemensamma för mentalsjukhuset och lasarettet, skall denna räknas Kronan och landstinget till godo i proportion till deras andelar i den totala anläggningskostnaden. En minskning av kostnaderna för vårdavdelningar eller andra lokaler, avsedda enbart för mentalsjukhuset eller lasarettet, skall helt komma Kronan respektive landstinget till godo.

§ 5.

Kostnaderna i samband med sjukhusanläggningens färdigställande för utrustning och för lokalernas inredning bestrides av Kronan till den del utrustningen och lokalerna skola utnyttjas för vården av mentalt sjuka, dock högst med belopp, som — räknat per vårdplats och enligt då gällande prisläge — motsvarar kostnaden för utrustning och inredning av Falbygdens sjukhus.

§ 6.

Kronans andel i kostnaderna för sjukhusanläggningens uppförande, re-

spektive dess utrustning och inredning bestrides i form av ett landstinget beviljat ränte- och amorteringsfritt statligt lån.

Därest för vården av mentalt sjuka helt eller delvis utnyttjade lokaler inom anläggningen av landstinget tagas i anspråk för annat ändamål, äger Kronan uppsäga lånet till betalning med det belopp, som efter en beräknad avskrivningstid av sextio respektive tjugu år motsvarar anläggnings- respektive utrustnings- och inredningskostnaderna för dessa lokaler i den omfattning de varit utnyttjade. Betalningsvillkoren fastställas efter förhandlingar mellan parterna.

§ 7.

Å mentalsjukhuset belöpande del av kostnaderna för sjukhusanläggningens underhåll samt kostnader för ersättningsanskaffningar och underhåll med avseende å utrustning och inredning av de för vården av mentalt sjuka helt eller delvis utnyttjade lokalerna skola anses inräknade i omkostnaderna för mentalsjukhusets drift.

§ 8.

Därest sjukhusanläggningen behöver ombyggas eller tillbyggas, nya vårdenheter anslutas till anläggningen eller om investeringskrävande åtgärder eljest behöva vidtagas, skall i fråga om fördelning av därav föranledda anläggnings- och utrustningskostnader särskild överenskommelse träffas mellan Kronan och landstinget.

§ 9.

Byggnadsföretagets genomförande — innefattande såväl sjukhusanläggningens uppförande som dess utrustning och inredning — skall omhändrivas av landstinget genom en av dess förvaltningsutskott utsedd byggnadskommitté, i vilken Kronan företrädes av två ledamöter, förordnade av Kungl. Maj:t.

Inom ramen för den totala anläggningskostnaden äger byggnadskommittén vidtaga sådana ändringar i de enskilda byggnadernas utformning och konstruktion, som äro tekniskt betingade och icke innebära avvikelser från principerna i det fastställda byggnadsprogrammet.

§ 10.

Erforderliga medel för uppförande av lokaler och anordningar för mentalsjukhusets behov ställas till landstingets förfogande genom årliga tillskott under byggnadstiden med en i proportion till Kronans andel i den totala anläggningskostnaden beräknad del av det belopp, vartill medelsbehovet för varje budgetår uppgår. Medlen utbetalas kvartalsvis i relation till de kostnader, som landstinget nedlagt å anläggningen, och inom ramen av för ändamålet anvisade medel.

§ 11.

Landstinget åtager sig att omhändriva driften av mentalsjukhuset och därvid tillämpa lägst den standard, som gäller för Falbygdens sjukhus.

§ 12.

Kostnaderna för mentalsjukhusets drift ersättas årligen av Kronan med det belopp per vårddag, som motsvarar driftkostnaden per vårddag under

motsvarande år vid Falbygdens sjukhus, inberäknat vid detta sjukhus nedlagda kostnader för såväl sjukhusanläggningens underhåll som ersättningsanskaffningar och underhåll med avseende å sjukhusets utrustning och inredning.

Utöver i första stycket angiven ersättning erlägger Kronan driftersättningstillägg för varje vård dag med det belopp, som motsvarar skillnaden mellan den efter högsta löneklass beräknade lönekostnaden per vård dag enligt godkänd personalstat för mentalsjukhuset i Upplands Väsby och lönekostnaden per vård dag enligt personalstaten för Falbygdens sjukhus.

Ersättning för driftkostnaden utbetalas à conto under löpande kalenderår kvartalsvis i efterskott med slutlig avräkning efter årets utgång.

§ 13.

Bestämmelserna i § 12 om ersättning för mentalsjukhusets driftkostnader skola gälla intill dess beslut fattas av statsmakterna om de ekonomiska villkoren för landstingens övertagande av huvudmannskapet för den egentlig mentalsjukvården. För tid därefter skall ersättningen till Stockholms läns landsting för driftkostnaderna för mentalsjukhuset i Upplands Väsby, efter förhandlingar mellan parterna bestämmas med tillämpning av samma beräkningsgrunder, som med avseende å motsvarande ersättning skola gälla för samtliga landsting efter ett övertagande av huvudmannskapet.

§ 14.

Detta avtal — varav parterna tagit var sitt exemplar — gäller tills vidare så länge staten är huvudman för mentalsjukvården inom Stockholms och Skaraborgs län.»

Byggnadsarbetena avses kunna påbörjas under innevarande år. För detta ändamål har landstinget anvisat och till förvaltningsutskottets förfogande ställt ett anslag om 2,5 milj. kronor. Som tidigare angivits kan byggnadstiden beräknas till fem år. En med hänsyn härtill lämplig indelning i byggnadsetapper torde medföra ett medelsbehov för bestridande av statens andel i byggnadskostnaderna under budgetåren 1960/61—1964/65 av omkring 2, 4, 10, 10 resp. 3,5 milj. kronor per budgetår. För budgetåret 1960/61 bör alltså för statens del anvisas 2 000 000 kronor för påbörjandet av byggnadsföretaget.

Ulleråkers sjukhus i Uppsala

Principplan

Antalet fastställda vårdplatser vid Ulleråkers sjukhus uppgår f. n. till 1 511. Av nämnda vårdplatsantal — i vilket bl. a. ingår 31 platser för patienter, som kräver speciell vård för somatiska sjukdomar, och 121 platser för tbc-patienter — är 675 platser belägna inom sjukhusets norra och 836 platser inom dess södra del. Medelbeläggningen har under senare år uppgått till mellan 1 530 och 1 580 patienter.

Sjukhusets nuvarande upptagningsområde omfattar Uppsala län samt delar av Stockholms och Västmanlands län. Förutom patienter från angivna upptagningsområde vårdas vid sjukhuset ett antal patienter från län utanför upptagningsområdet samt från städer utanför landsting. Därjämte finns intagna ett antal utläningar vid sjukhuset. De för tbc-patienter reserverade platserna är belagda med patienter från Mellansverige.

Enligt 1956 års reviderade generalplan skall sjukhusets upptagningsområde omfatta Uppsala och Västmanlands län. Enligt planen beräknas det sammanlagda högsta vårdplatsbehovet för de båda länen år 1970 uppgå till 1 427 platser. Platsantalet vid sjukhuset har föreslagits i den reviderade planen till 1 253, motsvarande 3,4 promille av det förutsatta upptagningsområdets folkmängd.

Tillkomsten av de beslutade mentalsjukhusen i Stockholms och Västmanlands län i resp. Upplands Väsby och Västerås innebär, att upptagningsområdet för Ulleråkers sjukhus kommer att omfatta Uppsala län och norra delen av Stockholms län med en sammanlagd folkmängd av ca 230 000 invånare. Vid ett platsbehov för egentlig mentalsjukvård motsvarande 4 promille av befolkningsantalet erfordras 920 vårdplatser inom detta område. Enligt numera vedertagna normer bör ett mentalsjukhus ha en storlek om ca 700 vårdplatser. Då Ulleråkers sjukhus är avsett att fungera såsom undervisningssjukhus med behov av ett ur undervisnings- och forskningssynpunkt förhållandevis stort och väl differentierat patientmaterial synes dock sjukhuset böra inrymma ett något högre antal vårdplatser, förslagsvis 900 platser. Därjämte bör platser finnas vid sjukhuset för tbc-sjuka från andra upptagningsområden inom Mellansverige. För detta ändamål torde 60 platser framdeles böra reserveras.

Utöver vårdplatser för egentligt mentalt sjuka skall enligt mentalsjukvårdsdelegationens förslag (SOU 1957:40) till sjukhusområdet förläggas en avdelning om 50 vårdplatser för mentalt sjuka barn och ungdomar. Vidare har byggnads- och utrustningsdelegationen i skrivelser till Kungl. Maj:t den 14 februari och den 21 december 1956 föreslagit, att till sjukhuset även förläggas en avdelning om 210 vårdplatser för höggradigt psykiskt efterblivna, varav 130 platser för barn och 80 platser för vuxna.

Sammanlagda antalet vårdplatser för berörda patientkategorier kommer sålunda att uppgå till $(900 + 60 + 50 + 210)$ 1 220.

Sjukhusets norra del omfattar dels en moderniserad och ombyggd äldre vårdpaviljong, som även inrymmer arbetsterapilokaler, och dels sex nyuppförda paviljonger, av vilka två är avsedda för tbc-patienter. Inom denna del finns dessutom tre äldre vårdpaviljonger, av vilka två redan utgått som vårdavdelningar och avses skola iordningställas för undervisningsändamål, medan den tredje paviljongen nu disponeras som evakueringspaviljong men avses framdeles komma att utnyttjas för annat ändamål. Inom norra delen är även sjukhusets administrationsbyggnad belä-

gen, varjämte sjukhusets behandlingslokaler är inrymda i en våning inom en av de nyuppförda vårdpaviljongerna (MC62). Vidare finns inom denna del av området nybyggda lokaler för arbetsterapi. Samtliga vårdpaviljonger inom sjukhusets norra del befinner sig i gott skick.

Inom södra sjukhusområdet finns sex vårdpaviljonger och två beredskapspaviljonger, varav den ena användes för rättspsykiatri. Där är även sjukhusets kök och tvättinrättning belägna. Vidare är här förlagda sjukhusets samlingssal och två mindre verkstadsbyggnader samt sjukhusets panncentral. Med undantag för panncentralen är de flesta byggnaderna inom nämnda del av sjukhusområdet av sådan beskaffenhet, att de icke bör bibehållas. Endast två vårdpaviljonger (M12 och K15) vilka är försedda med hissar, bör bli föremål för en begränsad upprustning för att bibehållas under en övergångstid.

Vårdpaviljonger för vuxna mentalt sjuka. Befintliga sju vårdpaviljonger inom det norra sjukhusområdet med sammanlagt 675 vårdplatser är alla i gott skick. I vårdpaviljong MC62 för behandlingsändamål disponerade lokaler kan ombyggas till en vårdavdelning om 27 platser. Inom de befintliga vårdpaviljongerna vid norra delen av sjukhusområdet kan sålunda antalet vårdplatser beräknas komma att uppgå till (675 + 27) 702. Av dessa vårdplatser förutsättes emellertid 60 framdeles komma att tagas i anspråk för tbc-patienter från andra upptagningsområden. För sjukhusets upptagningsområde skulle därvid 642 platser stå till förfogande. Med hänsyn till de ytterligare vårdenheter, som föreslagits skola inrymmas inom sjukhusområdet och vilka var för sig kräver viss avskildhet, anser delegationen, att samtliga vårdplatser för vuxna egentligt mentalt sjuka förläggas till det norra sjukhusområdet i ett slutskede av den för sjukhuset planerade ombyggnadsverksamheten. I anslutning till de befintliga vårdpaviljongerna inom detta område bör därför tillskapas (900 — 642) 258 vårdplatser, motsvarande minst 8 vårdavdelningar med vardera 30 platser.

Av de inom södra sjukhusområdet belägna vårdpaviljongerna bör paviljongerna M12 och K15 bli föremål för begränsad upprustning för en kostnad om cirka 2 500 kronor per plats och bibehållas under en övergångsperiod. Inom paviljongerna kan sammanlagt ca 250 vårdplatser utvinnas. Dessa torde behövas för patienter från andra län, bl. a. Stockholms och Västmanlands län, samt för utläningar intill dess vårdplatsbehovet för dessa patienter i sin helhet blivit tillgodosett i annan ordning.

Behandlingslokaler, expedition och kontor samt forskningsavdelning. Sjukhusets behandlingslokaler är förhållandevis ändamålsenliga och i gott skick. Då möjligheterna att utvidga lokalerna emellertid är begränsade och förutsättningar saknas att lokalt samordna lokalerna med den avsedda forskningsavdelningen, anser delegationen, att en ny byggnad bör uppföras för sjukhusets behandlingslokaler, laboratorier och en forskningsavdelning. Till denna byggnad bör även överflyttas åtminstone i den nuvarande administrationsbyggnaden belägna expeditioner och sjukhuskontor. Administrationsbyggnaden i övrigt förutsättes efter vissa omdispositioner kunna utnyttjas för annat ändamål. Förslaget förutsätter, att två bostadsbyggnader av trä jämte en handelsbod utgår eller — om så erfordras — flyttas till annan plats inom sjukhusområdet.

Lokaler för arbets- och rörelseterapi m. m. Tillfredsställande lokaler för arbetsterapi finns inom norra sjukhusdelen i byggnaden V 2. Därför är vissa arbetsterapilokaler inrymda på vindarna i paviljongerna inom södra sjukhusområdet. Vid ett överförande av samtliga vårdavdelningar till norra sjukhusområdet kan ytterligare arbetsterapilokaler komma att erfordras. Sådana torde kunna anordnas i jordvåningarna i de blivande nya paviljongerna.

De vid södra sjukhuset belägna två mindre verkstadsbyggnaderna, som inrymmer verkstäder för snickeri, måleri och tapetseri, kan komma att utgå. Ersättningslokaler för dessa verkstäder bör uppföras, om så skulle erfordras.

Lokaler för rörelseterapi, fysikalisk terapi och sjukgymnastik kommer att uppföras i anslutning till en av 1958 års riksdag beslutad ny köks- och matsalsbyggnad. Enligt upprättat förslag beräknas även en ny samlings-sal skola uppföras i anslutning till denna byggnad. Sjukhusets nuvarande samlings-sal, belägen inom södra sjukhusområdet, är i dåligt skick och förutsättes skola utgå i samband med att paviljongerna inom detta område rives.

Kök, personalmatsalar och tvätt. Det beslutade nya centralköket jämte personalmatsalar m. m. vid sjukhuset kommer att förläggas inom norra sjukhusdelen och ersätta den inom södra delen befintliga köksanläggningen. Inom sistnämnda område är även sjukhusets tvätterier beläget. Detta befinner sig ifråga om maskinutrustning i förhållandevis gott skick men är i övrigt bristfälligt. Tvätteriet förutsättes skola nedläggas. Tvätten skall därvid överföras till centraltvätteriet, när möjlighet därtill föreligger. Erforderligt tvättbytesförråd bör i samband därmed anordnas på lämplig plats inom sjukhusområdet.

Panncentral och ledningssystem m. m. Sjukhusets värmebehov för uppvärmning och varmvattenberedning tillgodoses medelst fyra högtrycksångpannor, uppställda i en för hela sjukhuset gemensam panncentral, belägen inom södra sjukhusområdet. Värmen distribueras i form av hetvatten till byggnaderna inom norra sjukhusområdet, medan värmeförsörjningen av södra sjukhusområdet är uppdelad dels på ett ångsystem och dels på ett varmvattensystem. Ledningssystemen för värme och varmvatten till norra delen av sjukhuset befinner sig i gott skick, medan ånganläggningen inom södra delen av sjukhuset är av dålig beskaffenhet. I samband med att vårdpaviljongerna samt centralkök och tvättanläggning utgår, bör ångdistributionsledningarna och ångvärmesystemet vid sjukhuset slopas. Därvid kommer sjukhusets behov av ånga att begränsas till köket. En eventuell övergång från ånga till varmvatten för sjukhusets värmeförsörjning kan komma att aktualiseras. I övrigt bör distributionsledningarna för sjukhusets värmeförsörjning utbyggas och anpassas till den föreslagna uppbyggnaden av sjukhuset.

Vatten och avlopp. Sjukhusets vattenbehov tillgodoses från eget vattenverk, beläget inom norra sjukhusområdet. Kallvattenanläggningen är beträffande vattentillgång, pumpar och ledningar i förhållandevis gott skick. Vattentornet däremot befinner sig i dåligt skick och är för lågt för att kunna åstadkomma ett för de högst belägna byggnaderna erforderligt tryck. Frågan om uppförande av nytt vattentorn kan därför komma att aktualiseras.

Sjukhusets avloppsanläggning, som befinner sig i förhållandevis gott skick, bör utbyggas och anpassas till den blivande bebyggelsen.

Elektriska installationer. Sjukhusets hela elkraftbehov tillgodoses från Älvkarleby kraftverk. Något reservkraftaggregat finns ej installerat. Installationernas tillstånd i befintliga byggnader är i stort sett gott. Ledningsnätet bör utbyggas och anpassas till sjukhusets upprustning i övrigt.

Vårdenheter för dels höggradigt psykiskt efterblivna och dels mentalt sjuka barn och ungdomar. Förslagen om inrättande av här ifrågavarande vårdenheter är ännu beroende av statsmakternas prövning. Delegationen har dock ansett, att plats för dessa avdelningar bör avsättas inom sjukhusområdet och redovisas i principplanen. Den planerade vårdenheten för höggradigt psykiskt efterblivna, som kommer att omfatta 130 vårdplatser för barn och 80 platser för vuxna jämte erforderliga expeditions- och behandlingslokaler, föreslås förlagd inom ett område söder om den för egentlig mentalsjukvård avsedda avdelningen. Med hänsyn till behovet av avskildhet för avdelningen bör särskild infart anordnas till denna.

Vårdenheten för mentalt sjuka barn och ungdomar om 50 vårdplatser, som kommer att omfatta vårdavdelningar med erforderliga expeditions-, behandlings- och undervisningslokaler, gymnastik- och samlingssal samt lokaler för arbetsterapi, beräknas även bli förlagd till det nuvarande södra sjukhusområdet. Med hänsyn till behovet av avskildhet bör särskild infart anordnas även till denna avdelning.

Kulvertsystem. Av sjukhusets byggnader är endast de sex nya vårdpaviljongerna inom norra sjukhuset förbundna medelst kulvert. Föreliggande plan för sjukhusets upprustning förutsätter, att samtliga vårdpaviljonger, medicinskt centrum och administrationsbyggnaden vid det egentliga mentalsjukhuset sammanbindes genom kulvert, som därjämte anslutes till den blivande köksanläggningen jämte samlingssal och lokaler för rörelseterapi. Sistnämnda anläggningar tänkes förlagda omedelbart söder om ovan nämnda byggnader. Från köksanläggningen kan kulvertsystemet utsträckas mot söder och anslutas till avdelningen för höggradigt psykiskt efterblivna och vidare till avdelningen för mentalt sjuka barn och ungdomar. Med hänsyn till rådande terrängförhållanden och därav föranledda höga kostnader för kulvertanläggning till sistnämnda avdelning samt till paviljongerna M2 och K2 vid det egentliga mentalsjukhuset kan det ifrågasättas, om dessa byggnader bör anslutas till kulvertsystemet.

Vägsystem. I anslutning till den nu skisserade upprustningen av sjukhuset bör sjukhusets vägsystem utbyggas, varvid för fordonstrafik avsedda vägar bör permanentbehandlas.

Kostnaderna för genomförandet av den föreslagna principplanen, inklusive beslutat nylt centralkök m. m. men exklusive kostnaderna för vårdenheterna för höggradigt psykiskt efterblivna och för mentalt sjuka barn och ungdomar, har preliminärt uppskattats till cirka 20 000 000 kronor.

Projektering av nytt medicinskt centrum jämte forskningsavdelning och vissa vårdavdelningar

I den ovan redovisade principplanen för en upprustning av Ulleråkers sjukhus har förordats bl. a. att ett nytt medicinskt centrum med forskningsavdelning jämte vissa vårdavdelningar uppföres. Kungl. Maj:t har genom beslut den 5 juni 1959 uppdragit åt delegationen att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till forskningsavdelningens definitiva planläggning och utformning.

Delegationen räknar med att föreslaget medicinskt centrum i huvudsak kommer att utformas enligt det program, som legat till grund för planläggningen av motsvarande anläggningar vid de nu under uppförande varande nya mentalsjukhusen. Den effektiva lokalytan för ett till Ulleråkers sjukhus anpassat centrum kan beräknas till cirka 2 300 m². I fråga om den psykiatriska forskningsavdelningens utformning föreligger som underlag ett av 1955 års läkarutbildningsutredning framlagt förslag. En närmare bearbetning av detta förslag har emellertid givits vid handen, att däri föreslaget lokalprogram icke torde vara tillfyllest. Sålunda har den medicinska expertisen i denna fråga ansett en ökning av lokalerna från 1 100 till cirka 1 700 m² effektiv lokalyta eller omkring sextio procent av utrymmena enligt det ursprungliga lokalprogrammet vara erforderlig. Något definitivt förslag till forskningsavdelningens utformning liksom dess lokalmässiga samordning med de nya behandlingslokalerna har ännu icke hunnit upprättas. Det har icke heller varit möjligt för delegationen att klarlägga hur de i principplanen föreslagna nya vårdavdelningarna, av vilka vissa tänkes direkt anslutna till behandlingsbyggnaden, skall utformas och förläggas. Delegationen understryker dock angelägenheten av att ifrågavarande anläggningar snarast blir uppförda. Preliminärt räknar delegationen med att nu föreslagna byggnader kommer att förläggas i anslutning till de befintliga vårdpaviljongerna vid norra sjukhuset och att sjukhusets behandlingslokaler utformas enligt nu tillämpade normer ävensom att forskningsavdelningen får en omfattning, som i huvudsak motsvarar den av delegationen ovan beräknade. Med utgångspunkt från vad ovan anförts och under förutsättning att sex vårdavdelningar med sammanlagt 180 platser uppföres och förenas med behandlingslokalerna, torde storleksordningen av kostnaderna för genomförandet av berörda projekt kunna uppskattas till cirka 10 000 000 kronor. Såvitt delegationen nu kan bedöma, torde möjligheter föreligga att utföra de föreslagna anläggningarna etappvis och på lämpligt sätt anpassade till sjukhusets upprustning i dess helhet.

En närmare bearbetning av principplanen för sjukhusets upprustning bör komma till stånd, innan ett mera detaljerat program för upprustningsarbetets utförande kan fastställas. För bestridande av härav föranledda

särskilda kostnader och för närmare utredning om de föreslagna byggnadsobjektens utformning och förläggning samt för upprättande av byggnadshandlingar hemställer delegationen, att för nästa budgetår anvisas 150 000 kronor att ställas till delegationens disposition.

Uppförande av byggnader för centralkök samt rörelseterapi

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1958 års riksdag (prop. nr 86; rskr. 198), att vid Ulleråkers sjukhus skulle uppföras byggnader för centralkök och matsal samt rörelseterapi m. m. för en beräknad kostnad av sammanlagt 2 670 000 kronor. Genom beslut den 25 april 1958 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågasvarande byggnadsföretag samt bemyndigade styrelsen att för dessas påbörjande disponera 1 300 000 kronor.

Den beslutade köksanläggningens förläggning inom sjukhusområdet har varit föremål för förnyat övervägande. Delegationen, som därvid funnit den tidigare i anslutning till bebyggelsen inom södra sjukhusområdet avsedda förläggningen av köket vara olämplig med hänsyn till den för sjukhuset enligt principplanen avsedda utformningen, anser det numera vara mest ändamålsenligt att förlägga anläggningen i närheten av vårdpaviljongerna och ett blivande nytt medicinskt centrum inom sjukhusområdets norra del. Därigenom möjliggöres en anslutning även av köket till ett enligt principplanen föreslaget kulvertsystem. Denna förläggning är gynnsam även ur den synpunkten att köksbyggnaden kommer att vara belägen i närheten av sjukhusets huvudentré, varigenom tung trafik i huvudsak kan undvikas inom det egentliga sjukhusområdet.

Med anledning härav har delegationen låtit omarbeta det tidigare upprättade förslaget till ny köksbyggnad m. m. Den huvudsakliga skillnaden mot tidigare förslag ligger däri, att byggnaderna försetts med kulvertar, avsedda att anslutas till det för norra sjukhusområdet planerade kulvertsystemet. Härigenom har byggnadskomplexet fått en något utökad byggnadsvolym. En viss utökning av volymen har även måst företagas för att tillgodose det behov av större matsal, som en planerad utökning av sjukhusets utbildningsverksamhet kommer att medföra. Vidare medför den nu föreslagna förläggningen av köksbyggnaden kostnader för en provisorisk framdragnings av värme- och varmvattenledningar från paviljong MC62 till köket. Avsikten är att sedan kulvertsystemet inom området blivit utbyggt förlägga dessa ledningar i trafikkulvertarna.

Kostnaderna för ifrågasvarande arbeten har beräknats till 3 000 000 kronor, vilket belopp sålunda överstiger kostnaderna för det förut projekterade förslaget med (3 000 000 — 2 670 000) 330 000 kronor.

Delegationen hemställer, att det nu framlagda förslaget till den nya byggnadens utformning och planläggning måtte godkännas. Det belopp

om 1 300 000 kronor, som ställts till byggnadsstyrelsens disposition för ändamålet, beräknas täcka kostnaderna för arbetenas påbörjande under nästa budgetår.

Sundby sjukhus vid Strängnäs

Ombyggnad av administration och medicinskt centrum

Sedan ett flertal år har sjukhusets lokalbestånd innefattande expeditioner, undersökningsrum och behandlingslokaler varit otillräckligt. Sjukhusets tio läkare disponerar f. n. sju läkarexpeditioner och ett undersökningsrum. Den personal i övrigt, som har sin verksamhet förlagd till administrationsbyggnaden och som f. n. omfattar 22 personer, disponerar sammanlagt tolv expeditionsrum. Vidare saknar sjukhuset lokaler för röntgen, Eeg, Ekg och Bmb. Därest statsmakterna bifaller i medicinalstyrelsens petita för nästa budgetår framlagt förslag om inrättande av tjänst såsom internöverläkare, kommer behovet av lokaler inom sjukhuset att ytterligare accentueras.

Delegationen har i fråga om mentalsjukvårdens organisation i Mälarlän tidigare uttalat bl. a. att delegationen icke kunnat taga ställning till de förändringar i planen för sjukhusets definitiva utformande, som kan bli en följd av ett slutligt ställningstagande i denna fråga, såvitt den avser Södermanlands län. Vid samråd med representanter för Södermanlands läns landsting har emellertid framkommit, att landstinget i enlighet med dess under hösten 1959 framlagda plan beträffande mentalsjukvårdens organisation inom länet anser, att Sundby sjukhus bör utgå som vårdenhet inom länets mentalsjukvård. Därest efter prövning av statsmakterna den av landstinget framlagda planen skulle komma att realiseras, synes det i vart fall nödvändigt att under en viss övergångstid bibehålla sjukhuset för nuvarande ändamål.

Den nu avsedda ombyggnaden innebär i princip att familjebostäderna i våningen 1 trappa i administrationsbyggnaden utgår, varigenom denna våning kan tillgodose lokalbehovet för såväl de båda överläkaravdelningarna som hjälpverksamheten. I våningen förlägges jämväl direktionsrum. I bottenvåningen inrymmes sjukhuskontoret, samtliga till undersöknings- och behandlingsavdelningar hörande lokaler jämte röntgenavdelning ävensom rum för Eeg, Ekg och Bmb. Befintligt laboratorium, apotek och operationsrum bibehålles i huvudsak oförändrade. I källarvåningen anordnas arkiv för sjukhusets patient- och kontorshandlingar. I vindsvåningen befintliga vikarierum bibehålles men kompletteras med badrum och tvättställ. Delegationen framhåller vidare bl. a., att den föreslagna lösningen av ombyggnadsfrågan möjliggör, att en utökning av lokalerna kan ske utan svårighet genom tillbyggnad, om så skulle erfordras.

Kostnaderna för ifrågakvarande arbeten har beräknats till 500 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

Rationaliseringsarbeten m. m. inom sjukhusets panncentral

I sjukhusets panncentral finns installerade tre högtrycksångpannor och två varmvattenpannor. Två av ångpannorna samt de båda varmvattenpannorna är utrustade för oljeeldning. Bränslebehållaren utgöres av en cirka 200 m³ stor förrådscistern. Leverans av olja sker f. n. med lastbil. Med hänsyn till sjukhusets läge skulle dock leverans av olja kunna ske sjöledes, om tillräckliga cisternutrymmen, pumpar och oljeledningar funnes. Vid leverans sjöledes skulle med nuvarande oljepriser cirka 20 000 kronor per år kunna sparas i bränslekostnader. Kostnaderna för önskvärd utökning av oljeförrådsanläggningen, inklusive invallning av cisternen och betongfundament m. m., beräknas till 140 000 kronor.

Delegationen föreslår vidare, att en av ångpannorna utrustas med lågvattenkontroll. Kostnaderna för en sådan anordning jämte erforderlig omändring av oljebrännare för helautomatisk drift beräknas till 15 000 kronor. Därjämte föreslås, att den manuella värmeregleringen ersättes med en variationstyrd sådan. Kostnaderna för införande av variatorsystem beräknas till 15 000 kronor.

De till rationaliseringsarbetena hänförliga kostnaderna för ritningar, kontroll och oförutsedda utgifter beräknas till 40 000 kronor.

Här föreslagna rationaliseringsarbeten beräknas medföra en total arbetskostnadsbesparing av cirka 16 000 kronor per år, vilket belopp ungefär motsvarar löneförmånerna för en befattningshavare med arbetsutgifter avseende sjukhusets värmeförsörjning.

Sammanlagda kostnaderna för ovan förordade rationaliseringsåtgärder inom panncentralen uppgår sålunda till (140 000 + 15 000 + 15 000 + 40 000) 210 000 kronor.

Beträffande erforderliga upprustnings- och förbättringsarbeten inom panncentralen anföres följande.

De tre ångpannornas kapacitet är nedsatt till följd av förslitning. Med hänsyn härtill torde en trycksänkning bli aktuell inom de närmaste fem åren. På grund härav bör en ny elmotordriven värmeledningspump samt en ny matarpump installeras. Vidare bör varmvattenberedarna kompletteras och reparation samt i viss omfattning ny installation av kondensatledningarna utföras. Beträffande övrig utrustning i panncentralen torde bl. a. uppmärksammas, att pannornas spjäll är i dåligt skick och i behov av justering och reparation samt att vissa befintliga distributionsledningar, pannanläggningens skorsten och befintlig sopugn med tillhörande skorsten bör repareras.

Kostnaderna för upprustnings- och förbättringsarbeten inom panncentralen uppgår till sammanlagt 115 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för samtliga angivna arbeten inom panncentralen uppgår sålunda till (210 000 + 115 000) 325 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

Birgittas sjukhus i Vadstena**Uppförande av vårdpaviljongerna M 5, K 5 och K 6**

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 103 framlagt förslag beslöt 1957 års riksdag (rskr. 237), att vid sjukhuset skulle uppföras tre nya vårdpaviljonger, en för manliga (M5) och två för kvinnliga patienter (K5 och K6), för en beräknad kostnad av högst 4 800 000 kronor, varav för byggnaderna 4 380 000 samt för yttre arbeten jämte väg- och planeringsarbeten 420 000 kronor. För ändamålet har 1957, 1958 och 1959 års riksdagar anvisat (600 000 + 1 700 000 + 2 000 000) 4 300 000 kronor.

Byggnadsarbetena beräknas vara helt avslutade under budgetåret 1960/61. Återstoden av den beräknade kostnaden (4 800 000 — 4 300 000) 500 000 kronor bör därför anvisas.

Uppförande av byggnader för dels arbetsterapi, dels samlingssal med lokaler för servering och försäljning m. m. och dels rörelseterapi

I överensstämmelse med i prop. nr 86 framlagt förslag anvisade 1958 års riksdag (rskr. 198) 100 000 kronor för fortsatt projektering av byggnader för arbetsterapi, samlingssal, rörelseterapi samt servering och försäljning vid sjukhuset, för det dåvarande kostnadsberäknade till sammanlagt 3 075 000 kronor. Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1959 års riksdag (prop. nr 87; rskr. 183), att nämnda byggnader skulle uppföras för en efter revision av planläggning och utformning beräknad sammanlagd kostnad av 2 825 000 kronor och anvisade för ändamålet tillhopa 1 640 000 kronor för innevarande budgetår. Av sistnämnda belopp är 1 140 000 kronor att hänföra till beredskapsarbeten. Genom beslut den 5 juni 1959 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra byggnaderna och bemyndigade styrelsen att för arbetenas påbörjande disponera av samma års riksdag anvisat belopp.

Byggnadsarbetena beräknas vara avslutade under budgetåret 1960/61. Återstoden av den beräknade kostnaden (2 825 000 — 1 740 000) 1 085 000 kronor bör alltså anvisas.

Vissa iståndsättningsåtgärder inom gamla mansavdelningen

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1959 års riksdag (prop. nr 87; rskr. 183), att den s. k. gamla mansavdelningen vid sjukhuset skulle renoveras för en beräknad kostnad om 600 000 kronor. Byggnaden avsågs att i renoverat skick kunna utnyttjas för evakuering av patienter från sjukhus under ombyggnad. Iståndsättningsarbetena skulle omfatta dels upprustning av cirka 300 vårdplatser och dels inredande av vissa vårdavdelningar såsom tillfälliga bostäder för den perso-

nal, som medföljer överflyttade patienter. För ändamålet anvisade riksdagen för innevarande budgetår 298 500 kronor, varav 200 000 kronor såsom beredskapsarbeten, 63 500 kronor av medel, som för budgetåret 1957/58 anvisats för utökning av panncentralen vid Mariebergs sjukhus och 35 000 kronor från det ordinarie investeringsanslaget.

Kostnaderna för ifrågavarande arbeten har beräknats för lågt. Enligt numera verkställda beräkningar torde kostnaderna för arbetena uppgå till cirka 1 000 000 kronor. Då ifrågavarande byggnad endast är avsedd att användas under en övergångstid anser delegationen icke befogat att ytterligare medel anvisas för ändamålet utöver den ursprungligen beräknade totalkostnaden. För att kostnaderna skall kunna rymmas inom den fastställda ramen bör renoveringsarbetenas omfattning begränsas. Efter samråd med medicinalstyrelsen föreslår delegationen, att iordningställandet av bostäder åt de evakuerade patienternas personal icke kommer till utförande. Delegationen avser att söka lösa bostadsproblemet för denna personal i samband med att frågan om bostadsproblemet för sjukhuspersonalen i dess helhet göres till föremål för förhandlingar med Vadstena stad. Vidare torde den nu återstående upprustningen av vårdplatser med hänsyn till det beräknade behovet av evakueringsplatser kunna begränsas till att omfatta byggnadens mittparti. Härigenom kommer antalet vårdplatser inom gamla mansavdelningen att uppgå till 245, inberäknat det antal om 24 vårdplatser, som redan färdigställts i ett parti av byggnadens ena flygel.

För fullföljande av ifrågavarande renoveringsarbeten i nu förordad utsträckning torde för nästkommande budgetår böra anvisas återstoden av den ursprungligen beräknade kostnaden (600 000 — 298 500) 301 500 kronor, eller i runt tal 301 000 kronor.

Rationaliseringsarbeten m. m. inom sjukhusets panncentral

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 106 framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (rskr. 285), att vid sjukhuset skulle utföras installation av anordningar för oljeeldning i panncentralen för en beräknad kostnad av 180 000 kronor. Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att för anvisat belopp låta utföra ifrågavarande arbete. Utöver dessa redan beslutade arbeten bör en av ångpannorna utrustas med automatisk lågvattenkontroll. Kostnaderna för en sådan anordning jämte erforderlig omändring av oljebrännare för helautomatisk drift har beräknats till 12 000 kronor. Å andra sidan medför dessa åtgärder en besparing i fråga om arbetskostnader med ungefär lika stort belopp per år.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 103 framlagt förslag beslöt 1957 års riksdag (rskr. 237), att vid sjukhuset skulle installeras en varmvattenpanna försedd med oljeeldningsaggregat jämte cistern m. m. för en beräk-

nad kostnad av 240 000 kronor. Genom beslut den 6 juni 1957 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att för anvisat belopp låta utföra ifrågavarande arbete.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juli 1954 överfördes vissa av Birgittas sjukhus tidigare disponerade, väster om Lastköpingsgatan i Vadstena belägna byggnader (bl. a. det förutvarande nunneklostret och klosterkyrkan) till byggnadsstyrelsens vård och förvaltning. Enligt av Kungl. Maj:t samma dag fastställt avtal uppläts nämnda byggnader till Birgittastiftelsen att utnyttjas dels för stiftelsens verksamhet, dels för Vadstena folkhögskola, varvid på stiftelsen skulle ankomma att verkställa och bekosta för utnyttjandet av byggnaderna erforderliga inre ombyggnads- och upprustningsarbeten. På byggnadsstyrelsen skulle ankomma att utföra utvändiga istandsättningsarbeten samt fortsättningsvis ansvara för det yttre underhållet.

I skrivelse till mentalsjukvårdsberedningen den 20 oktober 1959 har byggnadsstyrelsen hemställt, att beredningen måtte föranstalta om att panncentralen vid sjukhuset gives sådan omfattning, att behovet av värmeleverans till berörda byggnader framdeles kan tillgodoses från nämnda panncentral. Enligt styrelsen torde en amortering av härav föranledda merkostnader lämpligen kunna ske i samband med debiteringen av kostnaderna för kommande värmeleveranser till vederbörande förbrukare. Kostnaderna för erforderliga kulvertledningarna mellan panncentralen och byggnaderna förutsättes skola bestridas av medel, anvisade för byggnadernas restaurering.

Ifrågavarande anslutning medför, att den nya varmvattenpanna, som skall installeras i sjukhusets panncentral, måste vara större än som ursprungligen avsetts. Vidare måste expansionskärl och värmeledningspumpar samt vissa rörledningar på grund av anslutningen ges större dimensioner än de planerade. De härav föranledda merkostnaderna har beräknats till sammanlagt 70 000 kronor. Då anslutningen ifråga icke kan anses förorsaka några egentliga olägenheter för pannhusdriften, och då statsverket numera vårdar och förvaltar ifrågavarande kloster- och kyrkobyggnader anser sig delegationen böra föreslå, att de för deras anslutning till sjukhusets värmecentral erforderliga åtgärderna kommer till utförande.

De sammanlagda kostnaderna för de ovan angivna arbetena uppgår sålunda till (12 000 + 70 000) 82 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

Vissa yttre arbeten

Med bifall till ett av Kungl. Maj:t i prop. nr 103 framlagt förslag beslöt 1957 års riksdag (rskr. 237), att vid sjukhuset skulle för en beräknad kostnad av 4 800 000 kronor uppföras tre nya vårdpaviljonger (K5, K6 och M5). Av beloppet utgjorde 420 000 kronor kostnader för anslutning av vårdpa-

viljongerna till värmekulvert samt vatten- och avloppsledning, väganslutning till paviljongernas huvud- och ekonomientréer ävensom grovplanering, återfyllning och planteringsarbeten inom områdena närmast intill paviljongerna. Nämda arbeten har numera slutförts.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 87 framlagt förslag anvisade därjämte 1959 års riksdag (rskr. 183) 250 000 kronor för vissa yttre arbeten vid sjukhuset. Dessa arbeten avsåg dels anordnande av vissa parkeringsplatser, dels permanentbeläggning av nyanlagda och befintliga parkeringsplatser samt vissa grusvägar, dels ock anläggande av bollplan, tennisbana och miniatyrgolfbana.

Emellertid måste vissa ytterligare åtgärder vidtagas för sjukhusområdets slutliga iordningställande. De områden, å vilka planteringsarbeten utförts i samband med vårdpaviljongernas successiva utbyggnad, måste sammanfogas till en enhetligt utformad parkanläggning. Härför erfordras följaktligen planerings- och parkanläggningsarbeten inom de delar av sjukhusområdet, som är belägna mellan de hittills färdigställda områdena. Med hänsyn till sjukhusets för blåst utsatta läge behöver därjämte vissa vindskyddande vegetationsridåer anordnas i samband med sjukhusområdets slutliga utformning.

Då en enligt moderna vårdkrav fullgod parkanläggning är en nödvändig förutsättning för att sjukhuset skall kunna fylla sin uppgift hemställer delegationen, att 160 000 kronor anvisas för nämnda arbeten.

Ryhovs sjukhus i Jönköping

Upprustning av paviljongerna M 4 och K 3

För upprustning av vårdpaviljongerna M4 och K3, vilka arbeten kostnadsberäknats till 2 900 000 kronor, har 1958 och 1959 års riksdagar anvisat (500 000 + 950 000) 1 450 000 kronor. Genom beslut den 5 juni 1959 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande arbeten. Av anvisat belopp skulle 350 000 kronor disponeras i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Ombyggnadsarbetena i paviljong M4 har påbörjats under hösten 1959. Arbetena i paviljong K3 beräknas kunna påbörjas under hösten 1960. För arbetenas fortsättande under nästa budgetår erfordras ett belopp om 1 000 000 kronor.

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt vidare 1958 års riksdag (prop. nr 86; rskr. 198), att centralköket vid sjukhuset skulle moderniseras för en beräknad kostnad av sammanlagt 790 000 kronor, varvid för budgetåret 1958/59 400 000 kronor anvisades för arbetenas påbörjande. Vissa skäl talar emellertid för att det på längre sikt kunde vara lämpligare att i stället uppföra ett nytt centralkök med matsalar och ka-

sinolokaler för personalen. Enligt delegationens uppfattning bör den beslutade ombyggnaden av det befintliga centralköket anstå tills vidare. Med hänsyn härtill bör endast 80 000 kronor av för ändamålet anvisade medel utnyttjas för verkställande av vissa för kökets drift oundgängliga kompletteringar. Delegationen föreslår, att resterande belopp eller (400 000—80 000) 320 000 kronor disponeras för upprustningen av ovannämnda paviljonger. Vid bifall härtill bör för fortsatt upprustning inom paviljongerna M4 och K3 för nästa budgetår anvisas (1 000 000—320 000) 680 000 kronor.

Rationaliseringsarbeten m. m. inom sjukhusets panncentral

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 86 framlagt förslag beslöt 1958 års riksdag (rskr. 198), att vid sjukhuset skulle utföras installation av anordningar för oljeeldning i panncentralen för en beräknad kostnad av 210 000 kronor. Genom beslut den 25 april 1958 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att för anvisat belopp låta utföra ifrågavarande arbete. Till förhindrande av oljeläckage från oljeförrådscisternen har sedermera föreskrivits vidtagande av vissa skyddsåtgärder, såsom invallning av cisternen, anläggande av betongkulvert för densamma m. m. Kostnaderna här för beräknas till sammanlagt 70 000 kronor.

All reglering av värmen inom sjukhusanläggningen sker f. n. för hand, vilket är synnerligen arbets- och tidskrävande. Delegationen föreslår därför övergång till variatorstyrd värmereglering. Kostnaderna för införande av variatorsystem beräknas till 25 000 kronor. Å andra sidan medför denna åtgärd kostnadsbesparingar om cirka 10 000 kronor per år.

Sammanlagda kostnaderna för nu förordade rationaliseringsåtgärder inom panncentralen uppgår alltså till (70 000 + 25 000) 95 000 kronor.

I den av 1959 års riksdag antagna principplanen för sjukhusets upprustning (prop. nr 87, skr. 183) framhölls bl. a., att de tre ångpannorna inom panncentralen av driftsekonomiska skäl borde kompletteras med en ny varmvattenpanna. Denna komplettering torde även vara betingad av det ökade behov av värme- och varmvatten, som en modernisering av sjukhuset kommer att medföra. En förstärkning av panncentralen i nämnda hänseende bör därför komma till stånd, innan nya byggnader uppföres. I avslutning härtill behöver vissa rörledningsarbeten för värmesystemet vidtagas och värmetekniska kontrollinstrument m. m. insättas. Kostnaderna för dessa kompletteringsarbeten inom panncentralen beräknas till 303 000 kronor. För att förbättra ventilationsförhållandena beträffande i panncentralen befintliga bad- och omklädningsrum bör vidare nytt ventilationsaggregat med filter och automatik anskaffas. Då kostnaderna härför beräknas till 8 000 kronor, uppgår sålunda de sammanlagda kostnaderna för angivna upprustningsarbeten till (303 000 + 8 000) 311 000 kronor. Med tillägg för tillkommande byggnads- och elinstallationskostnader samt kost-

nader för ritningar och kontroll m. m. beräknas totalkostnaden för upp-
rustningsarbetena uppgå till 370 000 kronor.

Kostnaderna för de föreslagna arbetena inom panncentralen uppgår alltså
till (95 000 + 370 000) 465 000 kronor.

S:ta Gertruds sjukhus i Västervik

Uppförande av ny vårdpaviljong

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1959 års riksdag
(prop. nr 87; rskr. nr 183) att anvisa 100 000 kronor för bestridande av
kostnaderna för en närmare bearbetning av den framlagda principplanen för
sjukhusets modernisering samt för upprättande av ritningar till två nya
vårdpaviljonger med tillhopa cirka 180 vårdplatser.

Delegationen föreslår, att dessa nya vårdplatser — fördelade på sex vård-
avdelningar om 30 platser vardera — bör i sin helhet sammanföras i en
byggnad, förlagd söder om den nuvarande administrationsbyggnaden och i
linje med de två nyuppförda paviljongerna vid sjukhuset. Byggnaden för-
utsättes kunna anslutas direkt till ett blivande medicinskt centrum. Möj-
ligheter föreligger att ansluta byggnaden till ett framtida kulvertsystem.

Kostnaderna för ifrågavarande arbeten har tidigare preliminärt uppskat-
tats till 4 500 000 kronor men beräknas nu — sedan ritningar upprättats
och en mer detaljerad beräkning kunnat verkställas — till sammanlagt
4 250 000 kronor, varav 4 160 000 kronor för byggnader och 90 000 kronor
för utvändiga lednings- och planeringsarbeten m. m. i paviljongens närmaste
omgivning. För arbetenas påbörjande under nästa budgetår erfordras
1 000 000 kronor.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 106 framlagt förslag beslöt 1956
års riksdag (rskr. 285), att ombyggnad av sjukhusets administrationsbygg-
nad skulle verkställas och anvisade för ändamålet ett belopp om 145 000
kronor. Dessa arbeten har icke kommit till utförande i avvaktan på en slut-
lig plan för sjukhusets successiva upprustning. Sedermera har vid bearbet-
ningen av den för sjukhuset gällande principplanen framkommit, att en
särskild byggnad för administrations- och behandlingslokaler bör uppfö-
ras. Delegationen föreslår därför, att ovan angivna belopp om 145 000 kro-
nor disponeras för uppförandet av nämnda vårdpaviljong.

Vid bifall härtill bör för påbörjande av ifrågavarande arbeten för nästa
budgetår anvisas ett belopp om (1 000 000 — 145 000) 855 000 kronor.

Renovering av sju vårdavdelningar

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 86 framlagt förslag beslöt 1958
års riksdag (rskr. 198), att sju vårdavdelningar vid sjukhuset skulle reno-

veras för en beräknad kostnad av sammanlagt 1 375 000 kronor. För ändamålet har 1958 och 1959 års riksdagar anvisat (400 000 + 400 000) 800 000 kronor, vilket motsvarar kostnaderna för renovering av fyra kolonipaviljonger.

Under nästa budgetår torde renoveringsarbetet med de resterande tre paviljongerna kunna påbörjas. Återstoden av den beräknade kostnaden, (1 375 000 — 800 000) 575 000 kronor, bör därför anvisas.

Renovering av vårdpaviljongerna M 32 och K 33

I den av 1959 års riksdag antagna principplanen för sjukhusets upprustning (prop. nr 87; skr. 183) framhölls bl. a., att paviljongerna M 32 och K 33 borde bli föremål för en fullständig ombyggnad. Enligt delegationens upprustningsförslag beräknas var och en av paviljongerna kunna inrymma två avdelningar om vardera 24 platser samt erforderliga biutrymmen. Byggnaderna inrymmer i våningarna 2 trappor 20 bostadsrum, vilka bör moderniseras och kompletteras med pentry och badrum. Bostadsrummen avses i huvudsak komma att utnyttjas av vikarier.

Kostnaderna för ombyggnad av de båda paviljongerna har beräknats till sammanlagt 1 950 000 kronor, varav 975 000 kronor bör anvisas för arbetenas påbörjande under nästa budgetår.

S:t Olofs sjukhus i Visby

Permanentning av vägar m. m.

Sjukhuset saknar kulvertar, varför man är hänvisad till utomhustransporter i markplanet. Vägar, som är försedda med slitlagergrus, dammar mycket kraftigt till förfång för transporter. Det på Gotland tillgängliga grusmaterialet är i allmänhet mycket kalkhaltigt. Delegationen föreslår med hänsyn bl. a. härtill, att huvudvägarna inom sjukhusområdet permanentbelägges. Till större delen kan beläggning utföras på den befintliga körbanan. I mindre omfattning måste dock även vägarnas bärlager förstärkas. I samband med vägarnas iordningställande krävs viss justering och breddning av infarterna till sjukhusområdet. Det har även befunnits lämpligt att samtidigt anordna erforderliga parkeringsplatser inom sjukhusområdet.

Kostnaderna för föreslagna arbeten beräknas till sammanlagt 110 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

S:t Lars' sjukhus i Lund

Principplan

Antalet fastställda vårdplatser vid S:t Lars' sjukhus uppgår f. n. till 1 394. Medelbeläggningen vid sjukhuset har under senare år varit omkring 1 425.

Sedan nu påbörjad ombyggnad av paviljong M47 och en eventuell ombyggnad av paviljong K44 blivit genomförda samt paviljong K6 blivit utrymd kommer platsantalet att uppgå till sammanlagt 1 274. Därav är 670 platser att hänföra till östra och 604 platser till västra delen av sjukhuset. I platsantalet ingår fyra vårdavdelningar om sammanlagt 126 platser för tbc-patienter.

F. n. omfattar sjukhusets upptagningsområde södra delen av Malmöhus län och östra delen av Kristianstads län med en folkmängd av sammanlagt 379 000 personer.

Enligt 1956 års reviderade generalplan skulle sjukhusets upptagningsområde fortfarande komma att i huvudsak sammanfalla med dess nuvarande upptagningsområde. Befolkningen beräknades komma att uppgå till cirka 300 000 personer. Vårdplatsbehovet för detta område uppskattades till 1 120 år 1970. Antalet platser vid sjukhuset beräknades efter företagen renovering komma att uppgå till 1 006, varav 122 platser skulle reserveras för tbc-patienter från förutom sjukhusets jämväl vissa andra upptagningsområden.

Enligt numera vedertagna normer borde sjukhuset begränsas till att omfatta cirka 700 vårdplatser. Då S:t Lars' sjukhus kommer att tjänstgöra som undervisningssjukhus med behov av ett ur undervisnings- och forsknings-synpunkt förhållandevis stort och väl differentierat patientmaterial synes dock sjukhusets platsantal böra bli något högre, förslagsvis 900 platser. Man torde därjämte böra räkna med omkring 60 platser för tbc-patienter från andra upptagningsområden. Utöver erforderliga vårdplatser för vuxna skall enligt tidigare framlagt förslag i anslutning till sjukhuset förläggas en avdelning om 50 vårdplatser för mentalt sjuka barn och ungdomar.

Sammanlagda antalet vårdplatser vid sjukhuset kommer enligt nu framlagt förslag att uppgå till $(900 + 60 + 50) = 1\,010$ platser.

Om S:t Lars' sjukhus får en storlek av 900 platser, kommer detta att påkalla ändring av sjukhusets upptagningsområde, ägnad att jämväl påverka den framtida omfattningen av upptagningsområdet för S:ta Maria sjukhus. Enligt den reviderade generalplanen skulle vid S:t Lars' och S:ta Maria sjukhus kunna tillgodoses vårdplatsbehovet för Malmöhus och Kristianstads län med undantag av en mindre del av sistnämnda län, som skulle repliera på Gullberna sjukhus. Då emellertid Blekinge län utnyttjar så gott som samtliga 800 platser vid detta sjukhus torde det bli nödvändigt, att en del av vårdplatsbehovet för Kristianstads län tillgodoses i annan ordning än vid Gullberna sjukhus. Med hänsyn till att S:t Lars' sjukhus icke bör givas större platsantal än vad ovan föreslagits och S:ta Maria sjukhus — med f. n. 1 350 vårdplatser — om möjligt bör minskas i storlek, synes vårdplatsbehovet för Kristianstads och Malmöhus län i ett slutskede böra tillgodoses genom uppförande av ytterligare ett sjukhus inom länen. I anslutning till principen att varje landstingsområde om möjligt bör förses med mental-

sjukhus bör det nya sjukhuset förläggas till Kristianstads län, som nu saknar sådant sjukhus.

Enligt 1956 års generalplan beräknades vårdplatsbehovet för Malmöhus och Kristianstads län till sammanlagt 2 513 platser. Med utgångspunkt från att 900 platser anordnas vid S:t Lars' sjukhus erfordras ytterligare (2 513—900) 1 613 platser för dessa län. Då upptagningsområdet för S:ta Maria sjukhus innefattar även Hallands län, inom vilket ett mentalsjukhus avses komma att uppföras, kan detta sjukhus, som efter ombyggnad torde komma att inrymma cirka 1 100 vårdplatser, helt tagas i anspråk inom Skånelänen. Det föreslagna nya sjukhuset i Kristianstads län torde därvid — om några platser vid Gullberna sjukhus icke kan ställas till förfogande — behöva omfatta (1 613—1 100) i runt tal 500 platser. Vårdplatsbehovet för detta län kan beräknas till cirka 1 000 platser. Därest huvudmannaskapet för mentalsjukvården överföres till landsting måste vid nu skisserad lösning av vårdplatsbehovet tillgodoseende inom Malmöhus och Kristianstads län ett samgående komma till stånd mellan de berörda landstingen.

Sjukhusets östra del omfattar dels tio äldre omoderna paviljonger, varav två numera tagits i anspråk för bostäder och undervisningslokaler, och dels fyra nyuppförda paviljonger, varav två är avsedda för tbc-patienter. Vidare finnes vid östra delen en administrationsbyggnad, centralkök, panncentral, tvätt- och centralförråd, arbetsterapibyggnad och ett antal bostadsbyggnader jämte vissa förråds- och uthusbyggnader. De äldre paviljonger, som disponeras för vårdavdelningar liksom administrationsbyggnaden och byggnad för centralförråd befinner sig i mindre gott skick och är av sådan beskaffenhet, att de icke bör bibehållas. Övriga byggnader inom denna del av sjukhuset kan bibehållas och anpassas till den nu föreslagna planen för sjukhusets upprustning. Till denna del av sjukhusområdet kommer att förläggas samtliga i det föregående föreslagna vårdplatser jämte därtill hörande medicinskt centrum och arbetsterapi m. m.

Vid västra sjukhusområdet finns sex vårdpaviljonger, en administrationsbyggnad inrymmande medicinskt centrum, samlingsal och rättspsykiatri, sju bostadshus och vissa förråds- och uthusbyggnader. Av vårdpaviljongerna är två ombyggda och moderniserade och en under ombyggnad, varjämte ytterligare en paviljong förutsättes komma att upprustas. Antalet vårdplatser inom dessa paviljonger blir omkring 400. Övriga två paviljonger liksom administrationsbyggnaden är i dåligt skick. Bostadshuset är f. n. under ombyggnad. De renoverade paviljongerna och administrationsbyggnaden vid västra sjukhuset beräknas kunna bibehållas under en övergångsperiod, men förutsättes i ett slutskede komma att utgå eller utnyttjas för andra vårdändamål om så skulle erfordras.

Vårdpaviljonger. Såsom tidigare anförts finns inom den östra sjukhusdelen fyra nyuppförda paviljonger med sammanlagt 238 vårdplatser, varav 60 platser fortsättningsvis beräknas skola utnyttjas för tbc-patienter från andra upptagningsområden. Av dessa platser kan sålunda (238—60) 178

platser förutsättas kunna utnyttjas för att uteslutande tillgodose sjukhusets eget platsbehov. Därutöver erfordras sålunda (900—178) 722 platser, motsvarande 24 vårdavdelningar à 30 platser. Dessa avdelningar föreslås förlagda dels inom ett område i anslutning till parken nordöst om de befintliga paviljongerna och dels inom det område, där de nyuppförda paviljongerna vid sjukhuset är belägna. Till det förstnämnda området bör förslagsvis 18 vårdavdelningar förläggas liksom även medicinskt centrum och forskningsavdelningen, medan 6 avdelningar bör placeras inom det senare området.

Såsom ovan framhållits kommer vid västra sjukhuset att finnas 400 renoverade vårdplatser, vilka torde kunna väl fylla sitt ändamål under en avsevärd tid framåt. Om man under första skedet av sjukhusets upprustning inräknar dessa vårdplatser, behöver inom den östra sjukhusdelen till en början byggas endast (722—400) 322 vårdplatser, motsvarande 11 vårdavdelningar. Av dessa torde 6 böra förläggas i direkt anslutning till blivande medicinskt centrum.

Behandlingslokaler, expeditioner och kontor samt forskningsavdelning. Sjukhusets behandlingslokaler och läkarexpeditioner, som är fördelade på östra och västra sjukhuset är i hög grad otillfredsställande och behöver snarast ersättas med en nybyggnad, till vilken även bör förläggas den beslutade forskningsavdelningen. Den föreslagna byggnaden tänkes förlagd i parkområdet nordöst om de befintliga vårdpaviljongerna invid infartsvägen till östra sjukhuset.

Lokaler för arbets-, sysselsättnings- och rörelseterapi samt samlingsal. Tillfredsställande lokaler för arbets- och sysselsättningsterapi kommer att finnas vid sjukhuset, när den under uppförande varande terapibyggnaden blir färdigställd. Lokalerna i denna jämte tidigare iordningställda lokaler i gamla tvättbyggnaden torde vara tillfyllest för det framtida sjukhusets behov. Lokaler för rörelseterapi, fysikalisk terapi och sjukgymnastik saknas. Nya sådana lokaler bör intagas i upprustningsplanen. Samlingsalen vid västra sjukhuset beräknas utgå, varför ny samlingsal bör uppföras.

Samtliga nu föreslagna byggnader bör förläggas inom ett område, som ansluter till den nya arbetsterapibyggnaden sydväst om de blivande nya paviljongerna.

Kök, personalmatsalar och tvätt. Centralköket jämte personalmatsalar m. m. vid sjukhuset är i gott skick. Viss ombyggnad och komplettering av kökets in- och utlämningslokaler erfordras, om köket anslutes till ett eventuellt blivande kulvertsystem. Inredning och utrustning bör överses, kompletteras och moderniseras i mån av behov. Sjukhuset, som numera saknar eget tvätteri, har ett tillfredsställande tvättbytesförråd anordnat i den gamla tvättbyggnaden. Centralförrådet, som är inrymt i en förutvarande bageribyggnad, är i dåligt skick, varför nya lokaler bör anordnas.

Panncentral, ledningssystem m. m. Sjukhusets värmebehov tillgodoses medelst fyra högtrycksångpannor, uppställda i en för hela sjukhuset gemensam panncentral. Vissa åtgärder vidtages f. n. för att förbättra panneffekten. Vidare pågår utredning om utbyte av två ångpannor mot helvattenpannor till förbättrande av panneffekt och bränsleekonomi. Därest dessa åtgärder

vidtages, torde sjukhusets värmeförsörjning vara tryggad för avsevärd tid framåt.

Kulvertledningar för värme- och varmvattendistributionen är delvis i gott skick och delvis bristfälliga. Dessa ledningar bör i den mån så erfordras utbytas och anpassas till den föreslagna upprustningen. Detta gäller även för de byggnader, som kommer att bibehållas.

Vatten och avlopp. Sjukhusets vattenbehov tillgodoses tillfredsställande från eget vattenverk. Några utbyggnader eller förändringar av själva vattenverket anses f. n. icke erforderliga. Åtgärder till höjning av vattentrycket inom ledningssystemet kan bli påkallade, om byggnader uppföres till högre höjd än vattentornet.

Ledningssystemet för kallvatten är beträffande huvudledningar i gott skick. Vissa servisledningar är däremot bristfälliga och behöver utbytas. I övrigt anpassas ledningssystemet till den blivande bebyggelsen.

Sjukhusets avloppssystem är anslutet till Lunds stads avloppsnät. Avloppsledningarna är endast beträffande de fyra nya vårdpaviljongerna vid östra sjukhuset utförda med separata ledningar för spill- och dagvatten, medan övriga byggnader har gemensamma ledningar härför. Vid sjukhusets upprustning torde det bli nödvändigt att avloppsledningarna utföres enligt duplikatsystemet. Avloppsledningarna befinner sig i förhållandevis gott skick. Viss omläggning av ledningar liksom systemets anpassning till sjukhusets upprustning erfordras dock.

Elektriska installationer. Det elektriska systemet befinner sig i gott skick och mottagningsstationen är dimensionerad för att kunna tillgodose föreslagen upprustning av sjukhuset. Elektriska ledningssystemet bör i likhet med övriga ledningssystem anpassas till sjukhusets om- och nybyggnad.

Vägsystemet. I anslutning till den nu skisserade upprustningen av sjukhuset bör sjukhusets vägsystem utbyggas, varvid för fordonstrafik avsedda vägar bör permanentbehandlas.

Kostnaderna för genomförandet av den föreslagna principplanen, inklusive beslutad ombyggnad av vårdpaviljong 47 men exklusive kostnaderna för vårdenheten för mentalt sjuka barn, kan preliminärt uppskattas till cirka 32 000 000 kronor.

Projektering av nytt medicinskt centrum jämte forskningsavdelning och vissa vårdavdelningar

I den ovan redovisade principplanen för en upprustning av S:t Lars' sjukhus har förordats bl. a. att ett nytt medicinskt centrum med forskningsavdelning jämte vissa vårdavdelningar uppföres. Kungl. Maj:t har genom beslut den 5 juni 1959 uppdragit åt delegationen att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till forskningsavdelningens definitiva planläggning och utformning.

Delegationen räknar med att föreslaget medicinskt centrum i huvudsak kommer att utformas enligt det program, som legat till grund för planlägg-

ningen av motsvarande anläggningar vid de nu under uppförande varande nya mentalsjukhusen. Den effektiva lokalytan för ett till S:t Lars' sjukhus anpassat centrum kan beräknas till cirka 2 300 m². I fråga om den psykiatriska forskningsavdelningens utformning föreligger som underlag ett av 1955 års läkarutbildningsutredning framlagt förslag. En närmare bearbetning av detta förslag har emellertid givits vid handen, att däri föreslagna lokalprogram icke torde vara tillfyllest. Sålunda har den medicinska expertisen i denna fråga ansett en ökning av lokalerna från 1 100 till cirka 1 700 m² effektiv lokalyta eller omkring sextio procent av utrymmena enligt det ursprungliga lokalprogrammet vara erforderlig. Något definitivt förslag till forskningsavdelningens utformning liksom dess lokalmässiga samordning med de nya behandlingslokalerna har ännu icke hunnit upprättas. Det har icke heller varit möjligt för delegationen att klarlägga hur de i principplanen föreslagna nya vårdavdelningarna, av vilka vissa tänkes direkt anslutna till behandlingsbyggnaden skall utformas och förläggas. Det är dock angeläget, att ifrågavarande avdelningar snarast uppföres. Preliminärt räknar delegationen med att nu föreslagna byggnader kommer att förläggas i parkområdet nordöst om de befintliga vårdpaviljongerna invid infartsvägen till östra sjukhuset och att sjukhusets behandlingslokaler utformas enligt nu tillämpade normer ävensom att forskningsavdelningen får en omfattning, som i huvudsak motsvarar den av delegationen ovan beräknade. Med utgångspunkt från vad ovan anförts och under förutsättning att sex vårdavdelningar med sammanlagt 180 platser uppföres och förenas med behandlingslokalerna, torde storleksordningen av kostnaderna för genomförandet av berörda projekt kunna uppskattas till cirka 9 000 000 kronor.

En närmare bearbetning av principplanen för sjukhusets upprustning bör komma till stånd, innan ett mera detaljerat program för upprustningsarbetets utförande kan fastställas. För bestridande av härav föranledda särskilda kostnader och för närmare utredning om de föreslagna byggnadsobjektens utformning och förläggning samt för upprättande av byggnadshandlingar hemställer delegationen, att för nästa budgetår anvisas 150 000 kronor att ställas till delegationens disposition.

Ombyggnad av vårdpaviljong M47

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1959 års riksdag (prop. nr 87; skr. 183) att — för fullföljande av renoveringsarbetena inom den västra sjukhusdelen — vårdpaviljong K44 eller M47 skulle ombyggas för en beräknad kostnad av 2 000 000 kronor samt anvisade 900 000 kronor för ändamålet. Det anvisade beloppet avsåg i sin helhet beredskapsarbeten. Dessa renoveringsarbeten har påbörjats inom paviljong M47. Ombyggnaden av paviljongen beräknas vara slutförd under budgetåret 1960/61. Återstoden av det erforderliga beloppet (2 000 000—900 000) 1 100 000 kronor bör anvisas.

Vipeholms sjukhus i Lund

Uppförande av vårdavdelningar för höggradigt psykiskt efterblivna barn

I skrivelse den 14 februari 1956 angående uppförande av nytt sjukhus för höggradigt psykiskt efterblivna och inrättande av barnavdelningar för sådana har delegationen i fråga om vården av de höggradigt psykiskt efterblivna barnen — med beaktande av vad departementschefen anfört därom i prop. nr 123/1955 — upptagit frågan, hur denna vård lämpligen borde organiseras. Delegationen föreslog bl. a., att på grundval av beräknat platsbehov sistnämnda klientel borde fördelas på fyra upptagningsområden, ettvar motsvarende i stort sett resp. södra, västra, mellersta och norra delen av landet. Den för södra området avsedda barnavdelningen skulle förläggas till S:t Lars' sjukhus i Lund.

Efter remissbehandling uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1956 åt delegationen att med beaktande av vad remissmyndigheterna anfört och i samråd med medicinska fakulteten vid universitetet i Lund utreda frågan om förläggande till Vipeholms sjukhus av den av delegationen till S:t Lars' sjukhus föreslagna barnavdelningen samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Efter verkställd utredning av frågan om barnavdelningens förläggning föreslår delegationen — med ändring av sitt i berörda hänseende tidigare framlagda förslag — att avdelningen förlägges till Vipeholms sjukhus.

Planläggningen och utformningen av anläggningen har skett i samråd med överinspektören för sinnesslövrården.

Den föreslagna avdelningen tänkes förlagd till sjukhusområdets sydöstra del varigenom anläggningen kan ges ett avskilt läge inom sjukhusområdet. De i anläggningen ingående byggnaderna grupperas kring en gård. Särskild infart föreslås för barnavdelningen.

Anläggningen föreslås komma att omfatta tre vårdpaviljonger och en byggnad för administration och medicinskt centrum, samtliga i en våning. Två vårdpaviljonger avses för större pojkar resp. flickor och inrymmer vardera 18 vårdplatser, jämte kök, dag- och matrum, expeditionsrum, behandlingsrum, besöksrum, personalrum samt erforderliga bilokaler. Den tredje vårdpaviljongen, som avses för mindre barn av båda könen, inrymmer 24 vårdplatser jämte lokaler av ovan angivet slag. I byggnaden för administration och medicinskt centrum inrymmes lokaler för två läkare, en psykolog, en kurator och en föreståndare samt skrivexpedition ävensom ett undersökningsrum, ett reservrum och förrådsrum. Vidare finns i byggnaden lokaler för arbetsterapi med expedition för arbetsterapeut samt omklädningsrum för personal och patienter. I byggnadens källarvåning inrymmes skyddsrum för hela anläggningen jämte vissa disponibla lokaler.

Kostnaderna för uppförande av anläggningen i enlighet med angivet förslag beräknas till sammanlagt högst 1 900 000 kronor varav för vårdpaviljongerna 1 220 000, för administrationsbyggnaden 450 000 samt för yttre arbeten jämte väg- och planeringsarbeten 230 000 kronor.

Över förslaget har direktionen för Vipeholms sjukhus avgivit yttrande och därvid framhållit bl. a., att dels vårdpaviljongerna måtte inrymma högst 4-patientrum och icke högst 6-patientrum såsom delegationen föreslagit och dels att en täckt förbindelsegång måtte anläggas mellan paviljongen för de mindre barnen och administrationsbyggnaden. Med hänsyn till de ökade byggnads- och personalkostnader, som är förenade med inrättandet av 4-patientrum, anser sig dock delegationen icke kunna tillmötesgå detta önskemål. Vidkommande förslaget om förbindelsegång mellan paviljongen för de mindre barnen och administrationsbyggnaden framhåller delegationen, att vid utarbetandet av definitiva ritningar kommer att övervägas att sammanföra nämnda byggnader, vilket icke torde medföra några ökningar i den ovan angivna totalkostnaden.

För byggnadsförslagets detaljprojektering och arbetenas påbörjande bör anvisas 500 000 kronor.

S:t Jörgens sjukhus i Göteborg

Uppförande av vårdpaviljongerna M 4 och K 4

För uppförande av två nya vårdpaviljonger, som efter revision av planläggning och utformning kostnadsberäknats till 3 570 000 kronor, har 1956—1959 års riksdagar anvisat (800 000 + 500 000 + 500 000 + 1 200 000) 3 000 000 kronor.

Paviljongernas uppförande beräknas vara slutfört under nästa budgetår. Återstoden av den beräknade kostnaden, (3 570 000 — 3 000 000) 570 000 kronor, bör därför anvisas.

Uppförande av ny byggnad för administration och medicinskt centrum m. m.

För uppförande av ny byggnad för administration och medicinskt centrum m. m., som efter revision av planläggning och utformning kostnadsberäknats till 3 180 000 kronor, har 1957—1959 års riksdagar anvisat (100 000 + 500 000 + 2 000 000) 2 600 000 kronor. Av sistnämnda belopp är 600 000 kronor att hänföra till beredskapsarbeten.

Byggnadsarbetena beräknas vara slutförda under budgetåret 1960/61. Återstoden av den beräknade kostnaden (3 180 000—2 600 000) 580 000 kronor bör därför anvisas.

Uppförande av vårdpaviljong MK 3 m. m.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 87 framlagt förslag beslöt 1959 års riksdag (rskr. 183), att vid sjukhuset skulle uppföras en ny paviljong benämnd MK3 m. m. för en beräknad kostnad av 3 970 000 kronor.

För arbetenas påbörjande har 1959 års riksdag anvisat 1 500 000 kronor. Av sistnämnda belopp är 750 000 kronor att hänföra till beredskapsarbeten. För arbetenas försättande bör 2 000 000 kronor anvisas.

Uppförande av byggnad för samlingssal m. m.

Delegationen har senast i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår hemställt om medel för uppförande av en byggnad för samlingslokal m. m. Byggnaden avsågs inrymma — förutom samlingssal med scen samt kapp- och toalettrum — kafélokal och försäljningskiosk. Departementschefen förklarade sig dock icke beredd tillstyrka, att medel anvisades för ändamålet.

I samband med att en plan för fortsatt upprustning och utbyggnad av sjukhuset utarbetats har framlagts förslag till en anläggning, i vilken sammanförts förutom samlingssalen med övriga ovan angivna lokaliteter samt frisérsalonger, andaktsrum och bibliotek jämväl lokaler för arbets- och rörelseterapi. Såsom en första etapp bör samlingssalen med härtill anslutna ovan angivna lokaler uppföras. Kostnaderna för denna del av anläggningen har beräknats till 865 000 kronor.

Sjukhuset har f. n. en provisoriskt anordnad samlingssal inrymd intill mittpartiet av vårdpaviljong K1. Nämnda sal utnyttjas även för rörelseterapi. Emellertid har under år 1959 västra delen av paviljongen rivits, vilket medfört, att ifrågakvarande samlingssal nu saknar erforderliga biutrymmen för servering och förvaring av ytterkläder m. m. Den provisoriska samlingssalen, som tidigare endast kunnat tagas i anspråk i mycket begränsad omfattning, torde efter rivningen av paviljongens västra del icke kunna användas såsom hittills.

Delegationen finner det oundgängligt, att sjukhusets behov av lokaliteter av angivet slag tillgodoses i en med hänsyn till moderna vårdkrav erforderlig utsträckning. Det här framlagda byggnadsförslaget synes vara väl ägnat att på ett tillfredsställande sätt lösa frågan om fullgoda samlingslokaler m. m. Delegationen hemställer därför, att det för byggnadsarbetenas utförande erforderliga beloppet, 865 000 kronor, anvisas för nästa budgetår.

Restads sjukhus i Vänersborg

Uppförande av vårdpaviljongerna M15 och K16

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 86 framlagt förslag beslöt 1958 års riksdag (rskr. 198), att två vårdpaviljonger — benämnda M15 och K16 — skulle uppföras vid sjukhuset för en beräknad kostnad av 6 000 000 kronor. För ändamålet har 1958 och 1959 års riksdagar anvisat (2 000 000 + 3 000 000) 5 000 000 kronor.

Byggnadsarbetena beräknas vara helt avslutade under budgetåret 1960/61.

Återstoden av den beräknade kostnaden, (6 000 000—5 000 000) 1 000 000 kronor, bör därför anvisas.

Rationaliseringsarbeten inom panncentralen

I panncentralen finns installerade två högtrycksångpannor och tre varmvattenpannor. Av pannorna är en varmvattenpanna utrustad med anordningar för oljeeldning och övriga pannor försedda med stokeranordningar för koleldning. Panncentralen är i huvudsak dimensionerad för att tillgodose sjukhusets nuvarande behov av ånga och energi för förbrukningsvarmvatten, uppvärmning och ventilation. Sedan paviljongerna M15 och K16 färdigställt, föreligger risk för att den nuvarande ångpannereserven blir otillräcklig. Detta kan förhindras bl. a. genom installation av oljebrännare av lämplig kapacitet i åtminstone en av ångpannorna. Verkställd utredning visar, att övergång till oljeeldning, innebärande installation av oljebrännare i ytterligare en av varmvattenpannorna samt i minst en av ångpannorna, torde medföra besparingar i fråga om dels bränslekostnader med cirka 25 000 kronor per år och dels arbetskostnader med cirka 5 000 kronor per år. Den i panncentralen befintliga bränslebehållaren för olja utgöres av en cirka 50 m³ stor förrådscistern. Leverans av olja sker f. n. med lastbil. Med hänsyn till sjukhusets läge skulle dock oljeleverans kunna ske sjöledes, om för ändamålet tillräckliga cisternutrymmen funnes. Vid leverans sjöledes skulle med nuvarande oljepriser cirka 20 000 kronor per år kunna sparas i bränslekostnader. Kostnaderna för nämnda åtgärder inom panncentralen, inklusive kostnader för cisternen m. m., har beräknats till 207 000 kronor.

Delegationen föreslår vidare, att en av ångpannorna utrustas med lägvattenkontroll. Därav föranledd reducereing av antalet arbetstimmar innebär en besparing i fråga om arbetskostnader med cirka 12 000 kronor per år. Kostnaderna för en sådan anordning jämte erforderlig omändring av oljebrännare för helautomatisk drift har beräknats till 10 000 kronor.

De genom nämnda rationaliseringsåtgärder erhållna arbetskostnadsbesparingarna uppgår sålunda sammanlagt till (5 000 + 12 000) 17 000 kronor per år, vilket belopp täcker de sammanlagda löneförmånerna per år för en befattningshavare med arbetsuppgifter avseende sjukhusets värmeförsörjning.

Kostnaderna för elektriska arbeten i samband med nämnda rationaliseringsåtgärder uppgår till sammanlagt 16 000 kronor. Kostnaderna för ritningar och kontroll m. m. beräknas vidare till 27 000 kronor. I samband med ovannämnda arbeten erfordras genomgång och reparation av befintliga värmetekniska kontrollinstrument samt förbättring av värmesystemets pumpar m. m. Kostnaderna härför beräknas till 15 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för nu angivna rationaliseringsarbeten inom panncentralen uppgår sålunda till (207 000 + 10 000 + 16 000 + 27 000 + 15 000) 275 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

Källshagens sjukhus i Vänersborg**Renovering av vissa vårdpaviljonger**

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1958 års riksdag (prop. nr 86; rskr. 198), att av arbeten, som för en totalkostnad av 2 000 000 kronor förordats av delegationen för renovering och modernisering av vårdpaviljongerna M1, M2 och K1 samt utbyte av vissa yttre ledningar, skulle utföras en första etapp för en beräknad kostnad av 700 000 kronor. Genom beslut den 25 april 1958 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att låta utföra denna etapp samt bemyndigade styrelsen att för arbetets påbörjande disponera 400 000 kronor för budgetåret 1958/59. För innevarande budgetår har anvisats ytterligare 300 000 kronor (prop. nr 87/1959; rskr. 183). Tillgängliga medel uppgår sålunda till (400 000 + 300 000) 700 000 kronor.

Medicinalstyrelsen har föreslagit, att inom vårdpaviljongerna skulle anordnas nedkast och smutsvätförråd för en beräknad kostnad av 100 000 kronor. Delegationen biträder detta förslag. Då beloppet icke inkluderats i totalkostnaden för de beslutade arbetena, kommer den sammanlagda kostnaden för ifrågavarande arbeten att därigenom uppgå till (2 000 000 + 100 000) 2 100 000 kronor. Enligt vad medicinalstyrelsen anmält kommer kostnaden för de i etapp I ingående arbetena, till vilka anordnandet av nedkast och smutsvätförråd är att hänföra, att uppgå till 500 000 kronor. Detta innebär emellertid icke någon minskning av totalkostnaden för hela byggnadsprogrammets genomförande.

Under budgetåret 1960/61 avses en andra etapp, innefattande renovering av paviljong M1 eller M2, komma att påbörjas. Medelsförbrukningen här för beräknar medicinalstyrelsen till 700 000 kronor. Då de efter fullföljandet av byggnadsetapp I disponibla medlen om 200 000 kronor bör tagas i anspråk för detta ändamål, erfordras för renoveringsarbetenas fortsättande under nästkommande budgetår ytterligare 500 000 kronor, vilket belopp bör anvisas.

Rationaliseringsarbeten inom panncentralen m. m.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 103 framlagt förslag beslöt 1957 års riksdag (rskr. 237), att för installation av oljeeldningsanordningar vid sjukhusets panncentral skulle anvisas ett belopp om 220 000 kronor. Genom beslut den 6 juni 1957 förklarade sig Kungl. Maj:t framdeles efter framställning av byggnadsstyrelsen vilja meddela beslut rörande dispositionen av för ändamålet anvisade medel. Sedan byggnadsstyrelsen undersökt de ekonomiska förutsättningarna för oljeeldningsinstallation föreslog styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 februari 1958 att nämnda åtgärder borde anstå samt hemställde om bemyndigande att för täckande av sina utrednings-

kostnader få disponera 5 000 kronor av anvisade medel. Återstående medel (220 000—5 000) 215 000 kronor borde stå till förfogande vid beräkning av medel för nästa budgetår under anslaget. I skrivelse till delegationen den 13 juni 1958 har vidare medicinalstyrelsen av vissa skäl förklarat sig icke kunnat biträda byggnadsstyrelsens förslag att uppskjuta ifrågavarande installation.

Vid överläggning mellan representanter för medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen och delegationen har förordats, att ett preliminärt beräknat belopp om 75 000 kronor av de för oljeeldningsinstallationen anvisade medlen reserverades i avvaktan på resultatet av en driftsundersökning och hölles disponibelt för de åtgärder, vartill undersökningen kunde giva anledning. Återstående medel (215 000 — 75 000) 140 000 kronor syntes därvid lämpligen kunna om disponeras för andra byggnadsåtgärder.

Med anledning av de av byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen gjorda framställningarna förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 5 juni 1959, att av det för oljeeldningsinstallationen av 1957 års riksdag anvisade beloppet om 220 000 kronor, skulle 5 000 kronor disponeras för bestridande av byggnadsstyrelsens utredningskostnader och 140 000 kronor för ombyggnad av sjukhusets gymnastikbyggnad. Beträffande därefter återstående 75 000 kronor ville Kungl. Maj:t framdeles efter därom av byggnadsstyrelsen gjord framställning meddela beslut.

Delegationen, som låtit verkställa förnyad utredning rörande lämpligheten av installation av anordningar för oljeeldning, har funnit, att installation av angivet slag torde medföra besparingar i fråga om bränsle- och arbetskostnader med 20 000 resp. 5 000 kronor per år. Utredningen har vidare bl. a. givit vid handen, att samtliga pannor icke behöver utnyttjas för att tillgodose sjukhusets ång- och värmebehov. Installationen av oljeeldningsanordningar torde därför tills vidare kunna begränsas till tre av panncentralens fem pannor, nämligen en högtrycksångpanna och två varmvattenpannor. Övriga pannor avses utgöra pannreserv. Härigenom torde installationskostnaderna kunna reduceras från tidigare beräknade 220 000 till 155 000 kronor och inklusive kostnaderna för invallning av oljecistern och betongfundament m. m. till sammanlagt 175 000 kronor.

Delegationen föreslår vidare, att en av ångpannorna utrustas med lågvattenkontroll, varigenom arbetskostnaderna kan reduceras med cirka 12 000 kronor per år. Kostnaderna för en sådan anordning jämte erforderlig omändring av oljebrännare för helautomatisk drift beräknas till 15 000 kronor. Därjämte bör den manuella värmeregleringen ersättas med en variatorstyrd sådan, varigenom bränsle- och arbetskostnaderna kan minskas med vardera 4 000 kronor per år. Kostnaderna för införande av variatorsystem har beräknats till 10 000 kronor. Kostnaderna för elektriska arbeten i samband med nämnda rationaliseringsåtgärder har beräknats till 12 000 kronor och för ritningar och kontroll m. m. till 16 000 kronor. Sammanlagda

kostnaderna för föreslagna rationaliseringsåtgärder uppgår till (175 000 + 15 000 + 10 000 + 12 000 + 16 000) 228 000 kronor. De genom nämnda rationaliseringsarbeten erhållna arbetskostnadsbesparingarna uppgår sammanlagt till (5 000 + 12 000 + 4 000) 21 000 kronor, vilket belopp mer än väl täcker de sammanlagda löneförmånerna per år för en befattningshavare med arbetsuppgifter avseende sjukhusets värmeförsörjning.

Genom den beslutade upprustningen och moderniseringen av sjukhuset, innebärande bl. a. att samtliga sjukhusets paviljonger kommer att förses med varmvatten till tvättställen, kommer befintliga anordningar för varmvattenberedning att bli otillräckliga. Enligt verkställd utredning beräknas det framtida varmvattenbehovet kunna tillgodoses, därest den varmvattenberedare i ångcentralen, som f. n. uppvärms med ånga, kompletteras på sådant sätt, att beredning av varmvatten även kan ske genom de två värmeledningspannor, som i det föregående föreslagits bli försedda med oljeeldningsanordningar. Härigenom beräknas även den ur driftsynpunkt dyrbara elkraft, som f. n. i viss omfattning användes för varmvattenuppvärmning, kunna avvaras. Kostnaden för nu föreslagna arbeten beräknas till 12 000 kronor. Panncentralens värmetekniska kontrollinstrument är förslitna och till största delen ur funktion. Ur såväl driftsäkerhets- som driftkostnadssynpunkt bör dessa instrument utbytas mot nya. Kostnaderna härför beräknas till 15 000 kronor. Kostnaderna för nu angivna upprustnings- och förbättringsarbeten inom panncentralen uppgår alltså till sammanlagt (12 000 + 15 000) 27 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för samtliga nu angivna arbeten inom sjukhusets panncentral uppgår sålunda till (228 000 + 27 000) 255 000 kronor. För bestridande av detta belopp bör i enlighet med byggnadsstyrelsens uppfattning i första hand det belopp om 75 000 kronor, som står till Kungl. Maj:ts förfogande, tagas i anspråk. För arbetenas utförande erfordras sålunda ytterligare (255 000 — 75 000) 180 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

Falbygdens sjukhus i Falköping

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1957 års riksdag (prop. nr 103; rskr. 237), att ett nytt mentalsjukhus skulle uppföras i Falköping för en beräknad kostnad i redovisade delar av 31 000 000 kronor.

För utförandet av byggnadsarbetena har av 1956—1959 års riksdagar anvisats sammanlagt (625 000 + 4 000 000 + 7 000 000 + 9 000 000) 20 625 000 kronor.

Arbetena med sjukhusets uppförande har hittills bedrivits i huvudsak enligt fastställd tidsplan. Etapp II (ekonomi- och terapibyggnader) beräknas vara slutförd under augusti 1960. Under nästa budgetår kommer byggnads-etapp III (byggnader för administration, medicinskt centrum och klinik-

avdelning samt sju vårdpaviljonger) att slutföras. Sjukhuset beräknas kunna delvis beläggas omkring årsskiftet 1960/61 och helt tagas i anspråk under budgetåret 1961/62. En del av arbetena för sjukhusområdets slutliga färdigställande avses bli utförda under hösten 1960 efter slutförandet av andra byggnadsetappen och återstoden under våren och sommaren 1961 i anslutning till tredje byggnadsetappen.

För byggnadsarbetenas fortsättande bör 9 000 000 kronor anvisas.

Mellringe sjukhus i Örebro

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1957 års riksdag (prop. nr 103; rskr. 237), att ett nytt mentalsjukhus skulle uppföras i Örebro för en beräknad kostnad i redovisade delar av 32 000 000 kronor.

För utförandet av byggnadsarbetena har av 1957—1959 års riksdagar anvisats sammanlagt 12 775 000 kronor.

I skrivelse den 5 juni 1959 har Kungl. Maj:t uppdragit åt delegationen att undersöka möjligheterna att minska det av 1957 års riksdag för sjukhuset godkända platsantalet om 780 vårdplatser.

Vid förhandlingar med Örebro läns landsting i ämnet har från landstingets sida framhållits, att sannolika skäl talar för ett framtida behov av ytterligare vårdplatser för mentalsjukvården inom länet, varför landstinget icke principiellt velat tillstyrka en nedskärning av platsantalet. Med hänsyn till att vårdgrenens slutliga organisation i länet icke nu kan helt överblickas, har landstinget emellertid icke velat motsätta sig, att sjukhusets platsantal tills vidare reduceras till 720. Om därigenom vårdplatsantalet skulle bli otillräckligt för vårdbehovet inom upptagningsområdet, får enligt landstingets mening staten helt svara för kostnaderna för en därav föranledd framtida utbyggnad av sjukhuset.

En minskning av sjukhusets storlek till nämnda platsantal har vid samrådet med landstingets representanter befunnits böra åstadkommas genom att en för fyra våningar planerad vårdpaviljong uppföres i två våningar. Denna bör emellertid byggnadstekniskt konstrueras så, att möjligheter finnes för en framtida eventuell påbyggnad. Med hänsyn bl. a. härtill beräknas kostnaderna för sjukhusets uppförande kunna minska med endast 815 000 kronor. Som alternativ härtill har diskuterats att låta en tvåvåningspaviljong utgå ur den projekterade anläggningen, varigenom den erhållna kostnadsminskningen skulle uppgå till 1 530 000 kronor, allt beräknat enligt 1956 års prisläge.

De påbörjade arbetena med sjukhusets uppförande fortgår i huvudsak planenligt. Etapp I, som omfattar anläggande av huvudvägar inom sjukhusområdet samt huvudledning för vatten och avlopp, har slutförts sommaren 1959. Etapp II (byggnader för administration och medicinskt centrum, centralkök, matsalar och samlingslokaler, terapilokaler och verkstäder)

har påbörjats hösten 1959 och beräknats bli slutförd hösten 1961. Etapp III, som avser uppförande av samtliga åtta vårdpaviljonger, kan planenligt igångsättas redan under innevarande budgetår och slutföras under budgetåret 1961/62. Ett ställningstagande till frågan om en begränsning av sjukhusets storlek är således påkallat för att undgå förskjutningar i tidplanen för sjukhusets färdigställande. En del av arbetena för sjukhusområdets slutliga iordningställande avses bli utförda under hösten 1961 efter slutförandet av andra byggnadsetappen och återstoden under sommaren 1962 i anslutning till tredje byggnadsetappen.

För byggnadsarbetenas fortsättande under nästkommande budgetår bör 7 500 000 kronor anvisas.

I enlighet med beslut vid 1959 års riksdag (prop. nr 87; skr. 183) har Kungl. Maj:t genom beslut den 5 juni 1959 godkänt avtal med Örebro stads värmeverk såsom företrädare för Örebro stad angående leverans av värme till sjukhuset. Enligt avtalet skall Kronan till värmeverket utgiva en anslutningsavgift med ett belopp av niohundrausen (900 000) kronor, uppdelat i två poster om 450 000 kronor att erläggas den 1 juli 1959 och den 1 juli 1960. För ändamålet har anvisats 450 000 kronor.

För erläggande av återstoden av den kontrakterade anslutningsavgiften bör 450 000 kronor anvisas för nästa budgetår.

Säters sjukhus

Uppförande av nya vårdpaviljonger

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1959 års riksdag (prop. nr 87; rskr. nr 183) att anvisa 100 000 kronor för bestridande av kostnaderna för en närmare bearbetning av den framlagda principplanen för sjukhusets modernisering samt för upprättande av ritningar till två nya vårdpaviljonger inrymmande sammanlagt cirka 180 vårdplatser.

Under den pågående utredningen om sjukhusets slutliga utformning har delegationen funnit, att de vårdpaviljonger, som skall uppföras vid sjukhuset, på grund av rådande topografiska förhållanden lämpligen bör förläggas efter en tänkt linje, som utmed de redan nyuppförda paviljongerna M2, M4, K3 och K5 löper från sjukhusets ekonomibyggnad till det i närheten av sjukhusets entré belägna bostadsområdet för läkare. Möjlighet finns att i sistnämnda del av sträckningen anlägga en transportkulvert med anslutning till ekonomibyggnaden samt nu föreslagna paviljonger och ett blivande medicinskt centrum, direkt förenat med i upprustningsplanen ingående åtta nya vårdavdelningar om sammanlagt ytterligare 240 vårdplatser. Till uppförande föreslagna paviljonger förlägges mitt emot paviljongerna M2 resp. K3 och uppföres var och en i tre våningar jämte en på grund av de topografiska förhållandena på ena sidan ovan mark belägen jordvåning. Under resp. jordvåning anordnas källare, som kan anslutas till den eventuella framtida transportkulverten.

De nya paviljongerna om vardera tre vårdavdelningar om 30 platser på varje avdelning utformas med varje vårdavdelning uppdelad i två lika stora vårdenheter. Dessa får gemensamma utrymmen för kök, matsal samt bad-, förråds-, expeditions-, behandlings-, besöks- och personalrum. Till jordvåningen förlägges omklädningsrum för personal och patienter, förråds- och skyddsrum m. m. Vidare finnes möjlighet att i denna våning i viss omfattning förlägga dagerbelysta lokaler för arbetsterapi. De båda paviljongernas värme- och varmvattenförsörjning bör tills vidare tillgodoses genom anläggande av särskilda rörledningsskulpter av enkel konstruktion. Kostnaderna för ifrågavarande arbeten, som tidigare preliminärt uppskattats till 4 500 000 kronor, har med ledning av numera upprättade ritningar beräknats till sammanlagt 4 850 000 kronor, varav 4 500 000 kronor för byggnaderna och 350 000 kronor för utvändiga lednings- och planeringsarbeten m. m.

För arbetenas påbörjande bör 1 000 000 kronor anvisas för nästa budgetår.

Upprustning av panncentralen

Med bifall till av Kungl. Maj:tt framlagt förslag beslöt 1959 års riksdag, att en ny panncentral skulle uppföras vid sjukhuset och anvisade 100 000 kronor för frågans utredning.

Med hänsyn till de förhållandevis omfattande nyinstallationer och kompletteringsarbeten, som under senare år företagits inom panncentralen, synes det delegationen ur avskrivningssynpunkt motiverat, att dessa investeringar utnyttjas under ytterligare ett antal år. Vidare har den pågående bearbetningen av principplanen för sjukhusets upprustning givit vid handen, att renoveringar av vissa paviljonger, vilka arbeten tidigare beräknats komma att utföras under ett första skede av upprustningsperioden, i stället bör äga rum vid en senare tidpunkt. Då dessa paviljonger uppvärms medelst ånga, måste detta uppvärmningssätt bibehållas till dess en ombyggnad av paviljongerna kommer till stånd. Enär ånga framdeles icke torde erfordras för sjukhusets drift och en ny panncentral därför kan utrustas enbart med varmvattenpannor, bör den nuvarande ångcentralen lämpligen utnyttjas så länge behov av ånga för sjukhusets drift föreligger. Av bl. a. angivna skäl finner delegationen, att en ny panncentral bör uppföras under ett senare skede av sjukhusets upprustning.

Då sjukhusets värmeförsörjning i många avseenden fortfarande i vissa hänseenden är bristfällig är det emellertid nödvändigt att låta upprusta och komplettera centralen för att den tills vidare skall kunna tillgodose sjukhusets värmebehov.

I panncentralen finns installerade 5 högtrycksångpannor, 1 varmvatten- och 1 elångpanna m. m. På grund av förlitning torde en trycksänkning av de fem ångpannorna bli aktuell inom en nära framtid. Genom slopandet av tvättinrättningen, som fordrar ånga av högt tryck, kan en trycksänkning

genomföras. Härigenom kan ångpannorna användas under ytterligare cirka tio år. Enligt upprättad plan för sjukhusets ång- och värmeförsörjning bör dock två av de befintliga ångpannorna ombyggas till varmvattenpannor. Ur driftsäkerhetssynpunkt bör vidare en av de befintliga ångpannorna ersättas med en ny lågtrycksångpanna av sådan typ, att den utan svårighet kan omändras till varmvattenpanna och framdeles inplaceras i en ny central. Övriga två ångpannor torde kunna utnyttjas som reserv.

Beträffande panncentralens upprustning och förbättring i övrigt erfordras en ny värmeledningspump och en ny cirkulationspump. Värmeväxlarna i panncentralen behöver dessutom utökas och inom panncentralen befintliga expansionsanordningar, rörledningar samt instrument kompletteras. I samband med nämnda arbeten beträffande pannanläggningen erfordras vissa VVS- och elinstallationer samt vissa byggnadsarbeten. Därjämte måste en i byggnad A1 befintlig ångdriven steriliseringsapparat utbytas mot ny apparat för eldrift. Kostnaderna för berörda arbeten har beräknats till sammanlagt 412 000 kronor. Panncentralen kommer genom nu föreslagna åtgärder att bli försatt i sådant skick, att de nedlagda kostnaderna enligt gängse normer kommer att bli avskrivna under panncentralens beräknade återstående funktionstid eller omkring tio år.

Värmeekonomiska skäl motiverar att vissa ytterligare åtgärder vidtagas. Sålunda bör utöver nu befintliga oljeeldningsanordningar för en varmvattenpanna ytterligare fyra pannor förses med sådana anordningar. Därvid måste en större oljeförrådscistern anläggas. Denna förlägges på sådan plats, att den kan utnyttjas för den framtida nya panncentralen. Vidare bör ångpannorna förses med lågvattenkontroll. I syfte att avveckla den manuella värme-regleringen av panncentralen bör variatorstyrd reglering installeras. Kostnaderna för dessa rationaliseringsåtgärder har beräknats till sammanlagt 243 000 kronor. De härigenom möjliga besparingarna har i fråga om bränsle- och arbetskostnader uppskattats till 10 000 resp. 24 000 kronor per år.

De samlade kostnaderna för samtliga ovan angivna arbeten för istånd-sättande av panncentralen för en övergångstid uppgår sålunda till (412 000 + 243 000) 655 000 kronor, vilket belopp i sin helhet bör anvisas för nästa budgetår.

Utbyggnad och förbättring av värmeledningssystemet m. m.

Oberoende av genomförandet av den i det föregående föreslagna upprustningen av panncentralen erfordras som ett led i sjukhusets modernisering vissa förbättringsåtgärder beträffande värmedistributionsystemet m. m.

I de s. k. kolonipaviljongerna, betecknade K17—K21, sker uppvärmningen medelst ångvärmesystem. Denna värmeförsörjning är otillräcklig. Byggnaderna är avsedda att bibehållas ytterligare 10 à 15 år. I samband med att de i övrigt blir föremål för en begränsad upprustning, bör de förses med ny

värmeledning för varmvatten. Kostnaderna för dels ångvärmesystemets ändring till varmvattensystem med variatorutrustning inom fem understationer, en för varje paviljong, och dels elektriska installationer för pumpar och regleringsutrustning har beräknats till sammanlagt 370 000 kronor.

Inom sjukhusområdet befintliga rörledningar för värme och dylikt måste i viss utsträckning kompletteras på grund av tillkommande värmebehov i moderniserade vårdpaviljonger m. m. Kostnaderna härför beräknas till 125 000 kronor. Sjukhusets yttre vatten- och avloppsledningar måste vidare i viss utsträckning omläggas och kompletteras i anslutning till de byggnadsåtgärder m. m., som ingår i planen för sjukhusets upprustning. Kostnaderna härför har beräknats till 165 000 kronor.

Kostnaderna för ritningar, kontroll och oförutsedda utgifter i samband med samtliga ovan föreslagna arbeten har beräknats till 50 000 kronor. Sammanlagda kostnaderna för nu föreslagna arbeten avseende sjukhusets ledningssystem m. m. uppgår sålunda till (370 000 + 125 000 + 165 000 + 50 000) 710 000 kronor.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 103 framlagt förslag beslöt 1957 års riksdag (rskr. 237), att sjukhusets värmekulvertar skulle repareras för en beräknad kostnad av 205 000 kronor och i kulverterna befintliga ångvärmeledningar utbytas för en beräknad kostnad av 345 000 kronor. För samtliga dessa arbeten har 1957 och 1958 års riksdagar anvisat tillhoppa 550 000 kronor. Arbetena har i avvaktan på en slutlig plan för sjukhusets upprustning icke påbörjats.

Genom de ovan föreslagna åtgärderna beträffande värmesystemet utvinnes bl. a. det tekniska resultat, som den år 1957 beslutade omläggningen av de befintliga ångvärmeledningarna i kulvertarna skulle medföra. Det för detta ändamål anvisade beloppet om 345 000 kronor, som ännu icke tagits i anspråk, bör lämpligen utnyttjas för de ovan föreslagna arbetenas utförande. Vid bifall härtill bör för nästa budgetår anvisas (710 000 — 345 000) 365 000 kronor.

Utökning av kök och anordnande av tvättbytesförråd

Köket har relativt nyligen renoverats. Då frågan om bibehållande av den i ekonomibyggnaden belägna tvättinrättningen icke var löst vid tiden för kökets renovering, kom brödförråd och rum för brödutlämning samt personalrum med erforderliga biutrymmen icke att slutligt iordningställas i detta sammanhang.

Då sjukhusvättens maskinpark är nedsliten och lokalerna i behov av reparation kan tvätteriet icke hållas i gång någon ytterligare längre tid. Enligt skrivelse från sjukhusdirektionen har preliminär överenskommelse träffats med försvarets fabriksstyrelse om överförande av sjukhusvädden till centraltvätteriet i Karlstad fr. o. m. den 1 februari 1960.

Delegationen har låtit utarbeta ändringsritningar för tillgodoseende av kökets lokalbehov i ovan angivna avseende samt för att i befintliga tvätterilokaler anordna i samband med övergång till centraltvätt erforderligt tvättbytesförråd. Kostnaderna för nämnda åtgärder har av byggnadsstyrelsen beräknats till sammanlagt 335 000 kronor, varav 175 000 kronor är att hänföra till utökning av köket och 160 000 kronor till anordnande av tvättbytesförråd. Beloppet bör anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av mentalsjukhus i Bollnäs

Enligt beslut av 1956 års riksdag skall ett nytt mentalsjukhus uppföras i Gävleborgs län och förläggas till Bollnäs. Genom beslut den 25 april 1958 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra det nya mentalsjukhuset för en beräknad kostnad i redovisade delar av 34 000 000 kronor, reducerad med omkring 2 000 000 kronor genom en av 1958 års riksdag besluta minskning av antalet vårdplatser från 720 till omkring 660. För utförandet av byggnadsarbetena har för budgetåren 1957/58, 1958/59 och 1959/60 anvisats sammanlagt 5 900 000 kronor, varav 2 500 000 är att hänföra till beredskapsarbeten.

Arbetena med sjukhusets uppförande har hittills bedrivits i huvudsak enligt fastställd tidsplan. Av de av etapp I omfattade arbetena (huvudvägar och ledningar, panncentral och förrådsbyggnad samt terapibygnader) har arbetena beträffande huvudvägar och ledningar slutförts under hösten 1959. Panncentralen beräknas kunna tagas i bruk fr. o. m. budgetåret 1960/61. Förrådsbyggnaden och terapibygnaderna beräknas bli färdigställda under sommaren 1960 resp. under april 1961. Under mars 1960 kommer byggnadsetapp II (medicinskt centrum samt kök och samlingsal) att påbörjas. De i etappen ingående arbetena kommer att vara slutförda i oktober 1961. De av byggnadsetapp III omfattade arbetena (fyra vårdpaviljonger med sammanlagt 300 vårdplatser) beräknas kunna påbörjas i oktober 1960 och vara avslutade i oktober 1962, medan de av byggnadsetapp IV omfattade arbetena (återstående tre vårdpaviljonger med sammanlagt 360 vårdplatser jämte sjukhusområdets färdigställande) beräknas vara slutförda under hösten 1964.

För byggnadsarbetenas fortsättande bör 6 000 000 kronor anvisas.

Gådeå sjukhus i Härnösand

Upprustning av avdelningarna K 3 och K 4 jämte vissa utvändiga förbättringsarbeten

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1958 års riksdag (prop. nr 86; rskr. 198), att av arbeten, som förordats av delegationen för

renovering och modernisering av sjukhusets vårdavdelningar, skulle en av medicinalstyrelsen påbörjad första etapp slutföras och anvisade 450 000 kronor för ändamålet. Genom beslut den 25 april 1958 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att låta utföra första etappen av upprustningsarbetena, i huvudsak avseende renovering av avdelningarna M3 och M4, och bemyndigade styrelsen att för ändamålet disponera 450 000 kronor. Sedan arbetena nu färdigstälts har den slutliga kostnaden kunnat fastställas till 550 000 kronor. Anledningen till kostnadsökningen är bl. a., att avdelningarna befann sig i sämre skick än vad som förutsågs, innan renoveringsarbetena började. De kostnader för arbetena inom etapp I, vilka icke täckts av de av riksdagen anvisade medlen, har bestridits av till medicinalstyrelsens förfogande stående underhållsmedel. För utförande av de i etapp II ingående arbetena, innefattande sjukhusbyggnadens mittparti med bl. a. avdelningarna M1—2 och K1—2 har medel ställts till förfogande av arbetsmarknadsstyrelsen. Efter färdigställandet av huvudbyggnadens mittparti bör huvudbyggnadens norra flygel med vårdavdelningarna K3 och K4 jämte källarutrymmen iordningställas på i huvudsak samma sätt som de nyrenoverade avdelningarna M3 och M4. Med ledning av kostnaderna för etapp I, inom vilken motsvarande arbeten redan utförts, beräknas arbetena för etapp III enligt prisläget 1 juli 1959 komma att kosta 550 000 kronor, inklusive arkitektarvode.

Vidare har medicinalstyrelsen anmält, att vid utbyte av fönstren uppkommande skador å den utvändiga putsen måste repareras. Putsen är dock så dålig, att fasaderna i sin helhet måste omputas. Putsens dåliga skick beror i väsentlig mån på att kraftig isbildning vintertid uppträder vid takfoten till följd av att vinden icke är ventilerad. För undvikande av framtida skadegörelse måste därför plåttaket, vilket för övrigt är förhållandevis bristfälligt, utbytas samt åtgärder vidtagas för ventilering av vinden. Kostnaderna för omputsning av fasaderna och omläggning av plåttaket belöper sig enligt anbud till 262 531 kronor, vilket belopp bör avrundas till 270 000 kronor.

Avdelningsrenoveringens tredje etapp samt omputsning av fasaderna jämte omläggning av plåttaket avses skola utföras under budgetåret 1960/61, varför hela beloppet erfordras utan etappindelning.

För nästkommande budgetår torde följaktligen böra anvisas (550 000 + 270 000) 820 000 kronor.

Sidsjöns sjukhus i Sundsvall

Upprustning av panncentralen

Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 103 framlagt förslag har 1957 års riksdag (rskr. 237) anvisat 65 000 kronor för anordnande av sopförbränningsugn vid sjukhuset. Sedermera har emellertid sjukhuset genom 4 — *Bihang till riksdagens protokoll 1960. 1 saml. Nr 93*

avtal med Sundsvalls stad träffat överenskommelse om sopförbränning genom stadens försorg. Med anledning därav bedömdes behov av sopförbränningsugn inom sjukhusområdet icke föreligga för det dåvarande. För angivna ändamål anvisade medel reserverades med undantag för ett såsom ersättning för vissa konstruktionsarbeten utanordnat belopp om 5 000 kronor.

I panncentralen befintliga fem pannor installerades år 1940 och är starkt förslitna. Pannornas kapacitet är icke heller tillräcklig för tillgodoseende av det aktuella värmebehovet. Efter samråd med byggnadsstyrelsen har delegationen funnit, att f. n. en av de befintliga fem pannorna bör ersättas med en ny högeffektpanna, som ger tre gånger högre värmeeffekt än den utbytta pannan. Därefter torde behov av övriga i panncentralen befintliga pannor endast föreligga under den kallaste årsperioden. Enligt delegationens uppfattning föreligger risk för framtida kostnadsstegringar för transporter m. m. i samband med sophämtning. Med anledning därav och med hänsyn till aktuella krav beträffande de hygieniska förhållandena i samband med sopförbränning, bör den nya pannan vara försedd med sopförbränningsanordningar. Kostnaderna för installation av en panna av angivet slag, inklusive oljeeldningsanordningar, har beräknats till 170 000 kronor. För ändamålet föreslås, att det belopp om 60 000 kronor, som reserverats av medel, anvisade av 1958 års riksdag för anordnande av särskild sopförbränningsugn, toges i anspråk.

För nästa budgetår bör alltså anvisas (170 000—60 000) 110 000 kronor.

Frösö sjukhus vid Östersund

Principplan

Antalet fastställda vårdplatser vid Frösö sjukhus uppgår f. n. till 813. Medelbeläggningsen har under de senaste åren varit omkring 890. Förutom primärsjukhuset finnes en sekundäravdelning i Järvsö med 55 vårdplatser. Sjukhusets upptagningsområde omfattar f. n. Jämtlands län samt vissa delar av Västernorrlands och Gävleborgs län.

Enligt 1956 års reviderade generalplan skulle sjukhusets upptagningsområde omfatta enbart Jämtlands län. I planen beräknades länets platsbehov till 812 platser år 1970 och antalet platser vid primärsjukhuset skulle enligt planen efter genomförandet av föreslagen renovering komma att uppgå till 688. Då sekundäravdelningen i Järvsö förutsattes att bibehållas med oförändrat platsantal skulle antalet platser enligt generalplanen uppgå till (688 + 55) 743. Vårdplatserna vid primärsjukhuset förutskickades enligt planen kunna erhållas genom ombyggnad av de befintliga paviljongerna samt genom uppförande av en ny upptagningspaviljong om 56 platser.

Folkmängden i länet uppgår f. n. till omkring 143 000 personer. Utgår

man ifrån ett genomsnittligt vårdplatsbehov för egentligt mentalt sjuka av 4 promille av befolkningen, skulle 570 vårdplatser erfordras för täckande av länets behov. En plan för sjukhusets upprustning bör avse ungefär detta platsantal. Den uppskattning av vårdplatsbehovet, som gjordes vid upprättandet av 1956 års generalplan, var felaktig på grund av inadekvat siffermaterial.

I enlighet med den reviderade generalplanen har en upptagningspaviljong uppförts vid sjukhuset. Vidare har sjukhusets medicinska centrum moderniserats och ombyggt, varjämte ett antal bostadshus har uppförts. I övrigt har inga andra arbeten vidtagits än vissa smärre moderniseringsarbeten, hänförliga till anläggningens underhåll.

Sedan den reviderade generalplanen upprättats, har utformningen och planläggningen av vårdpaviljonger och behandlingslokaler m. m. ingående studerats av delegationen. Man har därvid funnit, att en vårdavdelning principiellt bör omfatta 30 vårdplatser, uppdelade på två vårdgrupper. Närmare undersökningar av byggnadsbeståndet vid Frösö sjukhus har visat, att det icke är möjligt att genom ombyggnader inom de äldre vårdpaviljongerna åstadkomma vårdavdelningar, som godtagbart ansluter till denna numera vedertagna avdelningstyp. Paviljongerna är därjämte av sådan beskaffenhet, att för en rationell och aktiv behandling lämpade vårdavdelningar, icke kan åstadkommas. Vissa av sjukhusets paviljonger, nämligen M1, K2, M10—11, kan däremot anses vara i sådant skick, att de bör upprustas och bibehållas för vård av kroniskt klientel. Den nya upptagningspaviljongen skall givetvis ingå i det framtida sjukhuset.

Med utgångspunkt från i huvudsak nu angivna synpunkter har följande förslag upprättats för sjukhusets framtida utformning.

Vårdpaviljongerna. De för upprustning lämpade paviljongerna, som nu inrymmer sammanlagt 377 fastställda vårdplatser, beräknas efter genomförandet av föreslagen modernisering jämte den nya upptagningspaviljongen om 56 platser kunna inrymma 350 vårdplatser. Övriga paviljonger vid sjukhuset, nämligen M3, M5, M7, K4, K6 och K8, har sådan utformning och är i sådant skick, att de bör utgå. Om sistnämnda platsantal frånräknas det här förordade antalet vårdplatser, erfordras ytterligare (570 — 350) 220 vårdplatser. Dessa platser bör i sin helhet tillskapas vid primärsjukhuset. Förnyade överväganden rörande lämpligheten att såsom i generalplanen föreslagits bibehålla sekundäravdelningen i Järvsö har nämligen givit vid handen, att denna avdelning ur organisatoriska och tekniska synpunkter icke bör bibehållas. Under en övergångstid torde avdelningen kunna utnyttjas inom det blivande sjukhusets i Bollnäs upptagningsområde.

För tillgodoseende av nämnda platsbehovet föreslås, att vårdpaviljonger inrymmande tillsammans 7 vårdavdelningar om 30 platser uppföres inom den del av sjukhusområdet, där de till rivning föreslagna paviljongerna är belägna. Därigenom kan de nya vårdavdelningarna anslutas till det befintliga kulverts-systemet inom sjukhuset. Vidare bör vissa av de nya vårdavdelningarna anordnas på sådant sätt, att de kan direkt anslutas till ett eventuellt framtida nytt medicinskt centrum.

Behandlingslokaler, expeditioner och kontor. Sjukhusets medicinska centrum och kontor m. m. är f. n. inrymda i en särskild byggnad, som genom kulvert via den nya upptagningspaviljongen är ansluten till sjukhusets centrala kulvertssystem. Det medicinska centrumet är efter ombyggnaden i gott skick, men uppfyller icke helt de krav i fråga om bl. a. tillgången på undersökningsrum och behandlingslokaler, som numera anses böra ställas. Delegationen anser dock det nuvarande lokalbeståndet vara av sådan omfattning, att det tills vidare torde i huvudsak tjäna sitt ändamål. Om behov av ytterligare undersökningsrum eller behandlingslokaler skulle uppstå, synes detta åtminstone för en övergångstid kunna tillgodoses provisoriskt inom de föreslagna nya paviljongerna. En eventuell nybyggnad för medicinskt centrum bör såsom ovan anförts lämpligen förläggas och utformas så att den kan anslutas direkt till vissa av de föreslagna nya vårdavdelningarna.

Lokaler för arbets-, sysselsättnings- och rörelseterapi. Sjukhusets lokaler för arbets- och sysselsättningsterapi är f. n. inrymda i byggnaderna E1, E3, M5 och V12. Då verksamheten sålunda är splittrad och enär vissa av lokalerna kommer att utgå i samband med upprustningen, bör lämpligheten av att sammanföra terapiverksamheten till ett för denna gemensamt byggnadskomplex närmare prövas. Vid sjukhuset finns därjämte en verkstadsbyggnad, inrymmande lokaler för måleri, snickeri och tapetseri, vilken föreslås bibehållas och ställas till förfogande för entreprenörer m. m.

Rörelseterapi bedrivs i viss omfattning i sjukhusets festsal. Då sjukhuset sålunda saknar särskilda lokaler för angivna ändamål, bör i upprustningsplanen ingå uppförande av gymnastiksal samt lokaler för sjukgymnast och fysikalisk terapi. Denna anläggning bör förläggas i anslutning till sjukhusets kulvertsystem.

Vid sjukhuset finns en friliggande samlingsal, vilken är tillfyllest för sjukhusets framtida behov.

Kök, tvätt och personalmatsalar m. m. Sjukhusets centralkök moderniserades åren 1940—42. Köksutrustningen är i stor utsträckning försliten och behöver överses och upprustas. Även i övriga avseenden är köksanläggningen i behov av översyn. Bl. a. bör tillfredsställande omklädningsrum för personal m. m. anordnas. För personalen avsedda matsalar och fritidsrum är i förhållandevis gott skick och torde vara tillräckliga även för framtida behov.

Sjukhusets tvättinrättning är i förhållandevis gott skick. Tvätteriet bör emellertid nedläggas och tvätten överföras till centraltvätteriet i Långsele. Detta bör ske i samband med att ny panncentral kommer till stånd. I de befintliga tvättlokalerna bör erforderligt tvättbytesförråd anordnas. Vid sjukhusets upprustning bör vidare nytt centralförråd inrättas på lämplig plats, förslagsvis i anslutning till tvättbytesförrådet.

Panncentral och ledningssystem m. m. Panncentralen vid sjukhuset är försedd med tre ångpannor och en varmvattenpanna. Anläggningen, som är gammal, omodern och försliten, bör snarast förnyas. Om tvättinrättningen nedlägges, behöver den nya pannanläggningen endast utrustas med varmvattenpannor och lågtrycksångpannor. Den befintliga pannhusbyggnaden måste ombyggas eller ersättas med nybyggnad, varjämte ny pannskorsten erfordras.

Värmesystemet är utfört såsom pumpvarmvattensystem och är vad beträffar samtliga paviljonger och nya bostadshus anslutet till huvudcentralen. Systemet bör kompletteras och anpassas till den föreslagna upprustningen av sjukhuset.

Vatten och avlopp. Sjukhusets vattenbehov tillgodoses tillfredsställande från köpingens vattenverk. Utvändiga vatten- och avloppsledningar är i mindre gott skick och bör liksom övriga ledningssystem anpassas till den aktuella moderniseringen av sjukhuset. Sjukhuset saknar reningsverk för avloppsvattnet, som f. n. ledes direkt ut i Storsjön. På längre sikt är det sålunda nödvändigt att åtgärder vidtages för avloppsvattnets rening. Enligt uppgifter har Frösö köping för avsikt att anlägga reningsverk för kommunernas behov. Förutsättningarna för anslutning av sjukhusets avloppssystem till det blivande kommunala reningsverket bör närmare prövas.

Elektriska installationer. De elektriska installationerna, som är i förhållandevis gott skick, bör kompletteras och anpassas till den föreslagna upprustningen. Ur säkerhetssynpunkt bör ett dieselmotordrivet reservkraftaggregat anskaffas.

Kostnaderna för genomförandet av den nu föreslagna principplanen har preliminärt uppskattats till cirka 17 000 000 kronor.

Den nu framlagda principplanen för sjukhusets upprustning bör närmare bearbetas, innan ett mera detaljerat program för upprustningsarbetets utförande kan fastställas. För bestridande av härav föranledda kostnader bör för nästa budgetår anvisas 100 000 kronor att ställas till delegationens disposition.

Upprustning av panncentralen

Enär såsom ovan nämnts sjukhusets pannanläggning är gammal, omodern och försliten, bör den snarast förnyas. Delegationen har därför låtit påbörja en utredning om panncentralens upprustning. Det förutsattes, att den befintliga tvättinrättningen vid sjukhuset nedlägges och att anläggningen anpassas till det därefter föreliggande ång- och värmebehovet. Utredningen har ännu icke fortskridit så långt, att delegationen nu kan framlägga slutligt förslag i frågan.

Under hösten 1959 har emellertid den inom centralen befintliga varmvattenpannan måst tagas ur drift på grund av haveri. Sjukhusets ång- och värmeförsörjning är därför numera endast baserad på befintliga tre ångpannor. Dessa pannor kan icke helt tillgodose sjukhusets värmebehov. Med hänsyn härtill och då det är ovisst, om dessa pannor kan fungera, intill dess en ny panncentral blivit uppförd, måste panncentralen förstärkas under en övergångstid. Den befintliga varmvattenpannan bör därför ersättas med en ny panna av sådan typ, att den främdeles kan ingå i den nya pannanläggningen. I anslutning härtill erfordras vissa ändringsarbeten inom pannhusbyggnaden samt komplettering av rörledningar och armatur m. m.

Kostnaderna för ifrågavarande arbeten beräknas till 150 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

Umedalens sjukhus vid Umeå

Vissa rationaliseringsarbeten inom sjukhusets panncentral m. m.

Med bifall till ett av Kungl. Maj:t i prop. nr 86 framlagt förslag har 1958 års riksdag (rskr. 198) anvisat 600 000 kronor för utbyte av pannor m. m. i sjukhusets panncentral. Av nämnda belopp hänför sig 100 000 kronor till utbyte av två varmvattenpannor, 135 000 kronor till utbyte av en ångpanna, 80 000 kronor till installation av för driften av pannorna erforderliga rörledningar m. m., 40 000 kronor till renovering av fyra stokrar, 35 000 kronor till ommurning av pannor och rökkanaler, 20 000 kronor till renovering av koltransportanordning, 45 000 kronor till utbyte av varmvattenberedare m. m., 35 000 kronor till ny rökgasanalysapparat och viss sanitär anläggning, 35 000 kronor till byggnads- och elinstallationsarbeten samt 75 000 kronor till ritningar, kontroll och oförutsedda utgifter.

Sedermåra företagen utredning har visat, att övergång till oljeeldning genom installation av oljeeldningsanordningar för de nya pannorna medför betydande besparingar ifråga om driftkostnaderna. Sålunda torde besparingar erhållas i fråga om dels kostnaderna för bränsle med cirka 10 000 kronor per år och dels arbetskostnaderna med cirka 25 000 kronor per år. Kostnaderna för installationen av oljeeldningsanordningarna, inklusive kostnaderna för vissa i samband därmed företagna byggnads- och elinstallationsarbeten, uppgår till 150 000 kronor. På grund av de nya pannornas högre verkningsgrad medför därjämte installationen av dessa en ytterligare besparing om 40 000 kronor per år. Då lågvattenkontroll är inbyggd i pannor uppkommer en därav föranledd besparing i arbetskostnader med cirka 10 000 kronor per år. Kostnaderna för anskaffning och installation av pannorna samt för dessas drift erforderliga rörledningar, armatur, pumpar, instrument m. m. har numera uppskattats till för varmvattenpannorna 100 000 kronor, för ångpannan 85 000 kronor och för driften av pannorna erforderliga rörledningar etc. 65 000 kronor eller sammanlagt 250 000 kronor. För ritningar, kontroll och oförutsedda utgifter avseende nu föreslagna rationaliseringsarbeten torde kostnaderna uppgå till 50 000 kronor. Sammanlagda kostnaderna för ovan förordade rationaliseringsåtgärder inom panncentralen uppgår sålunda till (150 000 + 250 000 + 50 000) 450 000 kronor.

De genom nämnda åtgärder erhållna arbetskostnadsbesparingarna uppgår sammanlagt till (25 000 + 10 000) 35 000 kronor per år, vilket täcker de sammanlagda löneförmånerna per år för två befattningshavare med arbetsuppgifter avseende sjukhusets värmeförsörjning.

Delegationen föreslår vidare vissa upprustnings- och förbättringsarbeten inom panncentralen. Sålunda bör det befintliga värmesystemet kompletteras genom installation av nya cirkulationspumpar samt av huvudpump för värmesystemet såsom ersättning för den befintliga huvudpumpen m. m. Kostnaderna härför beräknas till 60 000 kronor. Vidare bör utbyte ske av varmvattenberedare m. m. samt ny rökgasanalysapparat m. m. anskaffas för en beräknad kostnad av 45 000 resp. 35 000 kronor. Kostnaderna för vissa byggnads- och elinstallationsarbeten i samband med nämnda kompletteringsarbeten inom panncentralen beräknas till 35 000 kronor. För ritningar och kontroll m. m. torde kostnaderna uppgå till 25 000 kronor. Kostnaderna för upprustnings- och förbättringsarbeten inom panncentralen uppgår sålunda sammanlagt till (60 000 + 45 000 + 35 000 + 35 000 + 25 000) 200 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för samtliga angivna arbeten inom panncentralen uppgår alltså till (450 000 + 200 000) 650 000 kronor.

Medel har tidigare icke anvisats för täckande av kostnaderna för installation av oljeeldningsanordningar samt cirkulationspumpar och huvudpump för värmesystemet m. m. eller (150 000 + 60 000) 210 000 kronor. Genom den förordade övergången till oljeeldning behöver emellertid vissa tidigare föreslagna arbeten inom panncentralen, för vilka medel anvisats av 1958 års riksdag, icke komma till utförande. Härigenom uppkommer å andra sidan en kostnadsminskning om 160 000 kronor. Ett genomförande av rationaliserings- och kompletteringsarbetena inom panncentralen enligt nu föreslagna riktlinjer innebär sålunda en faktisk kostnadsökning i förhållande till tidigare angivet medelsbehov för moderniseringsarbeten inom centralen med (210 000—160 000) 50 000 kronor.

Förutom nu föreslagna arbeten inom panncentralen bör uppvärmningen förbättras i flertalet av sjukhusets äldre byggnader. Detta bör ske genom anordnande av undercentraler med gruppump (variatorutrustning för automatisk temperaturreglering), erforderliga avstängningsventiler samt strypventil för inreglering av cirkulationen i värmesystemet m. m. Kostnaderna för dessa åtgärder, inklusive därav föranledda elinstallations- och byggnadsarbeten, har beräknats till 210 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för angivna arbeten inom panncentralen och värmesystemet i övrigt uppgår sålunda till (650 000 + 210 000) 860 000 kronor.

Delegationen har i samråd med byggnadsstyrelsen funnit, att en utformning av rationaliseringsarbetena inom panncentralen i enlighet med angivna förslag synes välmotiverad från driftsekonomiska synpunkter. Övriga föreslagna åtgärder kompletterar på ett ändamålsenligt sätt moderniseringsarbetena inom panncentralen.

Med anlitande av de för utbyte av pannor i sjukhusets panncentral m. m. tidigare anvisade medlen bör alltså ytterligare (860 000—600 000) 260 000 kronor anvisas för arbetenas utförande under nästa budgetår.

Uppförande av sjukhus för vård av s. k. psykopater

I enlighet med av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1959 års riksdag (prop. nr 87; rskr. 183), att i Katrineholm skulle uppföras ett sjukhus för vård av psykopater för en i redovisade delar beräknad kostnad om sammanlagt 14 900 000 kronor samt bemyndigade Kungl. Maj:t att godkänna preliminärt träffat avtal med staden om förvärv av markområde för sjukhuset. Riksdagen anvisade därjämte 1 400 000 kronor för byggnadsarbetenas påbörjande. Genom beslut den 5 juni 1959 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att uppföra det nya sjukhuset och förordnade, att styrelsen för budgetåret 1959/60 skulle för arbetenas påbörjande äga disponera 1 026 000 kronor, varav ett belopp av 800 000 kronor skulle disponeras i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Därjämte bemyndigades dels medicinalstyrelsen att disponera högst 374 000 kronor för utgivande av ersättning enligt förenämnda avtal dels ock delegationen att disponera ett av 1957 års riksdag för projektering m. m. av sjukhuset anvisat belopp om 200 000 kronor, varjämte Kungl. Maj:t uppdrog åt delegationen att efter avslutad planering av sjukhuset redovisa resultatet av vidtagna besparingsåtgärder beträffande sjukhusets utformning m. m.

Med anledning härav har delegationen upptagit förslaget till planläggning och utformning av sjukhuset till överarbetning. Delegationen har för avsikt att i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t redovisa resultatet av denna överarbetning i nämnda hänseende. I avbidan härpå anmäler delegationen ett preliminärt medelsbehov för nästkommande budgetår om 3 500 000 kronor.

Uppförande av sjukhus för vård av höggradigt psykiskt efterblivna

I enlighet med av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1957 och 1959 års riksdagar, att ett sjukhus för vård av psykiskt efterblivna skulle uppföras i Sala. Genom beslut den 5 juni 1959 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra det nya mentalsjukhuset för en beräknad kostnad i redovisade delar av 24 200 000 kronor samt förordnade, att styrelsen för budgetåret 1959/60 skulle äga disponera 1 600 000 kronor för byggnadsarbetenas påbörjande. Arbetena med sjukhusets uppförande har påbörjats under hösten 1959. De i etapp I ingående arbetena (vägar, lednings- och transportkulvert, schakt- och sprängningsarbeten för samtliga husgrunder) beräknas kunna påbörjas på nyåret 1960 och vara slutförda under hösten samma år. Etapp II (panncentral, medicinskt centrum, administration, köks- och matsalsbyggnad, byggnad för rörelseterapi, gymnastiksal m. m.) avses skola påbörjas under hösten 1960 och vara slutförd under hösten 1962. I etapp III ingående arbeten (samtliga 6 vårdpaviljonger jämte sjuk-

husområdets färdigställande) beräknas kunna igångsättas under sommaren 1961 och vara slutförda under hösten 1963.

För byggnadsarbetenas fortsättande under nästa budgetår bör 4 000 000 kronor anvisas.

Elektriska arbeten vid vissa statens mentalsjukhus

Under senare år har medel regelbundet anvisats för renovering och utbyggnad av de elektriska installationerna vid statens mentalsjukhus. I prop. nr 87 till 1959 års riksdag har föredragande departementschefen bl. a. framhållit angelägenheten av att en av delegationen påbörjad genomgång av sjukhusens byggnadsbestånd även omfattade de elektriska installationerna och att erforderliga planer för dessa arbetens rationella bedrivande uppgjordes. Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 5 juni 1959 uppdragit åt delegationen att i samråd med byggnadsstyrelsen undersöka den lämpligaste formen för planläggningsarbete m. m. beträffande sjukhusens elektriska installationer.

Utredning av angivet slag pågår f. n. I avvaktan på utredningens resultat föreslår dock delegationen, att vissa elektriska arbeten av mycket angelägen natur genomföres under nästa budgetår. De till utförande under nästa budgetår föreslagna arbetena är nödvändiga för sjukhusens drift. Arbetena utgör fortsättning på tidigare påbörjade och i etapper indelade åtgärder eller syftar till en förstärkning av de elektriska systemen. En om-disponering av arbetsplanerna eller en uppdelning av arbetena i under-etapper utöver vad som i det följande föreslås torde icke lämpligen kunna komma i fråga med hänsyn till att detta kan väntas medföra ökade kostnader och i vissa fall fördröja avvecklingen av oekonomiska anläggningsdelar.

Kostnadsberäkningar för de arbeten, som bör utföras under budgetåret 1960/61, har upprättats av Aktiebolaget Elektriska Prövningsanstalten, varjämte samråd i ärendet ägt rum med byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen.

S:ta Maria sjukhus. Den elektriska kraften för sjukhuset levereras från Hälsingborgs elverk i form av 3-fas växelström 3 000 V. Nedtransformering till 380/220 V förbrukningsspänning sker dels i mottagningsstationen i panncentralen, dels i en understation vid paviljong M6. Sjukhusets köpkraftbehov uppgår f. n. till cirka 325 kW, varav huvudparten nedtransformeras i mottagningsstationen. I denna finns f. n. installerade 2 st. transformatorer på 180 kVA vardera. Dessa transformatorer är konstant överbelastade och för att kunna tillgodose väntad normal belastningsökning är det nödvändigt, att transformatoreffekten ökas. De befintliga transformatorerna bör härvid lämpligen utbytas mot 2 st. nya enheter på 300 kVA vardera. Kostnaderna för nya transformatorer jämte inkopplingsarbeten har beräknats till 22 000 kronor.

Vid sjukhuset pågår omläggning från likström till växelström. Ett nytt distributionssystem för växelström har utbyggt och vissa byggnader har omlagts till den nya strömarten. Omläggningen från likström till växelström har huvudsakligen avsett inomhusinstallationer, som medför sådan avlastning under kvällstid, att egengenereringen kan avbrytas, därest ånga icke erfordras för annat behov. Utförda omläggningar, har följaktligen i första hand kommit att omfatta ledningsinstallationer för belysning och mindre apparater, medan bl. a. vissa motorinstallationer utelämnats i byggnader, som i övrigt är omlagda till växelström. Ifrågavarande återstående installationsdelar bör snarast ändras och omkopplas till växelström. Kostnaden härför har beräknats till 35 000 kronor.

Sammanlagt bör sålunda anvisas (22 000 + 35 000) 57 000 kronor.

Restads sjukhus. Med bifall till av Kungl. Maj:t i prop. nr 103 framlagt förslag har 1957 års riksdag (rskr. 237) anvisat 20 000 kronor för flyttning och omändring av ett vid sjukhuset befintligt ångturbinaggregat med generator. Det har sedermera visat sig, att ångförhållandena i den nya panncentralen är sådana, att det skulle vara olämpligt att ändra och flytta ångturbinaggregatet. Detta arbete har därför ej utförts och anslaget på 20 000 kronor finns disponibelt. I den nya panncentralen installerades ett reservkraftaggregat, i huvudsak avsett för panncentralens kraftförsörjning vid avbrott i det ordinarie nätet.

Senare verkställda undersökningar har visat, att för ett sjukhus av Restads storleksordning bör möjligheter finnas att förse även andra viktiga belastningsobjekt med reservkraft. Det befintliga mindre aggregatet utbytes lämpligen mot ett nytt aggregat med cirka 145 kVA generatoreffekt. Kostnaden för ett nytt sådant aggregat utgör 70 000 kronor, vartill kommer 5 000 kronor för uppställnings- och inkopplingsarbeten. Byggnadsstyrelsen, som värderat det befintliga aggregatet till 20 000 kronor, har förklarat sig kunna omplacera aggregatet för annans räkning.

Kostnaderna för ifrågavarande arbeten beräknas sålunda sammanlagt till (70 000 + 5 000) 75 000 kronor.

För utförande av nämnda arbeten bör dels det för flyttning och omändring av ångturbinaggregatet tidigare reserverade beloppet om 20 000 kronor omdisponeras för bestridande av kostnaderna för nu angivna arbeten och dels det av byggnadsstyrelsen för det befintliga aggregatet uppskattade värdet om 20 000 kronor avräknas till motsvarande belopp från ifrågavarande kostnader. För nästa budgetår bör sålunda (75 000—40 000) 35 000 kronor anvisas.

För elektriska arbeten vid vissa statens mentalsjukhus skulle alltså för nästa budgetår erfordras (57 000 + 35 000) 92 000 kronor.

Utredningsmedel

Medelsbehovet för delegationens verksamhet utöver vad i det föregående föreslagits beräknas till 700 000 kronor.

Departementschefen

I årets statsverksproposition har jag vid behandlingen av avlöningsanslaget till statens mentalsjukhus lämnat en närmare redogörelse för läget inom mentalsjukvården. Såsom jag i det sammanhanget framhållit, har under de senaste tio budgetåren (1950/51—1959/60) för upprustning av byggnadsbeståndet anvisats tillhopa omkring 285 milj. kronor, därav för den första femårsperioden ca 103 milj. och för den andra omkring 182 milj. kronor. Av totalbeloppet, 285 milj. kronor, har närmare 80 milj. kronor investerats i nya sjukhus och återstående drygt 205 milj. kronor sålunda disponerats för en upprustning av de befintliga sjukhusen. Av de tio nya sjukhus, varav ett för vissa psykiskt efterblivna och ett för s. k. psykopater, som enligt nu gällande planer skall komma till stånd, har ett redan färdigställt och tagits i bruk (Gullberna) samt fyra påbörjats (mentalsjukhusen i Falköping, Örebro och Bollnäs samt sjukhuset för höggradigt psykiskt efterblivna i Sala). Härutöver har vid 1959 års riksdag medel anvisats dels för planeringsarbeten m. m. beträffande ett nytt sjukhus i Stockholms län, dels ock för uppförande av ett sjukhus i Katrineholm för vård av s. k. psykopater. Jämsides härmed har som nämnts en omfattande upprustning av de befintliga sjukhusen genomförts eller påbörjats. Främst genom tillkomsten av Gullberna sjukhus men också genom färdigställandet av ett antal nya vårdpaviljonger vid de befintliga sjukhusen har det godkända platsantalet såvitt avser de egentliga mentalsjukhusen ökat från 18 235 år 1949 till 20 669 år 1958 eller med 2 434 platser. Samtidigt har medelbeläggningen vid samma sjukhus ökat från 20 676 till 21 845 eller med 1 169 patienter. Platsökningen, av vilken en betydande del eller 619 platser hänför sig till år 1958, har sålunda varit mer än dubbelt så stor som ökningen av patientantalet. Detta har givetvis medfört, att den genomsnittliga överbeläggningen vid sjukhusen kunnat minskas. Särskilt under den senaste femårsperioden har minskningen varit betydande. Överbeläggningen, som åren 1954—1957 uppgick till resp. 17, 15, 14 och 9,4 procent, minskade sålunda år 1958 ytterligare till 5,7 procent av det godkända platsantalet. En bidragande orsak härtill har också varit den förhållandevis starka ökningen av antalet i familjevård placerade patienter, vilka år 1958 uppgick till icke mindre än 840 från de egentliga mentalsjukhusen. Antalet överstiger sålunda betydligt platsantalet för ett nytt sjukhus av normal storlek, d. v. s. 600—800 platser. Vid bedömningen av platstillskottet och överbeläggningen måste man emellertid hålla i minnet, att man för att få ner den svåra överbeläggningen, nödgats bibehålla åtskilliga vårdpaviljonger, som är så gamla och dåliga att de rätteligen borde ha rivits.

Samtidigt med ökningen av platsantalet och utökningen av familjevården har, såsom jag närmare redovisat i årets statsverksproposition, en bety-

dande förstärkning av sjukhusens personella och materiella resurser i övrigt genomförts. Denna utveckling har skapat förutsättningar för en kraftig stegring av patientomsättningen vid sjukhusen. Omsättningen, d. v. s. antalet intagna patienter med nytt patientnummer i procent av medelbeläggningen, uppgick sålunda åren 1949, 1953, 1956 och 1958 vid primärsjukhusen till resp. omkring 41, 52, 62 och närmare 74 procent. Detta har varit en bidragande orsak till att antalet exspektanter, som år 1956 uppgick till ca 1 470, kunnat minskas till omkring 970 år 1958.

Även om upprustningen av mentalsjukvården genom de åtgärder av olika slag som redovisats här och i årets statsverksproposition kommit en god bit på väg återstår ännu mycket att göra. Enligt mentalsjukvårdsdelegationens beräkningar kan antalet personer i behov av den kvalificerade vård, för vilka de statliga sjukhusen är avsedda, beräknas till omkring 4 promille av befolkningen, motsvarande drygt 24 000 vårdplatser. Utan att ta ställning till denna beräkning vill jag endast konstatera, att med angivna utgångspunkter ytterligare omkring 3 500 vårdplatser skulle erfordras. En del av detta platsbehov kan visserligen täckas genom färdigställandet av de tre sjukhusen i Falköping, Örebro och Bollnäs med tillhoppa omkring 2 160 platser. Då emellertid samtidigt med färdigställandet av dessa sjukhus befintliga äldre vårdplatser torde komma att nedläggas, kvarstår alltså ett betydande vårdplatsbehov. Då vidare åtskilliga av de äldre sjukhusen i fråga om byggnader och inventarier alltså har en standard som helt enkelt icke ens på ganska kort sikt kan accepteras, anser jag nödvändigt att betydande insatser för en fortsatt upprustning i skilda hänseenden göres under de närmaste åren. Jag vill i detta sammanhang erinra om att statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande (numera mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation) i sitt år 1954 avgivna betänkande, som låg till grund för 1956 års reviderade generalplan, räknat med att upprustningen skulle vara slutförd år 1967. Detta skulle med ett fr. o. m. budgetåret 1955/56 återstående medelsbehov av 490 milj. kronor — bortsett från beslutade ändringar i och tillägg till generalplanen samt uppkomna byggnadskostnadsstegringar — ha inneburit en medelsanvisning av i genomsnitt 41 miljoner kronor per år. Då medelsanvisningen under budgetåren 1955/56—1959/60 uppgått till i genomsnitt 36 milj. kronor per år har sålunda, även bortsett från nyss nämnda faktorer, redan uppkommit en betydande eftersläpning i planens genomförande.

Delegationens förslag till byggnadsarbeten för nästa budgetår förutsätter en medelsanvisning av 52 150 000 kronor mot för innevarande budgetår anvisade 51 090 000 kronor. Av sistnämnda belopp avsåg dock 12 045 000 kronor beredskapsarbeten. Av delegationens äskanden hänför sig omkring 32 000 000 kronor till nya sjukhus, d. v. s. dels ett fullföljande av de tre sjukhusen för egentlig mentalsjukvård i Falköping, Örebro och Bollnäs samt av psykopatsjukhuset i Katrineholm och sjukhuset för psykiskt efterblivna i Sala, dels ock påbörjande av byggnadsarbetena vid det i princip

beslutade sjukhuset i Upplands Väsby i Stockholms län. Återstående omkring 20 000 000 kronor av det äskade beloppet hänför sig alltså till upprustningsarbeten vid de befintliga sjukhusen samt utredningsmedel.

Vad först angår de nya mentalsjukhusen har delegationen beträffande de tre sjukhusen i Falköping (Falbygdens sjukhus), Örebro (Mellringe sjukhus) och Bollnäs äskat resp. 9 000 000, 7 500 000 och 6 000 000 kronor.

Falbygdens sjukhus torde såvitt nu kan bedömas kunna börja beläggas vid årsskiftet 1960—61 och beräknas vara helt färdigställt till hösten 1961. Det är ytterst angeläget, att dessa byggnadsarbeten icke på något sätt försenas. Med hänsyn till att sjukhuset som nämnts icke beräknas vara färdigt förrän under hösten 1961, anser jag mig dock kunna föreslå en minskning av medelsanvisningen med 1 000 000 till 8 000 000 kronor.

Beträffande *Mellringe sjukhus* vill jag erinra om att Kungl. Maj:t i enlighet med beslut vid 1959 års riksdag den 5 juni 1959 uppdragit åt delegationen att undersöka möjligheterna att reducera det av 1957 års riksdag för sjukhuset godkända platsantalet om 780 vårdplatser. Vid förhandlingar i frågan med Örebro läns landsting har landstinget icke principiellt velat tillstyrka en nedskärning men med hänsyn till att vårdgrenens slutliga organisation i länet nu icke kunde helt överblickas dock icke velat motsätta sig en reduktion till 720 platser. Landstinget har därvid förutsatt att staten skall svara för kostnaderna för en eventuellt erforderlig framtida utbyggnad. Delegationen och landstinget har ansett en minskning av vårdplatsantalet böra ske genom att en fyrvåningspaviljong uppföres i två våningar med möjlighet till framtida påbyggnad. För egen del vill jag såväl med hänsyn till av landstinget anförda organisatoriska skäl som till de riktlinjer, som legat till grund för mitt ställningstagande till storleksordningen av de nya sjukhusen i Bollnäs och Upplands Väsby förorda, att platsantalet tills vidare begränsas från 780 till 720. Minskningen torde emellertid böra genomföras enligt av delegationen angiven alternativ lösning, d. v. s. genom att låta en tvåvåningspaviljong utgå. Den totala kostnadsminskningen för sjukhuset blir då 1 530 000 i stället för 815 000 kronor samtidigt som höjningen av vårdplatskostnaden för de 720 platserna begränsas från 2 288 till 1 294 kronor. Med hänsyn härtill och då enligt vad jag inhämtat från delegationen byggnadsarbetena på grund av vissa förseningar i fråga om projekteringsarbetet icke kan drivas i av delegationen beräknad takt, anser jag mig böra förorda en minskning av medelsanvisningen med 2 500 000 till 5 000 000 kronor. Sjukhuset torde därvid kunna beräknas vara färdigställt under våren 1963.

Mot delegationens förslag i fråga om byggnadsarbetena vid *Bollnässjukhuset* har jag intet annat att erinra än att medelsanvisningen torde böra begränsas från 6 000 000 till 5 500 000 kronor. Enligt föreliggande planer beräknas 300 av sjukhusets 660 vårdplatser vara färdigställda hösten 1962 och återstående 360 platser hösten 1964.

I fråga om det nya mentalsjukhuset i *Upplands Väsby* i Stockholms län vill jag erinra om att förslag till avtal mellan staten och landstinget om uppförande därstädes av ett nytt mentalsjukhus om 627 platser i anslutning till ett av landstinget beslutat nytt lasarett om 235 platser redovisades för 1959 års riksdag. Jag framhöll därvid bl. a., att den statliga andelen i anläggningskostnaderna syntes förhållandevis hög. Med hänsyn härtill och då vissa andra frågor i samband med avtalet borde ytterligare klarläggas, ansåg jag mig böra förordna, att nya förhandlingar upptogs med landstinget. För det fortsatta planerings- och ritningsarbetet m. m. anvisades emellertid 500 000 kronor.

Det förut upprättade förslaget till utformning av mentalsjukhuset har sedermera varit föremål för en omfattande bearbetning. Resultatet härav har lett till en minskning av vårdplatskostnaden för denna del av anläggningen från 48 644 till avrundat 47 900 kronor. I enlighet härmed skulle statens andel i de totala anläggningskostnaderna reduceras från 30 500 000 kronor till $(627 \times 47\,900)$ 30 033 300 kronor medan landstingets andel ökat från 16 500 000 till 18 366 700 kronor. Platskostnaden för det senast beslutade statliga mentalsjukhuset i Bollnäs har vid ett platsantal om 720 beräknats till 47 222 och vid ett till 660 platser reducerat sjukhus till 48 485 kronor. Med hänsyn härtill och då byggnadskostnaderna uppgivits vara något högre i *Upplands Väsby* torde ifrågavarande platskostnad om 47 900 kronor i och för sig kunna godtagas. Delegationen har emellertid i detta sammanhang anmält, att landstinget intet har att erinra mot en eventuell ökning av platsantalet vid mentalsjukhuset från 627 till 687. För egen del anser jag visserligen med hänsyn till angelägenheten av att undvika en alltför stor disproportion mellan mentalsjukhuset och lasarettet tveksamt, om en sådan ökning bör komma till stånd. Å andra sidan skulle mentalsjukhuset alltjämt bli mindre än det till 720 platser reducerade Mellringesjukhuset och av ungefär samma storleksordning som det till 660 platser reducerade Bollnässjukhuset. Med hänsyn härtill och då såsom landstinget framhållit vårdbehovet inom länet är betydande, anser jag mig kunna föreslå, att sjukhuset får en storleksordning om cirka 687 platser. Den totala anläggningskostnaden skulle i så fall öka till 31 133 300 kronor men platskostnaden minska till 45 318 kronor.

I enlighet med av föregående års riksdag antagna principer för samarbetet med landstinget torde detta böra stå som ägare till samt ansvara för uppförande, utrustning och drift av sjukhuset. Statens bidrag till byggnadskostnaderna m. m. torde böra utgå i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån. Ersättning för driftkostnaderna torde tills vidare böra utgå med belopp per vård dag, som motsvarar dagkostnaden vid Falbygdens sjukhus med visst av dyrortsskillnaden betingat tillägg. Därest i anslutning till en eventuell huvudmannaskapsreform för alla landsting enhetliga anläggnings- och driftbidrag skulle komma att fastställas, förutsätter jag dock, att härav föranledda avtalsändringar kan vidtagas. Avtalet torde vidare böra gälla under

60 år eller till den tidigare tidpunkt, då landstinget övertagit huvudmannskapet. Jag förordar, att Kungl. Maj:t bemyndigas att med i huvudsak nu angivna jämkningar godkänna avtalet.

Den norra delen av Stockholms län replierar f. n. på Ulleråkers södra sjukhus. Av länet där disponerade vårdplatser är otillräckliga och delvis i mycket dåligt skick. Med hänsyn härtill och till det betydande intresse som ligger i att på detta sätt för första gången få möjlighet att pröva en organisation, som innebär en direkt samordning av ett mentalsjukhus med ett lasarett, anser jag angeläget, att sjukhuset nu kommer till stånd. Enligt av landstinget och delegationen i samråd med bl. a. länsstyrelsen och luftfartsstyrelsen gjorda undersökningar skulle risk för störningar från Arlanda-fältet icke föreligga. Jag förutsätter dock, att byggnadsarbetena icke påbörjas förrän resultatet av vissa inom flygbullerutredningen pågående ytterligare undersökningar i hithörande frågor avslutats.

Mot den föreslagna utformningen av sjukhuset har jag ingen annan erinran än att de s. k. klinikavdelningarna om tillhoppa 34 platser icke lämpligen synes böra placeras i lasarettblocket utan närmare samordnas med mentalsjukhuset i övrigt. Denna fråga bör närmare övervägas. För byggnadsarbetenas påbörjande torde en från 2 000 000 till 1 000 000 kronor minskad medelsanvisning vara tillräcklig.

Även byggnadsprogrammet för det vid 1959 års riksdag beslutade nya *psykopatsjukhuset i Katrineholm* har överarbetats av delegationen. Det har därvid enligt vad delegationen numera uppgivit visat sig möjligt att göra sådana inskränkningar i den ursprungligen avsedda planläggningen att byggnadskostnaden per vårdplats kunnat reduceras med drygt 2 000 kronor eller tillhoppa i runt tal 500 000 kronor. Med hänsyn härtill och då det måste anses synnerligen angeläget att de vanliga mentalsjukhusen avlastas från det svårskötta psykopatklientelet, förordar jag, att medel nu anvisas för påbörjande av de egentliga byggnadsarbetena. Medelsanvisningen torde emellertid kunna begränsas från 3 500 000 till 3 000 000 kronor. Sjukhuset kan därvid beräknas stå färdigt våren 1964.

Arbetena med uppförande av det nya *sjukhuset för högradigt psykiskt efterblivna i Sala* har påbörjats under hösten 1959 och beräknas vara slutförda under hösten 1963. I enlighet med delegationens förslag förordar jag, att för byggnadsarbetenas fortsättande anvisas 4 000 000 kronor.

Vad härefter angår förslagen till byggnadsåtgärder vid de befintliga mentalsjukhusen har delegationen i enlighet med vad jag uttalade i propositionen nr 86 till 1958 års riksdag nu utarbetat *principplaner för den fortsatta upprustningen av ytterligare tre äldre sjukhus*, nämligen Ulleråkers, S:t Lars' och Frösö sjukhus. Då principplanerna utarbetats med beaktande av de riktlinjer för upprustning av äldre sjukhus som antagits av 1959 års riksdag, har förslagen i huvudsak icke föranlett någon erinran från min sida. Med anledning av vad delegationen anfört i

samband med principplanen för S:t Lars' sjukhus vill jag dock framhålla, att jag icke är beredd att nu taga ställning till frågan huruvida vårdplatsbehovet inom Kristianstads och Malmöhus län i ett slutskede skall tillgodoses — förutom vid S:t Lars' och S:ta Maria sjukhus — genom uppförande av ytterligare ett sjukhus i Kristianstads län. Frågan härom har aktualiserats bl. a. av att Blekinge län f. n. disponerar också de 200 vårdplatser vid Gullberna sjukhus, vilka enligt den reviderade generalplanen avsetts för att täcka en del av vårdbehovet inom Kristianstads län. Även om skäl kan tala för en sådan lösning, anser jag dock, att denna fråga bör prövas först sedan ytterligare erfarenheter av vårdbehovet inom berörda län föreligger.

I anslutning till principplanerna för Ulleråkers och S:t Lars' sjukhus har delegationen redovisat vissa preliminära beräkningar av lokalbehovet för de av 1959 års riksdag beslutade forskningsavdelningarna vid dessa sjukhus. Beräkningarna visar, att det av 1955 års läkarutbildningsutredning föreslagna lokalprogrammet torde behöva ökas med icke mindre än 60 procent. Jag vill med anledning härav understryka angelägenheten av att delegationen vid det fortsatta planeringsarbetet gör de inskränkningar i programmet och i övrigt vidtager de besparingsåtgärder, som utan att eftersätta rimliga standardkrav befinnes genomförbara.

Delegationens förslag till *byggnadsåtgärder i övrigt vid de särskilda sjukhusen* ger mig anledning till följande uttalanden.

Arbetena med renovering och utvidgning av lokaler för medicinskt centrum m. m. vid Psykiatriska sjukhuset har med hänsyn bl. a. till osäkerheten om förläggningen av de rättspsykiatriska undersökningarna ännu icke påbörjats. Jag anser mig därför icke för nästa budgetår böra förorda den av delegationen begärda ytterligare medelsanvisningen om 330 000 kronor för ändamålet.

Av delegationen föreslagna renoveringsarbeten beträffande paviljongerna M 32 och K 33 vid S:ta Gertruds sjukhus torde tills vidare böra begränsas till paviljong K 33. Medelsanvisningen torde i så fall kunna minskas med 220 000 kronor till 755 000 kronor. För att nedbringa den förhållandevis höga platskostnaden bör därvid undersökas möjligheterna att — såsom skett beträffande motsvarande paviljonger vid Sätters sjukhus — öka det efter renoveringen kvarstående platsantalet från 24 till 28 per avdelning. Den föreslagna utformningen och förläggningen av en ny vårdpaviljong om 180 platser vid samma sjukhus synes böra ytterligare övervägas i syfte bl. a. att söka erhålla en närmare anknytning av nya och definitivt uppbyggda enheter till vissa gemensamhetsanläggningar.

Förslaget om uppförande av vårdpaviljonger m. m. om 60 platser för höggradigt psykiskt efterblivna barn vid Vipeholms sjukhus har i huvudsak icke föranlett någon erinran från min sida. Det bör dock övervägas om icke en viss minskning av lokalutrymmena i byggnaden för administration och medicinskt centrum kan genomföras. Då anläggningen är den

första vårdenhets, som planlägges och utformas speciellt för detta klientel, är det angeläget, att byggnadsarbetena snarast påbörjas. Jag tillstyrker därför av delegationen begärd medelsanvisning för ändamålet, 500 000 kronor.

Medelsanvisningen för uppförande av vårdpaviljong MK3 m. m. vid S:t Jörgens sjukhus torde kunna minskas med 550 000 kronor.

Beträffande de två föreslagna nya vårdpaviljongerna om tillhoppa 180 platser vid Sätters sjukhus vill jag framhålla, att platskostnaden, 26 944 kronor, synes väl hög. Då emellertid enligt vad jag inhämtat i paviljongerna avses skola inrymmas vissa för sjukhuset gemensamma lokaler, har jag ansett mig kunna godtaga densamma.

Kostnaderna för upprustningen av Psykiatriska sjukhuset och Gådeå sjukhus överstiger i betydande utsträckning de ursprungligen beräknade. Visserligen föreligger svårigheter att exakt beräkna kostnaderna för ombyggnad av äldre hus. Jag vill dock understryka angelägenheten av att ombyggnadsarbeten i fortsättningen planeras och kostnadsberäknas på sådant sätt att dylika merkostnader undvikas.

I övrigt anser jag mig kunna godtaga av delegationen framlagda förslag såväl med avseende på byggnadsföretagens utformning som kostnadsberäkningarna, vilka såvitt avser nya ändamål grundar sig på prisläget den 1 juli 1959. Jag förutsätter emellertid, att delegationen ingående prövar alla möjligheter till besparingar, som kan föreligga beträffande planerade byggnadsföretag m. m.

Medelsbehovet för delegationens verksamhet beräknar jag till 700 000 kronor. I detta sammanhang vill jag anmäla, att Kungl. Maj:t genom beslut den 5 juni 1959 bemyndigat mig att dels tillkalla högst sex sakkunniga att såsom en särskild beredning inom inrikesdepartementet biträda vid handläggningen av frågorna om mentalsjukvårdens utbyggande och upprustning jämte därmed sammanhängande spörsmål, dels — med upplösning av de tidigare byggnads- och utrustningskommittéerna — tillkalla en delegation om högst nio ledamöter för att biträda beredningen vid handläggning av byggnads- och utrustningsfrågor, dels ock tillkalla högst sex sakkunniga för att såsom en särskild delegation biträda beredningen vid utredning rörande personalorganisationen vid mentalsjukhusen jämte därmed sammanhängande spörsmål. Enär den alldeles övervägande delen av kostnaderna för beredningens och delegationernas verksamhet kan beräknas hänföra sig till byggnadsfrågor och därmed sammanhängande utredningar, har Kungl. Maj:t förordnat, att kostnaderna, liksom för den tidigare byggnadskommittén, skall bestridas från investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. För samråd med beredningen har tillkallats såväl läkarexpertis som statistisk expertis. Bland dessa har tillsatts en särskild expertgrupp, bl. a. för att undersöka de nya behandlingsmetodernas inverkan på vårdtider och vårdplatsbehov samt därmed sammanhängande frågor om sjukhusens planering m. m.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle anslaget för nästa budgetår behöva upptagas till (52 150 000 — 1 000 000 — 2 500 000 — 500 000 — 1 000 000 — 500 000 — 330 000 — 220 000 — 550 000) 45 550 000 kronor. Härav belöper i runda tal 26 500 000 kronor på nya sjukhus, 7 640 000 kronor på nya arbeten vid befintliga sjukhus och 11 410 000 kronor på fortsättningsarbeten m. m. vid sistnämnda sjukhus.

I förevarande sammanhang vill jag slutligen anmäla, att byggnadsstyrelsen i skrivelse den 6 oktober 1959 hemställt om anvisande av medel, 9 000 000 kronor, för att täcka hittills förskotterade och under budgetåret 1960/61 erforderliga medel för att täcka till följd av kostnadsstegringar uppkomna merkostnader för vissa byggnadsföretag vid mentalsjukhusen. De sammanlagda utgifterna för dessa merkostnader beräknas t. o. m. budgetåret 1960/61 uppgå till 18 200 000 kronor, varav hittills anvisats 8 650 000 kronor. En brist på 9 550 000 kronor skulle alltså komma att föreligga. Med hänsyn till de betydande reservationer som föreläggat på ifrågasvarande anslag, har emellertid Kungl. Maj:t erhållit riksdagens bemyndigande att av anslaget disponera sammanlagt högst 8 730 000 kronor för att bestrida uppkommande merkostnader (jfr bl. a. prop. nr 86/1958 och 87/1959). Då såvitt nu kan bedömas en viss reservation torde kunna beräknas kvarstå å anslaget även under budgetåret 1960/61, anser jag mig icke heller nu böra tillstyrka någon särskild medelsanvisning för ändamålet. Enligt vad jag inhämtat från byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen kan ett belopp av omkring 3 550 000 kronor, i huvudsak utgörande besparingar på färdigställda byggnadsföretag och sålunda ingående i reservationen, omdisponeras. Jag förordar, att dessa medel anlitas för att täcka en del av förenämnda brist om 9 550 000 kronor.

II. Utrustning av nya mentalsjukhus m. m.

Förslag av medicinalstyrelsen

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 4 november 1959 hemställt, att reservationsanslaget till Utrustning av nya mentalsjukhus m. m. för budgetåret 1960/61 uppföres med 1 503 300 kronor. Styrelsens anslagsäskanden omfattar utrustning av ombyggda och renoverade lokaler samt slutförande av utrustning av nybyggnader, som tidigare preliminärt upptagits i medicinalstyrelsens anslagsäskanden. Styrelsen anför i huvudsak följande.

Psykiatriska sjukhuset i Stockholm. Under innevarande budgetår har medel anvisats för renovering och utvidgning av lokaler för medicinskt centrum m. m. För komplettering av möbelbeståndet vid omdisposition av nämnda lokaler och för tillkommande expeditioner föreligger ett utrustningsförslag å 40 000 kronor; efter granskning av centrala sjukvårdsberedningen reducerat till 36 500 kronor. Förslaget gäller emellertid enbart den rättspsykiatriska avdelningen. Då förläggningen av denna icke är definitivt fastställd, bör tills vidare 15 000 kronor preliminärt anvisas för nödvändig komplette-

ring efter omdispositionen av lokalerna i administrationen. I förslaget är icke upptagen någon medicinsk apparatur, utan förslag härom torde komma att framläggas senare.

Ulleråkers sjukhus i Uppsala. Under innevarande budgetår har 80 000 kronor anvisats för punktförbättringar av utrustningen å sjukhusets B-paviljonger. En genomgripande renovering av dessa paviljonger har nu beslutats och de påbörjade arbetena skall omfatta samtliga lokaler. Efter renoveringen kommer avdelningarna att inrymma 340 platser (f. n. 360). Ett utrustningsförslag å 196 000 kronor föreligger, fränsett förut anvisade 80 000 kronor. I avvaktan på granskning av förslaget bör ett preliminärt belopp av 150 000 kronor anvisas för täckande av utrustningskostnaderna under nästa budgetår.

Den s. k. läns-paviljongen vid sjukhuset skall ombyggas till lokaler för den högre utbildningen av mentalsjukvårdspersonal. Arbetena beräknas vara avslutade vintern 1960/61. Direktionsens utrustningsförslag uppgår till 65 700 kronor. I avvaktan på granskning av förslaget bör 50 000 kronor preliminärt anvisas.

Sammanlagt bör sålunda (150 000 + 50 000) 200 000 kronor anvisas.

Sundby sjukhus vid Strängnäs. För utrustning av paviljong 4 har preliminärt anvisats 70 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker ett belopp av 98 000 kronor. Ytterligare (98 000 — 70 000) 28 000 kronor bör anvisas.

S:ta Annas sjukhus i Nyköping. I samband med ombyggnad av administrationsbyggnaden kommer viss om disponering av lokalerna att ske för anordnande av medicinskt centrum och vissa nya expeditioner. Ett utrustningsförslag å 51 000 kronor föreligger. I avvaktan på granskning bör utrustningen ske successivt och tills vidare 35 000 kronor anvisas.

Birgittas sjukhus i Vadstena. För kompletterande utrustning av de nybyggda paviljongerna M 2, M 3 och M 4 har preliminärt anvisats 80 000 kronor. Efter granskning tillstyrker centrala sjukvårdsberedningen ett belopp av 87 000 kronor.

Vidare har för utrustning av paviljongerna M 5, K 5 och K 6 preliminärt anvisats 260 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker, att 269 500 kronor anvisas.

Sammanlagt bör alltså ytterligare (87 000 — 80 000 + 269 500 — 260 000) 16 500 kronor anvisas.

Västra Ny sjukhus i Motala. Arbetena med tillbyggnaden till gymnastikhuset och anordnande av samlings-sal m. m. beräknas vara slutförda under nästa budgetår. För utrustning med sittmöbler, ny biografutrustning m. m. har direktionsen överlämnat ett förslag å 40 600 kronor. I avvaktan på granskning av förslaget bör ett belopp av 25 000 kronor preliminärt anvisas.

Ryhovs sjukhus i Jönköping. Ett belopp av 100 000 kronor har preliminärt anvisats för komplettering och modernisering av utrustningen efter modernisering av paviljong M 4. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker för ändamålet tillhopa 172 000 kronor. Ytterligare (172 000 — 100 000) 72 000 kronor bör anvisas.

S:t Sigfrids sjukhus i Växjö. Preliminärt har 24 000 kronor anvisats för utrustning av expeditioner å specialavdelningen m. m. efter renovering och ombyggnad. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker ett belopp av 28 300 kronor.

Vidare har preliminärt anvisats 30 000 kronor för utrustning av paviljong M 2 i samband med renovering. Direktionens utrustningsförslag å 112 000 kronor har ännu inte granskats. I avvaktan härför bör ytterligare 40 000 kronor anvisas.

Sammanlagt bör alltså (28 300 — 24 000 + 40 000) 44 300 kronor anvisas.

S:ta Gertruds sjukhus i Västervik. För komplettering och modernisering av utrustningen i samband med renovering av paviljongerna 16 Ö och 18 N har preliminärt anvisats 50 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning 28 200 kronor för 16 Ö och 25 200 kronor för 18 N eller tillhoppa 53 400 kronor. Ytterligare (53 400 — 50 000) 3 400 kronor bör anvisas.

S:t Olofs sjukhus i Visby. För utrustning av ny insulinavdelning med nio platser har direktionen överlämnat ett förslag å 14 056 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker ett belopp av 13 100 kronor.

I samband med ombyggnad av lokaler för bl. a. centralkök måste köksutrustningen utökas och kompletteras. För ändamålet föreligger ett utrustningsförslag å 17 000 kronor. Då arbetena beräknas bli färdiga under nästa budgetår bör för de viktigaste kompletteringarna 10 000 kronor preliminärt anvisas.

Sammanlagt bör sålunda (13 100 + 10 000) 23 100 kronor anvisas.

S:t Lars' sjukhus i Lund. Preliminärt har för utrustning av paviljong 45 anvisats 180 000 kronor. Efter granskning av föreliggande utrustningsförslag tillstyrker centrala sjukvårdsberedningen ett belopp av 201 000 kronor.

I paviljong M 9 kommer under innevarande budgetår renoveringen att fortsätta med avdelning 13 a, inrymmande 29 vårdplatser. Ett ännu icke granskat utrustningsförslag å 45 000 kronor föreligger. Preliminärt bör 30 000 kronor ställas till förfogande.

Vidare har för utrustning av undervisningslokaler och elevrum preliminärt anvisats 70 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker ett belopp av 76 500 kronor.

Ombyggnaden av paviljong M 47, som är upptagen som beredskapsarbete, beräknas vara slutförd hösten 1960. Direktionen har överlämnat ett förslag å 211 000 kronor för komplettering och modernisering av utrustningen efter ombyggnaden. Paviljongen inrymmer f. n. tre avdelningar men avses efter ombyggnaden inrymma fyra avdelningar om tillsammans 80 patienter. I avvaktan på granskning av förslaget bör preliminärt 150 000 kronor anvisas.

Sammanlagt bör sålunda (201 000 — 180 000 + 30 000 + 76 500 — 70 000 + 150 000) 207 500 kronor anvisas.

S:ta Maria sjukhus i Hälsoborg. Preliminärt har 125 000 kronor anvisats för utrustning av nybyggnaden för arbetsterapi. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker ett belopp av 127 500 kronor.

Under innevarande budgetår har preliminärt 120 000 kronor anvisats för förbättring av möbleringen i vissa dagrum i nyrenoverade vårdavdelningar. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker emellertid efter granskning endast 107 200 kronor mot av direktionen ursprungligen beräknade 141 000 kronor. Styrelsen föreslår för sin del att för utrustningen slutligt fastställas 121 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen har föreslagit utbyte av de av direktionen förordade 148 st. sittsofforna CSB-304 mot billigare sådana, C-CSB-339. Huvudändamålet med denna utrustning — flera, modernare och bekvämare sittmöbler — nås endast delvis om den föreslagna reduceringen av summan godtages. De av sjukvårdsberedningen föreslagna sofforna är

av en mindre bekväm typ, som enligt vad styrelsen inhämtat direktionen icke vill godtaga. Då medicinalstyrelsen delar direktionens uppfattning föreslås, att ytterligare 1 000 kronor anvisas för denna utrustning.

Sedan ny arbetsterapibyggnad uppförts, kommer friställda lokaler i V 37 att efter ombyggnad tagas i anspråk för socioterapi m. m. Ombyggnaden beräknas vara avslutad under nästa budgetår. För utrustning av de nya lokalerna har direktionen överlämnat ett förslag å 52 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning 47 200 kronor.

Sammanlagt bör alltså (127 500 — 125 000 + 121 000 — 120 000 + 47 200) 50 700 kronor anvisas.

S:t Jörgens sjukhus i Göteborg. I samband med utbyggnaden av centralköket erfordras viss ny utrustning. För de nya utrymmena samt för komplettering av utrustningen i övrigt har direktionen överlämnat ett utrustningsförslag å 60 000 kronor. I avvaktan på granskning av förslaget bör preliminärt 30 000 kronor anvisas.

Restads sjukhus i Vänersborg. Preliminärt har för utrustning i samband med renovering av paviljong M 11 anvisats 17 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning, att 21 300 kronor anvisas.

Vidare har för utrustning i samband med ombyggnad av paviljong K 10 preliminärt anvisats 75 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning, att 81 500 kronor anvisas.

Sammanlagt bör sålunda (21 300 — 17 000 + 81 500 — 75 000) 10 800 kronor anvisas.

Källshagens sjukhus i Vänersborg. I samband med renovering av paviljongerna M 1, M 2 och K 1 har för utrustning av avdelningarna C 5, C 1, B 4, B 6, A 4 och A 6 anvisats 100 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning, att 120 000 kronor anvisas för dessa avdelningar.

Under innevarande budgetår har medel anvisats för ombyggnad av sjukhusets gymnastikbyggnad. Ombyggnaden avser bl. a. anordnande av nya lokaler för servering och försäljning, nytt golv i gymnastiksalen och en mindre tillbyggnad för omklädnads- och tvättrum. Direktionen har överlämnat ett utrustningsförslag för ifrågavarande lokaler å 54 000 kronor. I avvaktan på centrala sjukvårdsberedningens granskning av förslaget bör — då en del utrustning skall inmonteras under byggnadsarbetenas gång — ett preliminärt belopp av 35 000 kronor anvisas.

Sammanlagt bör alltså (120 000 — 100 000 + 35 000) 55 000 kronor anvisas.

Mariebergs sjukhus i Kristinehamn. För utrustning av nybyggnaden K 73 har preliminärt anvisats 120 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning ett slutligt belopp av 146 300 kronor.

Preliminärt har för utrustning av den nya delen av administrationen samt medicinskt centrum anvisats sammanlagt 130 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning av utrustningsförslag, att 169 000 kronor anvisas för möbler och medicinsk utrustning utom röntgenapparat. För sistnämnda ändamål tillstyrker sjukvårdsberedningen ett belopp av 61 500 kronor. För denna utrustning erfordras sålunda (169 000 + 61 500 — 130 000) 100 500 kronor.

I samband med renovering av avdelning MÖ 1 har för komplettering av utrustningen anvisats 10 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker ett belopp av 11 800 kronor.

Sammanlagt bör sålunda (146 300 — 120 000 + 100 500 + 11 800— 10 000) 128 600 kronor anvisas.

Säters sjukhus. Preliminärt har för utrustning av en behandlingsavdelning anvisats 30 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning ett belopp av 32 200 kronor.

För utrustning av provisorisk vårdavdelning inom paviljong M 16 C har direktionen överlämnat ett utrustningsförslag å 26 500 kronor. Vårdavdelningen utgör ett led i de pågående evakueringsåtgärderna. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning av förslaget 25 000 kronor.

Genom ombyggnad av paviljong V10 har anordnats två dubletter och fyra enkelrum, avsedda för läkare. Direktionen har överlämnat ett utrustningsförslag å 11 700 kronor. Efter granskning tillstyrker centrala sjukvårdsberedningen 11 500 kronor för denna utrustning.

I samband med nytillkommen tjänst såsom överläkare för den internmedicinska vården har anordnats överläkarexpedition och mottagningsrum. Direktionen har överlämnat ett utrustningsförslag å 13 800 kronor, upptagande möbler och medicinsk utrustning. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker ett belopp av 13 000 kronor för ändamålet.

Paviljongerna M30 och K31 skall moderniseras och renoveras. Platsantalet kommer att bli tillsammans 112. Arbetena beräknas vara avslutade under nästa budgetår. Direktionen har överlämnat ett utrustningsförslag å 279 000 kronor, vilket dock ännu icke granskats av centrala sjukvårdsberedningen. För att de båda paviljongerna skall kunna tagas i bruk, bör preliminärt 210 000 kronor anvisas för utrustning.

Genom ombyggnad vid sekundäravdelningen Olofsfors tillkommer 40 vårdplatser. För utrustning av dessa platser har preliminärt 80 000 kronor anvisats. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning, att 82 000 kronor anvisas.

Sammanlagt bör alltså (32 200 — 30 000 + 25 000 + 11 500 + 13 000 + 210 000 + 82 000 — 80 000) 263 700 kronor anvisas.

Sidsjöns sjukhus i Sundsvall. Medel har beviljats för upprustning av värme- och varmvattensystemet. Arbetena är omfattande och kommer att förorsaka renoveringar. Beslutade andra renoveringar har uppskjutits för att utföras i en följd i anslutning till ledningsarbetena. Vissa omdisponeringar skall även göras. För komplettering av möbelbeståndet i samband med renoveringen har direktionen överlämnat ett utrustningsförslag å 60 700 kronor. Trots att sjukhuset är relativt nytt, har det icke den standard i fråga om möbleringen, som numera kräves. Särskilt saknas bekväma sittmöbler i tillräcklig utsträckning. Renoveringen kommer att pågå under tre budgetår och den första delen av utrustningen planeras bli utförd under nästkommande budgetår. I avvaktan på granskning av utrustningsförslaget bör ett belopp av 30 000 kronor preliminärt anvisas.

Gådeå sjukhus i Härnösand. För utrustning av avdelningarna K1—2, 3 och 4 beviljades under innevarande budgetår 37 375 kronor, motsvarande den del av utrustningen, som väntades bli aktuell under budgetåret. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker tillhoppa 77 375 kronor. För nästa budgetår bör nu resterande belopp anvisas, nämligen 40 000 kronor.

Preliminärt har anvisats 10 000 kronor för utrustning av 5 enkelrum och 1 dublett. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker ett belopp av 12 000 kronor.

Sammanlagt bör sålunda (40 000 + 12 000 — 10 000) 42 000 kronor anvisas.

Frösö sjukhus vid Östersund. Preliminärt har för utrustning av vissa avdelningar i samband med renovering anvisats 35 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning av utrustningsförslaget 48 000 kronor.

För utrustning i samband med fortsatt renovering av avdelningarna har överlämnats ett utrustningsförslag å 59 165 kronor. Då i förslaget även är upptagen utrustning för avdelningar, beträffande vilka renovering icke är aktuell, bör anslagstilldelningen nu begränsas till avdelningarna 2 a och 2 d. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker för dessa två avdelningar 24 000 kronor.

Sammanlagt bör alltså (48 000 — 35 000 + 24 000) 37 000 kronor anvisas.

Umedalens sjukhus vid Umeå. Preliminärt har för komplettering och modernisering av utrustningen i samband med renoveringen av avdelningarna MB1, KA1 och KB3 anvisats 30 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning 44 000 kronor.

För utrustning av avdelningarna KC1 och KC2 har preliminärt anvisats 25 000 kronor. Efter granskning tillstyrker centrala sjukvårdsberedningen ett belopp av 31 500 kronor.

Sammanlagt bör sålunda (44 000 — 30 000 + 31 500 — 25 000) 20 500 kronor anvisas.

Furunäsets sjukhus vid Piteå. Preliminärt har för utrustning av den nybyggda paviljongen MK1 anvisats 275 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning ett belopp av 278 000 kronor. Ytterligare (278 000 — 275 000) 3 000 kronor bör anvisas.

Beträffande vissa preliminärt anvisade belopp anför styrelsen följande.

Västra Marks sjukhus i Örebro har preliminärt anvisats 50 000 kronor för utrustning av en i en provisorisk paviljong anordnad vårdavdelning. Centrala sjukvårdsberedningen har tillstyrkt samma belopp, vilket även enligt styrelsens mening är tillfyllest.

Till *Sundby sjukhus* har preliminärt anvisats 75 000 kronor för utrustning till centralköket efter om- och tillbyggnad. I avvaktan på utrustningsförslag torde detta belopp vara tillfyllest under nästa budgetår.

Vidare har till *Gådeå sjukhus* preliminärt anvisats tillhoppa 35 000 kronor till utrustning i samband med renovering av apotek och laboratorium samt kyrksal och bibliotek. Då emellertid utrustningsförslagen icke föreligger färdiggranskade, kan styrelsen inte föreslå något slutligt belopp.

För utrustning efter ombyggnad av administrationsbyggnaden vid *S:ta Maria sjukhus* har preliminärt 345 000 kronor anvisats. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker, att 274 500 kronor anvisas. Därvid har röntgenapparaturen, i förslaget beräknad till ca 113 000 kronor, icke medtagits, då f. n. en särskild utredning om röntgendiagnostiken vid mentalsjukhusen pågår. Slutligt belopp kan föreslås först sedan denna utredning är slutförd.

Till *Restads sjukhus* har preliminärt anvisats 25 000 kronor för utrustning av kyrksalen efter renovering. Planerna kan dock komma att ändras.

Slutligt belopp — eventuellt återredovisning — kan därför ännu icke föreslås.

Preliminärt har anvisats 30 000 kronor för utrustning av avdelning 13 b vid *S:t Lars' sjukhus* i Lund. Då utrustningsförslaget ännu icke granskats av centrala sjukvårdsberedningen kan slutligt belopp icke föreslås.

Vidare har för utrustning av nybyggnaden för arbetsterapi vid samma sjukhus preliminärt anvisats 150 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning ett belopp av 136 000 kronor, varför 14 000 kronor bör återredovisas.

För utrustning av paviljong 59 vid *S:t Sigfrids sjukhus* har 70 000 kronor preliminärt anvisats. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning ett belopp av 69 200 kronor, vilket belopp även medicinalstyrelsen föreslår. Med hänsyn härtill bör 800 kronor återredovisas.

Liksom under de närmast föregående budgetåren föreslår styrelsen, att 150 000 kronor anvisas för inköp av modern medicinsk utrustning.

Därjämte föreslår styrelsen, att medel anvisas för anskaffande av en EEG-apparat vid *S:t Sigfrids sjukhus*. Kostnaden beräknas till 27 000 kronor. Då sådan apparat icke finns på orten, är den avsedd att betjäna även andra än sjukhuset.

Sammanlagt bör alltså för anskaffande av modern medicinsk utrustning anvisas (150 000 + 27 000) 177 000 kronor.

Det totala medelsbehovet skulle i enlighet härmed uppgå till (15 000 + 200 000 + 28 000 + 35 000 + 16 500 + 25 000 + 72 000 + 44 300 + 3 400 + 23 100 + 207 500 + 50 700 + 30 000 + 10 800 + 55 000 + 128 600 + 263 700 + 30 000 + 42 000 + 37 000 + 20 500 + 3 000 — 14 000 — 800 + 177 000) 1 503 300 kronor. Av detta belopp avser 823 100 kronor utrustning av byggnadsobjekt, till vilka medel särskilt anvisats av Kungl. Maj:t, 503 200 kronor utrustning av ombyggnader och renoveringar, som bekostas genom användning av till medicinalstyrelsens disposition ställda medel av statens allmänna fastighetsfond för underhåll av byggnader samt 177 000 kronor medicinsk utrustning.

Förslag av mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation

Med anledning av delegationens uppdrag att biträda med handläggningen även av frågor rörande de statliga mentalsjukhusens utrustning framlägger delegationen efter samråd med medicinalstyrelsen och mentalsjukvårdsberedningen utrustningsförslag beträffande dels nya sjukhus och dels nyuppförda byggnader vid befintliga sjukhus.

Mentalsjukvårdsdelegationens byggnads- och utrustningsdelegation (skr. 3/2 1960) hemställer, att för nämnda ändamål anvisas ett belopp av 5 755 000 kronor.

Falbygdens sjukhus. Preliminärt har för utrustning av vissa expeditionslokaler för innevarande budgetår anvisats 25 000 kronor. Viss del av sjukhuset beräknas stå färdigställt under nästkommande budgetår och återstående del under början av budgetåret 1961/62. Under den tid, som stått till delegationens förfogande, har några detaljerade utrustningsförslag icke hunnit upprättas. Med ledning av förefintligt ritningsmaterial och på grundval av kostnaderna för utrustningen av Gullberna sjukhus framlägger delegationen emellertid ett preliminärt kostnadsförslag. Därvid förutsättes att utrustningen för Falbygdens sjukhus i huvudsak blir likvärdig med Gullberna-sjukhusets. Kostnadsförslaget omfattar i sin helhet utrustning av följande byggnader.

Värmecentral och maskinverkstad	25 000 kronor
Centralkök	200 000 »
Gymnastiksal, samlingssal m. m.	135 000 »
Byggnad för arbetsterapi	165 000 »
Byggnad för administration och medicinskt centrum	530 000 »
Klinikpaviljong	195 000 »
Vårdpaviljonger	2 050 000 »
	<hr/>
	3 300 000 kronor
Oförutsedda utgifter, cirka 5 procent på samtliga utgifter	175 000 »
	<hr/>
	3 475 000 kronor

Enligt ovanstående preliminära förslag uppgår kostnaden för utrustning per vårdplats till 4 432 kronor. Denna kostnad överstiger motsvarande kostnad per vårdplats vid Gullberna sjukhus, inklusive kostnader för buffertlager för persedlar, med cirka 251 kronor. Merkostnaden beror huvudsakligen på dels att vid Falbygdens sjukhus inrättats en särskild klinikavdelning om 64 vårdplatser, dels att byggnaden för administration och medicinskt centrum vid Falbygdens sjukhus innehåller ett större antal expeditionslokaler än Gullberna-sjukhuset, dels ock att vid Falbygdens sjukhus erfordras utrustning för särskilt anordnade undervisningslokaler.

För utrustning av sjukhuset bör sålunda för nästkommande budgetår preliminärt anvisas (3 475 000 — 25 000) 3 450 000 kronor.

Mellringe sjukhus. Nedanstående byggnadsobjekt beräknas bli färdigställda i sådan utsträckning, att medel för påbörjande av utrustning av dessa enheter bör anvisas för nästkommande budgetår. Det preliminära kostnadsförslaget omfattar utrustning för

Värmecentral	10 000 kronor
Byggnad för administration och medicinskt centrum	25 000 »
Byggnad för arbetsterapi	50 000 »
Byggnad för centralförråd	20 000 »
	<hr/>
	105 000 kronor

Därjämte bör 100 000 kronor anvisas för anskaffande av telefonväxel, för vilket ändamål medicinalstyrelsen erhållit beställningsbemyndigande enligt Kungl. Maj:ts brev den 5 juni 1959.

För utrustning av sjukhuset bör för nästkommande budgetår preliminärt anvisas (105 000 + 100 000) 205 000 kronor.

Bollnäs-sjukhuset. Panncentral med maskinverkstad och centralförråd samt byggnad för arbetsterapi beräknas kunna tagas i bruk under näst-

kommande budgetår. Byggnaden för administration och medicinskt centrum beräknas vara färdigställd under början av budgetåret 1961/62. Medel för utrustning av bl. a. angivna enheter har preliminärt beräknats till

Panncentral med maskinverkstad och centralförråd	40 000 kronor
Telefonväxel	100 000 »
Byggnad för administration och medicinskt centrum	25 000 »
Byggnad för arbetsterapi	50 000 »
	<hr/>
	215 000 kronor

För utrustning av sjukhuset i angiven utsträckning bör för nästkommande budgetår anvisas det preliminärt beräknade beloppet i dess helhet.

Sammanlagda beloppet för utrustning av nya sjukhus enligt ovanstående beräkningar uppgår sålunda till (3 450 000 + 205 000 + 215 000) 3 870 000 kronor eller avrundat 4 000 000 kronor. — Härei ingår icke de kostnadsökningar, som den beslutade allmänna varuskatten kan medföra.

Birgittas sjukhus. Nya byggnader för samlingsal med lokaler för servering och försäljning m. m. samt för arbets- och rörelseterapi beräknas bli färdigställda under nästkommande budgetår. Direktionen för sjukhuset har framlagt ett utrustningsförslag å sammanlagt 312 000 kronor, vilket belopp fördelar sig med 147 200 kronor på samlingsalen m. m., 142 800 kronor på byggnaden för arbetsterapi och 22 000 kronor på byggnaden för rörelseterapi. I avvaktan på granskning av förslaget torde ett belopp av sammanlagt 245 000 kronor vara tillfyllest under nästa budgetår. Beräkningen av detta medelsbehov grundar sig på en jämförelse med kostnader för utrustning av lokaler för motsvarande ändamål vid andra mentalsjukhus och vad gäller byggnaden för arbetsterapi även på värdet av i äldre verkstadslokaler befintlig materiel, avsedd att överflyttas till byggnaden för arbetsterapi. Av det preliminärt beräknade beloppet hänför sig 117 000 kronor till samlingsalen m. m. samt 110 000 resp. 18 000 kronor till byggnaderna för arbetsterapi och rörelseterapi.

S:t Olofs sjukhus. En ny byggnad för arbetsterapi beräknas kunna tagas i bruk under innevarande budgetår. Direktionen för sjukhuset har framlagt ett utrustningsförslag å 125 400 kronor. I avvaktan på granskning av förslaget torde ett belopp om sammanlagt 90 000 kronor vara tillfyllest för utrustning av byggnaden. Beräkningen av detta medelsbehov grundar sig på en jämförelse med kostnader för utrustning av lokaler för motsvarande ändamål vid andra mentalsjukhus.

S:t Jörgens sjukhus. Sjukhusets vårdpaviljonger M4 och K4 samt byggnad för administration och medicinskt centrum är under uppförande och beräknas vara färdigställda under nästkommande budgetår. Direktionen för sjukhuset har under hand framlagt ett utrustningsförslag för angivna byggnadsobjekt om sammanlagt 760 000 kronor, varav 250 000 resp. 230 000 kronor för utrustning av vårdpaviljongerna M4 och K4 och 280 000 kronor för utrustning av byggnaden för administration och medicinskt centrum. I avvaktan på granskning av förslaget torde ett belopp om sammanlagt 580 000 kronor vara tillfyllest för nästkommande budgetår. Av detta belopp hänför sig 170 000 resp. 160 000 kronor till utrustning av vårdpaviljongerna M4 och K4 och 250 000 kronor till utrustning av byggnaden för administration och medicinskt centrum. Vad beträffar vårdpaviljongerna grundar sig

beräkningen av medelsbehovet på en jämförelse med kostnaderna i medeltal för utrustning av vårdavdelning av motsvarande typ för män resp. kvinnor. Vid beräkningen av kostnaderna för byggnaden för administration och medicinskt centrum har beaktats värdet av viss redan befintlig materiel ävensom det förhållandet, att byggnaden beräknas kunna tagas i bruk först under senare delen av budgetåret 1960/61.

Restads sjukhus. De nya vårdpaviljongerna M15 och K16 vid sjukhuset beräknas vara färdigställda under budgetåret 1960/61. Direktionen för sjukhuset har framlagt ett utrustningsförslag för dessa byggnadsobjekt om 697 000 kronor, varav 360 000 kronor för utrustning av vårdpaviljong M15 och 337 000 kronor för utrustning av vårdpaviljong K16. I avvaktan på granskning av förslaget torde ett belopp om sammanlagt 660 000 kronor vara tillfyllest för nästkommande budgetår. Beräkningen av detta belopp, varav 340 000 kronor avser vårdpaviljong M15 och 320 000 kronor vårdpaviljong K16, grundar sig på en jämförelse med utrustningskostnaderna i medeltal för nyuppförda vårdavdelningar av motsvarande typer vid andra sjukhus.

Mariebergs sjukhus. Nya byggnader för samlingssal och för arbetsterapi beräknas vara färdigställda under budgetåret 1960/61. Utrustningsförslag har ännu icke hunnit utarbetas av direktionen. Med ledning av förefintligt ritningsmaterial och efter jämförelse med kostnader för utrustning av motsvarande lokaler vid andra mentalsjukhus ävensom med hänsyn till att befintlig materiel i provisoriska lokaler avses tagas i anspråk för terapibyggnaden, torde för nästkommande budgetår preliminärt böra anvisas för utrustning av samlingssalen 70 000 kronor och för utrustning av arbetsterapibyggnaden 100 000 kronor eller sammanlagt 170 000 kronor.

Säters sjukhus. En särskild byggnad för servering och försäljning skall uppföras vid sjukhuset och beräknas vara färdigställd under budgetåret 1960/61. Direktionen har framlagt ett utrustningsförslag för detta byggnadsobjekt om 14 700 kronor. I avvaktan på granskning av förslaget torde 10 000 kronor preliminärt böra anvisas.

Sammanlagda kostnadsbeloppet för utrustning av nyuppförda byggnader vid befintliga sjukhus enligt ovanstående beräkningar uppgår sålunda för nästkommande budgetår till (245 000 + 90 000 + 580 000 + 660 000 + 170 000 + 10 000) 1 755 000 kronor, exklusive merkostnader för allmän varuskatt.

Det totala medelsbehovet för utrustning av dels nya mentalsjukhus och dels nyuppförda byggnader vid befintliga sjukhus skulle i enlighet härmed uppgå till (4 000 000 + 1 755 000) 5 755 000 kronor.

Departementschefen

Sedan utrustningen av Gullberna sjukhus avslutats under år 1959 har utrustningskommittén för statens mentalsjukhus slutfört sitt uppdrag. I anslutning härtill har jag, såsom anfördes vid behandlingen av utrustningsfrågorna i propositionen nr 87/1959, tagit upp frågan om en samordning av de särskilda byggnads- och utrustningskommittéernas arbete till närmare övervägande. Såsom framgått av min redogörelse under byggnadsanslaget

har i detta syfte byggnads- och utrustningsfrågor beträffande såväl nya mentalsjukhus som nya avdelningar m. m. vid befintliga sjukhus numera sammanförts till mentalsjukvårdsberedningen samt dess byggnads- och utrustningsdelegation.

För utrustning av ombyggda och renoverade lokaler samt för slutförande av utrustning av sådana nybyggnader, för vilka medel för utrustning tidigare preliminärt äskats av medicinalstyrelsen, ävensom för anskaffande av modern medicinsk utrustning till sjukhusen har *medicinalstyrelsen* anmält ett medelsbehov av 1 503 300 kronor. Beträffande samtliga här aktuella sjukhus föreligger av vederbörande sjukhusdirektioner upprättade utrustningsförslag. Vissa av de av styrelsen angivna utrustningskostnaderna har dock endast kunnat beräknas preliminärt i avbidan på centrala sjukvårdsberedningens granskning av utrustningsförslagen. De slutliga kostnaderna torde emellertid i dessa fall otvivelaktigt komma att överstiga de av styrelsen preliminärt angivna beloppen.

I nämnda äskanden har medicinalstyrelsen bl. a. föreslagit, att 15 000 kronor anvisas för komplettering av möbelbeståndet i samband med renovering och utvidgning av medicinskt centrum m. m. vid Psykiatriska sjukhuset. Såsom jag anfört vid behandlingen av byggnadsanslaget kan emellertid ifrågasvarande byggnadsarbeten icke färdigställas under nästkommande budgetår. Med hänsyn härtill torde medelsanvisning för ändamålet tills vidare böra anstå.

För innevarande budgetår har preliminärt anvisats 120 000 kronor för förbättring av möbleringen i samband med renovering av 21 dagrum vid S:ta Maria sjukhus. Centrala sjukvårdsberedningen har efter granskning av direktionsens utrustningsförslag tillstyrkt ett belopp av 107 200 kronor, medan medicinalstyrelsen för sin del föreslagit, att 121 000 kronor anvisas för ifrågasvarande utrustning. Differensen mellan sjukvårdsberedningens och medicinalstyrelsens beräkningar av medelsbehovet hänför sig till valet av sittsoffor. Enligt vad jag inhämtat från centrala sjukvårdsberedningen torde dock de av medicinalstyrelsen förordade sofforna numera kunna anskaffas till lägre kostnad än vad tidigare beräknats. Med hänsyn härtill beräknar jag medelsbehovet för utrustning av de renoverade dagrummen vid S:ta Maria sjukhus till 112 400 kronor.

För innevarande budgetår har ett belopp av 29 500 kronor anvisats för utrustning i samband med anordnande av 21 personalrum i den utrymda delen av gamla mansavdelningen vid Birgittas sjukhus. Efter samråd med medicinalstyrelsen har dock mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation föreslagit, att iordningställandet av sagda bostadsrum icke kommer till utförande (sid. 25). Jag föreslår därför, att nämnda belopp i stället disponeras för utrustning av i gamla mansavdelningen anordnade evakueringsplatser för patienter från andra sjukhus.

Enligt vad jag under hand inhämtat har centrala sjukvårdsberedningen

numera slutfört granskningen av föreliggande utrustningsförslag beträffande B-paviljongerna vid Ulleråkers sjukhus, avdelningarna 13 a, 13 b och paviljong M 47 vid S:t Lars' sjukhus, paviljong M 2 vid S:t Sigfrids sjukhus samt centralköket vid Sundby sjukhus. I anslutning härtill bör — utöver av medicinalstyrelsen preliminärt äskade belopp — ytterligare (32 000 + 8 500 + 3 000 + 37 500 + 35 500 + 10 800) 127 300 kronor anvisas.

På av medicinalstyrelsen anförda skäl anser jag angeläget, att S:t Sigfrids sjukhus förses med en EEG-apparat. Jag tillstyrker därför styrelsens äskande i denna del. Även i övrigt anser jag mig kunna godtaga av medicinalstyrelsen framlagda utrustningsförslag.

För utrustning av nya sjukhus och nyuppförda byggnader vid befintliga sjukhus har *mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation* anmält ett medelsbehov av 5 755 000 kronor. Av detta belopp hänför sig i runt tal 4 000 000 kronor till utrustning av nya sjukhus — Falbygdens och Mellringe sjukhus samt Bollnässjukhuset — och 1 755 000 kronor till utrustning av nya avdelningar vid befintliga sjukhus.

Utrustningskostnaderna för Falbygdens sjukhus har av delegationen preliminärt beräknats till 3 475 000 kronor, inklusive för innevarande budgetår anvisade 25 000 kronor. Då kostnaderna för utrustningen av Gullberna sjukhus legat till grund för beräkningarna, finner jag mig i huvudsak kunna godtaga delegationens kostnadsförslag. Med hänsyn till de beräknade tidpunkterna för de olika byggnadernas färdigställande samt i avvaktan på slutlig granskning av utrustningsförslaget förordar jag dock, att medelsanvisningen för nästa budgetår begränsas till 3 100 000 kronor. Kungl. Maj:t bör därvid bemyndigas att inom en kostnadsram av 350 000 kronor medgiva utläggande av beställningar å den ytterligare utrustning, som kan befinnas erforderlig.

Delegationens äskanden av medel för viss utrustning till Mellringe sjukhus och Bollnässjukhuset (205 000 resp. 215 000 kronor) har icke föranlett någon erinran från min sida.

I skrivelse den 26 februari 1960 har delegationen sedermera anmält, att — därest genom partiupphandling ytterligare viss utrustningsmateriel för Mellringe sjukhus och sjukhuset i Bollnäs anskaffas samtidigt med motsvarande materiel för Falbygdens sjukhus — totalkostnaderna för dessa inköpsobjekt torde kunna reduceras genom utnyttjande av s. k. mängd-rabatter. Jag föreslår därför, att Kungl. Maj:t bemyndigas att medgiva utläggande av beställningar å ytterligare utrustning till Mellringe sjukhus och sjukhuset i Bollnäs intill ett sammanlagt belopp av högst (975 000 + 825 000) 1 800 000 kronor.

I övrigt anser jag mig kunna godtaga av delegationen framlagda utrustningsförslag.

I enlighet med vad nu anförts skulle alltså medelsbehovet för nästa budgetår uppgå till (1 503 300 — 15 000 — 8 600 + 127 300 + 5 755 000 —

350 000) 7 012 000 kronor. Varken medicinalstyrelsen eller byggnads- och utrustningsdelegationen har dock vid beräkningarna av angivna belopp beaktat vissa senare inträffade kostnadsökningar. För att möta härav föranledda eventuella prishöjningar beräknar jag ett ytterligare medelsbehov av omkring 294 000 kronor. I enlighet härmed skulle alltså anslaget för nästa budgetår behöva uppföras med (7 012 000 + 294 000) 7 306 000 kronor, en ökning med 4 316 000 kronor.

III. Utbildning av mentalsjukvårdspersonal

Yrkanden

I. *Medicinalstyrelsen* (skr. 1/9 1959) hemställer, att anslaget till Utbildning av mentalsjukvårdspersonal: Avlöningar höjes med 210 000 kronor.

	Ökn. el. minskn.
1. Grundutbildning	
a) <i>Avkortning av grundutbildningen</i>	— 4 000
b) <i>Intensifiering av grundutbildningen:</i>	
8 biträdande instruktionssköterskor Ae 11 under 12 månader	+ 100 569
2. Högre utbildning	
<i>Specialutbildningskurs vid Ulleråkers sjukhus:</i>	
1 instruktionssköterska Ae 14 under 3 månader	+ 3 726
Arvoden till föreläsare	+ 1 340
3. Kompletterande kurser vid Falköpings lasarett:	
1 instruktionssköterska Ae 14 under 1 månad	+ 1 242
Arvoden till föreläsare	+ 1 125
4. Kurs för personalföreståndare	+ 5 000
5. Arvodesregleringar	+ 95 000
6. Vikarieavlöningar	— 10 000
7. Generell löneökning	+ 10 000
8. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter för befuntlig personal	+ 6 000
9. Avrundning	— 2
	+ 210 000

II. *Mentalsjukvårdsberedningens personaldelegation* (skr. 16/11 1959) föreslår en utökning av grundutbildningskapaciteten beträffande mentalsjukvårdspersonal från f. n. årligen 489 elever till 648 elever per år.

III a) *Medicinalstyrelsen* (skr. 17/7 1959) hemställer, att medel måtte ställas till styrelsens förfogande för anordnande av en kurs om 2 1/2 månader för sjukvårdspersonal vid Vilhelmsro sjukhus.

III b) *Mentalsjukvårdsberedningens personaldelegation* (skr. 28/11 1959) föreslår, att en kurs om 17 1/2 månader anordnas för sjukvårdspersonal vid Vilhelmsro sjukhus.

Motiv**I. Medicinalstyrelsens framställning den 1/9 1959**

1 a) Intresset för grundutbildningen har visat sig vara mycket stort. Sålunda sökte 1 202 personer till den kurs, som började våren 1959. Av dessa antogs 265 till provtjänstgöring. Som jämförelse kan nämnas att till motsvarande kurs 1958 antalet sökande var 838, år 1957 422 och år 1956 430.

Genom beslut den 18 april 1958 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att undersöka förutsättningarna för avkortning av den till omkring 24 månader uppgående grundutbildningen. I skrivelse den 28 november 1958 föreslog styrelsen en avkortning av utbildningen med sammanlagt 3 1/2 månader, varvid provtjänstgöringen skulle reduceras med 2 och utbildningen i psykiatrisk sjukvård med 1 1/2 månader. Omfattningen av den teoretiska undervisningen förutsattes bli oförändrad. Kungl. Maj:t har den 30 januari 1959 godkänt den föreslagna avkortningen fr. o. m. vårkursen 1959.

Som en följd av att provtjänstgöringen avkortats minskas arvodeskostnaderna med omkring 4 000 kronor.

1 b) Grundutbildningen är f. n. anordnad vid 16 mentalsjukhus. Vid vart och ett av dessa är en instruktionssköterska anställd. Instruktionssköterskan skall bl. a. leda undervisningen i enlighet med fastställd plan samt meddela teoretisk undervisning och handleda eleverna på avdelningarna. Instruktionssköterskorna har på ett synnerligen värdefullt sätt medverkat till en fortlöpande höjning av den direkta patientvårdens standard.

Till följd av den avkortade grundutbildningen och arbetstidsförkortningen måste undervisningen i psykiatrisk sjukvård koncentreras. Möjligheterna för instruktionssköterskorna att handleda eleverna i egentligt sjukvårdsarbete på avdelningarna har därigenom minskat.

Vid var och en av de tre utbildningscentraler, där sex läskurser om två månader vardera fortlöpande anordnas, är en instruktionssköterska anställd. Denna planlägger undervisningen samt meddelar själv teoretisk undervisning under cirka 25 timmar per vecka. Hon handhar vidare den närmare samordningen mellan de mentalsjukhus, som eleverna tillhör, samt de lasarett, vid vilka eleverna erhåller utbildning. Instruktionssköterskan ansvarar därjämte för skola och elevhem. Genom tillkomsten av Gullberna sjukhus som utbildningssjukhus har antalet elever i läskursen ökat.

Den praktiska utbildningen i allmän sjukvård är f. n. anordnad vid 10 lasarett. Vid vart och ett av dessa är en instruktionssköterska anställd. Vid sju av lasarett handleder instruktionssköterskan 12—14 elever och vid övriga tre lasarett (Skellefteå, Vänersborg och Hälsingborg) cirka 25 elever, fördelade på ett flertal avdelningar. Dessa elever är i regel helt

ovana vid kroppssjukvård, varför det är nödvändigt att de noggrant handleds i sjukvårdsarbetet. En instruktionssköterska medhinner ej att i önskvärd omfattning handleda 25 elever. Genom arbetstidsförkortningen har svårigheterna härvidlag ökat.

Stora svårigheter har vidare förelegat att erhålla vikarier vid sjukdom och annan tjänstledighet. Erfarenheten visar, att instruktionssköterskorna övergår till annan verksamhet, om de ej erhåller medhjälpare.

Med hänsyn härtill och till de synnerligen omfattande arbetsuppgifter, vilka åvilar speciellt instruktionssköterskorna för den i grundutbildningen ingående psykiatriska sjukvårdsutbildningen samt vid utbildningscentralerna och vid de tre lasarett, där elevantalet är cirka 25, anser styrelsen det nödvändigt att tjänster såsom biträdande instruktionssköterska inrättas. Härigenom skulle jämväl en beföringsgång skapas och ett rekryteringsunderlag till blivande instruktionssköterskor erhållas. Då antalet legitimerade sjuksköterskor inom den statliga mentalsjukvården är mycket litet, är möjligheterna att rekrytera instruktionssköterskor bland mentalsjukhusens personal mycket begränsade. Legitimerade sjuksköterskor med lämplig utbildning skulle genom inrättande av biträdande instruktionskötersketjänster stimuleras att söka sig till undervisning inom mentalsjukvården på ett tidigt stadium.

Med hänsyn till de skärpta direktiven angående återhållsamhet med anslagsäskanden för nästa budgetår anser sig styrelsen endast böra föreslå inrättandet av tjänster som biträdande instruktionssköterska vid de sjukhus, vid vilka flera instruktionssköterskor är anställda, samt vid nämnda tre lasarett. Vid vartdera av S:ta Maria, Restads och Umedalens sjukhus är två instruktionssköterskor anställda, en för den i grundutbildningen ingående psykiatriska undervisningen och en vid utbildningscentralen. Vid vartdera av Ulleråkers och S:t Lars' sjukhus, där förutom grundutbildning av mentalsjukvårdspersonal jämväl allmän- och specialutbildning för sjuksköterskeelever är anordnad, är en föreståndare och två instruktionssköterskor anställda. De biträdande instruktionssköterskorna vid de fem mentalsjukhusen skulle kunna biträda dels i den psykiatriska sjukvårdsundervisningen och dels i undervisningen vid utbildningscentral. De biträdande instruktionssköterskorna vid de tre lasarett skulle i första hand biträda den för undervisningen anställda instruktionssköterskan och dessutom vid eventuellt plötsligt inträffat förfall tillfälligt ersätta instruktionssköterskan vid övriga lasarett, som är samordnade med det mentalsjukhus, vid vilket berörd instruktionssköterska är anställd.

Biträdande instruktionssköterska bör vara legitimerad sjuksköterska, och ha genomgått för tjänsten lämplig utbildning.

Styrelsen föreslår sålunda, att åtta tjänster som biträdande instruktionsköterska i lönegrad Ae 11 inrättas.

2) De elever, som påbörjade högre utbildning vid sjuksköterskeskola i

september 1959, beräknas omkring den 1 maj 1961 ha fullgjort de delar av utbildningen, som anordnas vid resp. sjuksköterskeskolor. Utbildningen avses därefter komma att avslutas med en två månaders specialutbildningskurs vid Ulleråkers sjukhus. Ur personalsynpunkt vore det lämpligast, att ifrågavarande kurser påginge året runt. Vid varje kurs bör plats kunna beredas för cirka 15 elever. Elever, som avslutat sin utbildning under våren 1961, skulle sålunda fördelas för ifrågavarande utbildningsavsnitt i tre på varandra följande kurser med början omkring den 1 maj 1961.

För denna utbildning erfordras en tjänst som instruktionssköterska i Ae 14 fr. o. m. den 1 april 1961. Lönekostnaderna beräknas till 3 726 kronor.

Kostnaderna för arvoden till föreläsare beräknas uppgå till $(28 \times 35 \times 1) + (12 \times 30 \times 1)$ 1 340 kronor.

Under anslaget Statens mentalsjukhus: Omkostnader har beräknats i runt tal till 5 900 kronor för studiebesök, undervisningsmateriel och reseersättningar m. m.

För avlönande av vikarier för de mentalsjukvårdselever, som genomgår utbildning vid sjuksköterskeskola och specialutbildningskurs vid Ulleråkers sjukhus räknar styrelsen med en ökning av medelsbehovet med 720 000 kronor, vilket belopp upptagits under anslaget Statens mentalsjukhus: Avlöningar.

3) Kompletterande kurser för viss förmanspersonal avses komma att igångsättas vid Falköpings lasarett den 15 september 1959. Vid ansökningstidens utgång hade till den första kursen inkommit 196 ansökningar, varav 127 från kvinnliga och 69 från manliga befattningshavare. Av dessa har 14 kvinnor och 6 män antagits till den första kursen.

Kursverksamheten medför en merkostnad på 1 242 kronor för en månadslön till instruktionssköterskan i lönegrad Ag 14.

Merkostnaden för arvoden till föreläsare uppskattas till 1 125 kronor.

För löner till vikarier för deltagare i kompletterande kurser beräknas i runt tal $(20 \times 2 \times 837)$ 35 000 kronor, som upptagits under anslaget Statens mentalsjukhus: Avlöningar. Kostnader för resor har beräknats under omkostnadsanslaget.

4) I samband med intensifierad terapeutisk verksamhet och undervisning på sjukhusen, arbetstidsförkortning m. m. ställs ökade krav på personalorganisationen.

Personalföreståndaren eller den föreståndarinna eller uppsyningsman, som handhar personalärenden, har att biträda sjukhuschefen vid anställande och entledigande av sjukvårdspersonal samt vid beviljandet av semester och tjänstledighet. Personalföreståndaren skall vidare föra rulla över personalens anställnings-, befodrings- och tjänstgöringsförhållanden samt lämna erforderliga uppgifter till sjukhuskontoret. I samråd med vederbörande överläkare och uppsyningspersonal m. fl. skall han vidare fördela personalen på olika avdelningar, uppgöra förslag till arbetsordning och

tjänstgöringsschema, lämna personalen råd och upplysningar beträffande anställnings- och tjänstgöringsförhållanden samt verka för personalens trivsel.

Befattningshavarna rekryteras vanligen bland översköterskor och överskötare, som saknar administrativ utbildning. Behovet av sådan utbildning har i olika sammanhang gjort sig starkt gällande och påtalats från både personal- och sjukhushåll. På lasarett av motsvarande storleksordning har i regel minst en befattningshavare genomgått fortbildningskurs vid statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor.

Det är därför synnerligen angeläget, att en utbildningskurs anordnas för ifrågavarande befattningshavare. Deltagarantalet beräknas till 29, varav 21 personalföreståndare samt 8 föreståndarinnor och uppsyningsmän. Kursen föreslås omfatta 43 lektionstimmar fördelade på två veckor och skulle kunna anordnas av statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor våren 1961 under förutsättning att en studieledare med erfarenhet från mentalsjukvård anställs.

Studieledaren erfordras under sammanlagt fyra veckor. Avlöningskostnaderna beräknas efter arvode motsvarande löneklass 17 till 1 473 kronor vartill kommer rese- och traktamentsersättning om 1 000 kronor. Kostnaderna för arvoden till föreläsare beräknas till (50 × 42 timmar) 2 100 kronor och för expenser till 500 kronor.

Den sammanlagda ersättningen till institutet beräknas sålunda till avrundat (1 473 + 1 000 + 2 100 + 500) 5 000 kronor.

Kursdeltagarna bör beviljas tjänstledighet med oavkortad lön. För löner till vikarier har i runt tal 10 000 kronor upptagits under anslaget Statens mentalsjukhus: Avlöningar. Kostnaderna för rese- och traktamentsersättningar till kursdeltagare kan uppskattas till 18 000 kronor.

5) Styrelsen hemställer ånyo, att nuvarande arvoden på 30 och 15 kronor höjes till 40 resp. 20 kronor. Arvodena på 35 kronor bör höjas till 50 kronor. Erfarenheten har givit vid handen, att utbildningen äventyras, därest icke en höjning av arvodena kommer till stånd. Vid bifall till styrelsens förslag erfordras en uppräknig av anslagsposten Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, med 95 000 kronor.

6) Kostnaderna för avlöning till vikarier för den nu föreslagna lönegradsplacerade personalen — med undantag för 8 tjänster som biträdande instruktionssköterskor i Ae 11 — har beräknats till avrundat 500 kronor. Därest nämnda 8 tjänster inrättas, erfordras inga medel för avlöning av vikarier till 8 instruktionssköterskor. Ifrågavarande kostnad uppgår till cirka 10 500 kronor. Kostnaden för vikariatsersättningar kommer därigenom att minska med (10 500 — 500) 10 000 kronor.

7) Den generella ökning av statstjänstemännens löner, som beslutats fr. o. m. den 1 januari 1959, beräknas medföra en kostnadsökning om i runt tal 10 000 kronor för befintlig personal.

8) Kompensationen för höjda folkpensionsavgifter för befintlig personal beräknas till avrundat 6 000 kronor.

II. Mentalsjukvårdsberedningens personaldelegations framställning den 16/11 1959

Personalbehov

Totalantalet tjänster vid befintliga vårdavdelningar vid statliga mentalsjukhus är 7 663. Då medelbeläggningen f. n. är i runt tal 24 000 patienter, kan personaltätheten beräknas till 3,1 patienter per tjänst.

Om man emellertid utgår ifrån att personaltätheten under de närmaste åren skall ökas till 2,8 kommer detta att kräva ett nytillskott av omkring 900 tjänster vid befintliga sjukhus ($24\ 000 : 2,8 = 8\ 571$; $8\ 571 - 7\ 663 = 908$). I detta antal ingår då även tjänster för avdelningsbiträden. F. n. finns 178 sådana biträdestjänster men med utgångspunkt från att det bör finnas ett avdelningsbiträde vid var och en av sjukhusens 685 vårdavdelningar bör i runt tal 500 av nyssnämnda 900 tjänster reserveras för ifrågavarande personalkategori. Med hänsyn härtill skulle sålunda ett behov föreligga av 400 nya tjänster för grundutbildad personal. Vidare bör emellertid beaktas, att den fr. o. m. den 1 juli 1959 helt genomförda arbetstidsförkortningen medför ett behov av ca 175 tjänster för grundutbildad personal samt att på grund av den fr. o. m. vårkursen 1958 genomförda avkortningen av grundutbildningen (från 24 månader till $20\frac{1}{2}$ månader) minst 200 personer utöver den vanliga årskullen kommer att avsluta sin grundutbildning under år 1960. Ett behov av $(400 + 175 - 200) = 375$ tjänster skulle således föreligga under femårsperioden 1961—1965, d. v. s. 75 per år.

Bortfallsprocenten har under de fem senast förflutna budgetåren varit 3,9, 4,2, 3,9, 3,2 och 2,8. Mot denna bakgrund räknar delegationen med en bortfallsprocent av 3 under 5-årsperioden 1961—65. F. n. finns sammanlagt 8 117 tjänster, inberäknat central sjukvårdspersonal. Omkring 800 av dessa tjänster är emellertid vakanta, enär innehavarna genomgår grundutbildning. Bortfallet bör sålunda beräknas på $8\ 117 - 800$ tjänster; vidare hör de 178 avdelningsbiträdena frånräknas. Delegationen räknar därför med ett bortfall av 214 personer [$3\ % (8\ 117 - 978)$] per år vid befintliga vårdavdelningar.

Vid nytillkommande avdelningar å befintliga sjukhus skulle enligt inom mentalsjukvårdsberedningens byggnadsdelegation verkställda beräkningar under åren 1961—1962 erfordras ett tillskott av cirka 150 förmans- och skötartjänster. Vad beträffar åren 1963—1965 föreligger icke några motsvarande beräkningar. Detta behov kan svårigen beräknas med någon större exakthet. Delegationen antager dock, att det årliga behovet under 3-årsperioden 1963—1965 torde komma att bli lika stort som under 2-årsperioden 1961—1962. Härigenom skulle man komma

fram till ett totalbehov för hela 5-årsperioden av grundutbildad personal vid ifrågavarande avdelningar av 375, d. v. s. 75 per år.

Det årliga behovet av grundutbildad personal vid nya sjukhus kan beräknas till mellan 225 och 360 beroende på tidpunkterna för beläggningen av resp. sjukhus. De sjukhus, som här avses, är Falbygdens, Mellringe, Bollnäs', Sala och Upplands Väsby sjukhus samt psykopatsjukhuset i Katrineholm. Bortfallet av personal vid nya sjukhus och vid nya avdelningar vid befintliga sjukhus torde bli så ringa att delegationen ansett sig kunna bortse därifrån i detta sammanhang.

Ovanstående beräkningar ger vid handen, att man under åren 1961—1965 skulle kunna räkna med ett totalt årligt behov av mellan 589 och 724 grundutbildad personal.

År	Befintliga sjukhus		Nya avd. vid befintliga sjukhus	Nya sjukhus	Summa
	Ändrad personaltäthet 2,8 i st. f. 3,1	Bortfallsprocent = 3			
1961.....	75	214	75	290	654
1962.....	75	214	75	360	724
1963.....	75	214	75	225	589
1964.....	75	214	75	265	629
1965.....	75	214	75	240	604
Summa	375	1 070	375	1 380	3 200

Nuvarande kapacitet i grundutbildningskurserna är 489 elever per år. Bortfallet under utbildningstiden har emellertid varit relativt stort. Omkring 440 elever kan beräknas fullborda sin utbildning varje år. Det ytterligare behovet av grundutbildad personal åren 1961—1965 skulle sålunda kunna beräknas till $(3\ 200 - [440 \times 5])$ 1 000 personer.

Den redovisade prognosen inrymmer emellertid vissa osäkerhetsmoment och en bedömning av de gjorda beräkningarna har givit delegationen anledning att reducera den ovan angivna slutsiffran (1 000). Delegationen har i de föregående beräkningarna utgått ifrån att nya vårdavdelningar skall tillföras de befintliga sjukhusen och att nya sjukhus skall tagas i bruk utan att i samband därmed beläggningen vid de nuvarande sjukhusen kommer att minska. En viss reducering av den nuvarande medelbeläggningen torde dock komma att ske i samband med ianspråktagandet av nya vårdplatser. Hur mycket personal, som kommer att frigöras härigenom, kan emellertid f. n. knappast bestämmas. Vidare har den nedre gränsen av pensioneringsperioden för kvinnliga skötare och förste skötare fr. o. m. den 1 juli 1958 höjts från 55 till 60 år, vilket också verkar återhållande på personalbehovet. Det bör även framhållas, att ett icke ringa antal befattningshavare (159 den 1 oktober 1959) kvarstår som vikarier, oaktat de genomgått grundutbildning eller utbildning av äldre typ (lägre kurs).

Orsaken härtill är, att de efter avslutad utbildning av skilda anledningar ej återgått till »modersjukhusen» utan stannat kvar vid utbildningssjukhuset, där e. o. anställning ej kunnat beredas dem.

Å andra sidan vore en sådan breddning av utbildningskapaciteten önskvärd, att nuvarande vakanser å tjänster som skötare eliminerades under de närmaste åren. Den 1 oktober 1959 fanns sammanlagt 1 976 vakanta skötartjänster. I runt tal 800 av dessa tjänster måste emellertid hållas vakanta såsom »elevplatser»; 86 av vakanserna var vidare förorsakade av organisatoriska skäl. Antalet egentliga vakanser bör sålunda anges till omkring [1 976 — (800 + 86)] 1 090.

De faktorer, som verkar reducerande på slutsiffran i delegationens prognos, väger med största sannolikhet avsevärt tyngre än de faktorer, som verkar förhöjande på densamma. Delegationen har därför slutgiltigt stannat för att föreslå en utökning av grundutbildningskapaciteten med sammanlagt omkring 700 elever under åren 1961—1965. I god tid före utgången av nämnda period bör emellertid frågan om behovet av grundutbildad personal för de därefter närmast kommande åren göras till föremål för en ny översyn.

Personalbehovets tillgodoseende

Som tidigare framhållits är kapaciteten vid nuvarande grundutbildningskurser 489 elever per år, därav vid vårkurser 251 och vid höstkurser 238.

Efter provtjänstgöring under 4 månader samt en månads psykiatrisk utbildning vid elevernas »modersjukhus» vidtager en läskurs om 2 månader, vilken anordnas vid utbildningscentraler vid S:t:ta Maria, Restads och Umedalens sjukhus. Därefter följer 4 månaders utbildning vid kroppssjukhus, nämligen vid Hälsingborgs, Ystads, Landskrona, Alingsås', Vänersborgs, Västerviks, Bollnäs', Härnösands, Piteå och Skellefteå lasarett.

Delegationens förslag till ökning av nuvarande utbildningsresurser framgår av nedanstående sammanställning.

	Vårkurs 1960	Höstkurs 1960	Vårkurs 1961
Ordinarie elevantal f. n.	251	238	251
Utökning vid befintliga utbildningssjukhus.	53	46	33
Utökning vid nya utbildningssjukhus. . .	—	40	40
Summa	304	324	324

Enligt detta alternativ skulle elevantalet under vårkursen 1960 uppgå till 304. Fr. o. m. höstkursen 1960 skulle antalet elever komma att utgöra 324 per kurs, d. v. s. 648 per år, vilket innebär en ökning med 159 elever per år.

Under åren 1961—1965 skulle sålunda utbildas ytterligare sammanlagt (53 + 4 × 159) 689 elever.

Denna utökning av elevantalet föreslås skola fördelas främst på de mentalsjukhus, som f. n. är utbildningssjukhus. S:t Jörgens och Falbygdens sjukhus, där utbildning tidigare ej försiggått, kan vidare fr. o. m. hösten 1960 mottaga vardera 40 elever per år. När Mellringe sjukhus börjat användas bör enligt delegationens mening utbildning anordnas även vid detta sjukhus, varvid en minskning av elevantalet bör komma till stånd vid andra utbildningssjukhus.

Falbygdens sjukhus beräknas mottaga omkring 170 patienter den 1 december 1960. Delegationen anser dock, att utbildning kan anordnas vid sjukhuset redan från höstkursen 1960. Den första utbildningstiden (fyra månaders provtjänstgöring samt en månads psykiatrisk utbildning vid mentalsjukhus) bör därvid kunna förläggas till annat mentalsjukhus. På förfrågan har sjukhuschefen vid *Gullberna sjukhus* förklarat, att den första utbildningen skulle kunna påbörjas vid sjukhuset och pågå där under fem månader under förutsättning, att eleverna får gå utanför ordinarie personalstat. Endast ett fåtal elever torde kunna erhålla bostad vid sjukhuset, medan flertalet beräknas få hyra bostad på öppna marknaden. Lokaler för undervisningen finns att tillgå vid sjukhuset.

Vid *S:t Jörgens sjukhus* måste bostadsrum åt elever iordningställas, vilket kan ske i befintliga lokaler. Sjukhuschefen har dock framhållit, att undervisningen endast kan medhinnas, om den i anslagsäskandena för budgetåret 1960/61 begärda läkartjänsten i Ae 23 inrättas. Dessutom erfordras enligt sjukhuschefen vissa tilläggsanslag för inköp av möbler m. m.

Den föreslagna utökningen av elevantalet förutsätter, att *ytterligare en utbildningscentral* inrättas från den 1 november 1960. Eleverna från vårkurs erhåller utbildning vid utbildningscentral under tre på varandra följande tvåmånadersperioder, med början den 1/9, 1/11 resp. 1/1. Med hänsyn till elevantalet från vårkursen 1960 behöver den nya utbildningscentralen tagas i bruk tidigast den 1/11 1960. Elevantalet vid de olika utbildningscentralerna varierar f. n. från 25 till 31 och även i de olika kurserna vid en och samma utbildningscentral växlar elevernas antal. Genom inrättande av ytterligare en central skulle en jämnare fördelning i olika kurser bli möjlig.

Vid *Ulleråkers sjukhus* torde i befintliga lokaler i paviljong Ep. 4 undervisningslokaler och bostäder för 20 elever kunna anordnas. Några elever torde kunna förutsättas få bostad utanför sjukhusområdet. Det torde bli nödvändigt att igångsätta ifrågavarande byggnadsarbeten i början av år 1960, om lokalerna skall kunna tagas i bruk för undervisning den 1 november 1960.

Den 1 januari 1961 erfordras ytterligare 33 *utbildningsplatser vid lasarett* och den 1 mars 1961 därutöver 20 sådana platser. Vid lasarettet i Boll-

näs kan ytterligare fyra elever och vid lasarettet i Skellefteå ytterligare en elev per kurs mottagas. Under hand har styresmännen vid lasarettet i Varberg, Karlshamn, Eksjö och Fagersta förklarat sig kunna mottaga elever vid tiden omkring årsskiftet 1960/61.

Vid vart och ett av de nyttillkommande utbildningssjukhusen, två mentalsjukhus och fyra lasarett, samt vid den nya utbildningscentralen i Uppsala måste en instruktionssköterska anställas för teoretisk-praktisk undervisning av eleverna. Sedan utbildning anordnats vid Mellringe sjukhus måste en instruktionssköterska anställas även där.

För budgetåret 1960/61 erfordras anslag för två provtjänstgöringskurser vid vardera S:t Jörgens och Falbygdens sjukhus samt för viss undervisningsmaterial. Instruktionssköterskorna bör anställas minst en månad före mottagandet av de första elevgrupperna, d. v. s. två instruktionssköterskor från den 1 september 1960 samt en för utbildningscentral vid Ulleråkers sjukhus från den 1 oktober 1960, tre instruktionssköterskor för undervisning vid lasarett från den 1 december 1960 samt en instruktionssköterska för lasarett från den 1 februari 1961.

I detta sammanhang bör emellertid understrykas de stora svårigheterna att erhålla instruktionssköterskor. Inom den statliga mentalsjukvården finns dock f. n. två översköterskor, som innehar full behörighet såsom instruktionssköterska. Avlöningsförhållandena är emellertid sådana, att en instruktionssköterska i lgr 14 erhåller ungefär samma lön som en översköterska i lgr 10, inberäknat de tillägg, som f. n. tillkommer översköterskor vid de statliga mentalsjukhusen. Därest en översköterska inom mentalsjukvården utan full behörighet för tjänst som instruktionssköterska i lgr 14, innehar eller uppehåller sådan tjänst, placeras hon enligt nu gällande bestämmelser i lgr 12, vilket i ortsgrupp 4 innebär ett direkt inkomstbortfall av ca 130 kronor per månad. Om en sjuksköterska, anställd hos annan huvudman än staten, uppehåller tjänst som instruktionssköterska inom av staten anordnad undervisning kan reseersättning och traktement ej utbetalas utan att medgivande härtill inhämtas av Kungl. Maj:t. En annan olägenhet är, att vederbörande erhåller ett minskat antal semesterdagar, vilket förhållande jämväl gäller för den som innehar eller uppehåller tjänst som instruktionssköterska, vilken är inrättad som extra tjänst. Åtgärder i syfte att underlätta rekryteringen till ifrågavarande instruktionsskötersketjänster är med hänsyn härtill påkallade.

Delegationen har även övervägt att bereda äldre vikarier å skötartjänster i åldersgrupperna 35—50 år avkortad utbildning för att därigenom erhålla behörighet som skötare.

Efter en undersökning, som företogs den 1 februari 1957, anmäldes 175 vikarier mellan 35—50 år — vilka under föregående tvåårsperiod tjänstgjort sammanlagt minst 1 år — som lämpliga för avkortad grundutbildning. Ifrågavarande vikarier har under åren 1958—1959 erbjudits tillfälle

att genomgå den i grundutbildningen ingående teoretisk-praktiska utbildningen om en månad, d. v. s. provtjänstgöringskurserna. Omkring 100 av dessa har genomgått eller genomgår f. n. sådan utbildning vid befintliga utbildningssjukhus. Ett antal vikarier med längre tjänstgöring torde även nu finnas anställda vid sjukhusen. Av uppgifter, som under hand inhämtats från fyra sjukhus, uppgick antalet till sammanlagt 22. Ett visst antal vikarier skulle kunna beredas en månads teoretisk-praktisk utbildning genom att såsom extraelever följa provtjänstgöringskurser vid befintliga utbildningssjukhus i likhet med vad som skett under de två senaste åren.

Kostnadsberäkningar

Efter samråd med mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation har byggnads- och utrustningskostnaderna för anordnande av dels en utbildningscentral vid Ulleråkers sjukhus, dels grundutbildning vid S:t Jörgens sjukhus beräknats enligt följande.

Vid *Ulleråkers sjukhus* skall utbildningscentralen förläggas till paviljong Ep. 4. Inom första våningen av denna paviljong kan i huvudsak anordnas bostadsrum för 20 elever, samlingssal, pentry samt toalett- och badrum. Våningen 1 tr. kan lämpligen tagas i anspråk för anordnande av undervisningslokaler.

Byggnadskostnaderna för iordningsställande av nämnda utrymmen har beräknats uppgå till 275 000 kronor, varjämte utrustningskostnaderna, inklusive undervisningsmateriel, beräknats till 43 000 kronor.

Vid *S:t Jörgens sjukhus* kan undervisningslokaler anordnas inom en ekonomibyggnad, benämnd E3. Våningen 1 tr. kan härvid tagas i anspråk för demonstrationsrum, materielrum, expedition jämte toaletter m. m. I våningen 2 tr. kan lektionssal anordnas genom ianspråktagande av 2 bostadsrum. Bostadsrum för 10 elever kan vidare iordningställas genom att vissa utrymmen i gamla administrationsbyggnaden tages i anspråk. Ifrågavarande utrymmen disponeras emellertid f. n. av den rättspsykiatriska stationen, men enligt uppgjord plan kan denna verksamhet flyttas till paviljong M3 inom sjukhuset. De elever, som ej kan beredas bostad inom sjukhuset, måste hänvisas att hyra bostad utanför sjukhusområdet.

Byggnadskostnaderna inom paviljong E3 har beräknats till 5 000 kronor, inom gamla administrationsbyggnaden till 4 000 kronor och inom paviljong M3 till 30 000 kronor.

Kostnaderna för utrustning av nämnda lokaler har beträffande E3 beräknats till 17 900 kronor samt i fråga om gamla administrationsbyggnaden, till 12 000 kronor.

Enligt delegationens förslag skulle sålunda de sammanlagda byggnadskostnaderna uppgå till 314 000 kronor och de sammanlagda utrustningskostnaderna till 72 900 kronor.

De beräknade lönekostnaderna m. m. för innevarande budgetår samt för budgetåret 1960/61 framgår av nedanstående sammanställning.

Kostnader	Budgetåret 1959/60	Budgetåret 1960/61
Löner till instruktionsköterskor....	—	68 000
Arvoden till föreläsare.....	—	33 000
Löner till vikarier.....	42 200	615 000
Resor och traktamenten.....	—	57 000
Summa kronor	42 200	773 000

Angivna utgifter är emellertid att betrakta såsom bruttoutgifter. Under utbildningen vid lasarett ersättes eleverna med ett belopp motsvarande hälften av det lönebelopp, som vid vederbörande lasarett utgår till sjukvårdsbiträde placerat i begynnelselöneklassen. Denna ersättning inleveras till elevernas »modersjukhus». För budgetåret 1960/61 kan dessa inkomster till statsverket beräknas till omkring 83 000 kronor, varför nettoutgifterna nämnda budgetår kommer att stanna vid 690 000 kronor.

III a) Medicinalstyrelsens framställning den 17/7 1959

Behörighet till tjänst såsom extra ordinarie skötare inom mentalsjukvården tillkommer den som antingen genomgått vid statens mentalsjukhus anordnad grundutbildning för mentalsjukvårdspersonal eller genomgått av staten godkänd sjuksköterskeskola och därvid erhållit specialutbildning i mentalsjukvård eller enligt tidigare gällande utbildningsform varit elevanställd i två år och genomgått fastställd utbildningskurs. Dessa behörighetsvillkor gäller även för extra ordinarie anställning som skötare vid Vilhelmsro sjukhus (statens anstalt för fallandesjuka).

Vid Vilhelmsro uppgick antalet vakanta tjänster i sjukvården den 1 juni 1959 till 23. Samtliga tjänster uppehölls med vikarier utom två, vilka på grund av organisatoriska skäl var vakanta. Under innevarande och nästkommande år beräknas sex befattningshavare komma att avgå med pension. Ambitiösa och lämpliga vikarier söker sig till sjuksköterskeskolor och sjukhus, som har utbildningsmöjligheter och synes icke återvända till anstalten.

Medicinalstyrelsen finner det synnerligen otillfredsställande, att en stor del av personalen helt saknar utbildning och att lämpliga vikarier f. n. ej kan knytas fastare till anstalten. Med hänsyn härtill har styrelsen ansett det vara nödvändigt, att lämpliga vikarier får möjlighet att genomgå en särskild vid anstalten anordnad kurs. En dylik kurs bör komma till stånd med det snaraste.

Klientelet vid Vilhelmsro skiljer sig i väsentliga delar från det som finns vid mentalsjukhusen. Sålunda är 130 av 220 patienter under 15 år. En av

personalens viktigaste uppgifter är att tillse, att tillvaron för de intagna barnen blir så lik hemmiljön som möjligt, vilket bl. a. medför, att personalen måste träda i föräldrarnas ställe. Det är därför av största betydelse, att personalen erhåller vissa kunskaper om barnsjukvård och barnpsykologi. Samtliga patienter har anfallsvis störningar av medvetandet, från »grumlingar» till fullständig medvetslöshet, ofta åtföljda av muskelkramper eller andra utåt iakttagbara symtom. Med hänsyn härtill måste personalen bibringas vissa elementära kunskaper om hjärnans funktion för att därigenom rätt kunna förstå uppkomsten av de iakttagna sjukdomsyftringarna. De måste även ha viss kunskap om de speciella undersökningsmetoder och behandlingsprinciper, som används inom epileptikervården, samt bibringas insikter i det sociala omhändertagandet av de epilepsisjuka.

Styrelsen föreslår en kurs om 2 1/2 månader. Kursen beräknas kunna anordnas vid anstalten under våren 1960 och föreslås omfatta — förutom praktisk utbildning — 140 timmar teoretisk undervisning. Av de vid anstalten tjänstgörande 21 vikarierna kan 16 komma ifråga för utbildning. Av dessa har 5 tjänstgjort mer än 2 år, 7 under 1—2 år och övriga är anställda efter 1/11 1958.

Tillfredsställande genomgång av kursen bör gälla som behörighetsvillkor för vinnande av extra ordinarie anställning som skötare vid anstalten.

För kursen bör en särskild instruktionssköterska anställas.

Styrelsen har under hand försäkrat sig om en för denna kurs lämplig instruktionssköterska under förutsättning att vikarie för henne kan erhållas. Instruktionssköterskan beräknas vara anställd under 3 1/2 månader, varav 1 månad för förberedande och avslutande arbeten i samband med kursen. Under den tid instruktionssköterskan är anställd för ifrågavarande kursverksamhet bör pensionsavgift för henne erläggas av staten, då hon f. n. icke är statligt anställd. I övrigt bör hon åtnjuta resekostnadsersättning och traktamente med tillämpning av i angivet avseende gällande bestämmelser för tjänsteman vid statens mentalsjukhus vid förordnande å högre tjänst å annan ort än stationeringsorten. Kostnaderna för avlöning åt instruktionssköterskan kan beräknas till 5 000 kronor, rese- och traktamentskostnader till 500 kronor samt kostnader för pensionsavgift till 400 kronor. Arvoden till föreläsare kommer att utgå enligt samma grunder som tillämpats vid den under våren 1959 anordnade utbildningen för viss personal vid Kronprinsessan Viktorias kustsanatorium, nämligen 45 kronor per föreläsningstimme till läkare eller psykolog och till övriga efter 40 kronor. Kostnaderna för arvoden kan beräknas till (45 kronor \times 86 lektioner + 40 kronor \times 10 lektioner) sammanlagt 4 270 kronor. Härtill kommer vissa kostnader för rese- och traktamentsersättning åt föreläsare, uppskattningsvis 400 kronor. För expenser bör beräknas 500 kronor. Kostnaderna för kursen torde sålunda komma att uppgå till i runt tal 11 000 kronor. Härtill kommer att eleverna bör beviljas tjänstledighet med oavkortad lön under utbildningstiden.

III b) Mentalsjukvårdsberedningens personaldelegations skrivelse den 28/11 1959

Personaldelegationen anför bl. a. följande.

Enligt uppgift från sjukhuschefen vid Vilhelmsro sjukhus har några elever icke antagits vid sjukhuset sedan flera år tillbaka. Detta har givetvis medfört att många av skötartjänsterna blivit vakanta. F. n. är 23 eller hälften av samtliga tjänster såsom skötare icke besatta. De vakanta tjänsterna, vilka alla är avsedda för kvinnliga innehavare, uppehålls av vikarier, dock utom två, som är vakanta på grund av s. k. organisatoriska skäl. Vikariernas ålder varierar mellan 18—30 år; fem av dem har tjänstgjort vid anstalten mer än fem år, sju under ett à två år och övriga tre anställts efter den 1 november 1958.

Det är i hög grad otillfredsställande att en så stor andel av sjukvårdspersonalen, icke erhållit någon systematisk utbildning motsvarande den som bibringas eleverna i grundutbildningskurserna vid statens mentalsjukhus. För att råda bot på detta förhållande har medicinalstyrelsen föreslagit, att en särskild kurs omfattande 2 1/2 månaders teoretisk och praktisk utbildning anordnas för vikarier vid sjukhuset.

En dylik kurs skulle otvivelaktigt medföra att den personal, som får tillfälle att genomgå kursen beredes en viss allmän och i fråga om epileptikervård specialinriktad utbildning. Kursens varaktighet torde emellertid vara alltför begränsad för att den innehållsmässigt skall kunna jämföras med den utbildning, som delgives eleverna i de 20 1/2 månaders grundutbildningskurserna. Enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser gäller f. n. samma behörighetsvillkor för skötarna vid anstalten som för skötarna vid de statliga mentalsjukhusen, d. v. s. genomgång av grundutbildningskurs eller av staten godkänd sjuksköterskeskola (med erhållen specialutbildning i mentalsjukvård). Det synes delegationen därför mindre lämpligt att såsom medicinalstyrelsen föreslagit låta tillfredsställande genomgång av den nu föreslagna kursen gälla som behörighet för vinnande av anställning som extra ordinarie skötare vid anstalten.

Med hänsyn till vad ovan anförts har delegationen utarbetat ett eget förslag till utbildningskurs för ifrågavarande personal vid anstalten. Det bör emellertid framhållas, att kursen är avsedd som en engångsföreteelse för att i möjligaste mån avhjälpa den uppkomna situationen vid anstalten. Delegationen har emellertid för avsikt att senare utreda frågan, hur utbildningen på längre sikt bör ordnas för sjukvårdspersonalen vid sjukhuset.

Den här föreslagna kursen bör enligt delegationen påbörjas den 1 mars 1960 och antalet kursdeltagare bör utgöra 16 eller lika många som medicinalstyrelsen i sitt förslag avsåg skola genomgå samtidig utbildning. Vid förslagets utarbetande har delegationen eftersträvat att tillgodose följande synpunkter, nämligen att ge personalen en utbildning som till omfattning och uppläggning motsvarar den s. k. grundutbildningen av mentalsjukvårdspersonal, att ge utbildningen en sådan utformning, att den förbereder eleverna för arbete inom såväl epileptikervård som mentalsjukvård, samt att

genomgång av kursen skall jämföras med genomgången grundutbildning och sålunda gälla som behörighet till tjänst som extra ordinarie skötare dels vid Vilhelmsro sjukhus, dels ock vid de egentliga statliga mentalsjukhusen samt vid de statliga sjukhusen för psykiskt efterblivna.

Grundutbildningen av mentalsjukvårdspersonal omfattar f. n. 20 1/2 månader (inklusive semester) fördelade på 4 månaders provtjänstgöring (inledd med 1 månads teoretisk-praktisk kurs, följt av 3 månaders tjänstgöring på avdelning), 6 månaders utbildning i allmän sjukvård, (två månaders teoretisk undervisning i läskurs och 4 månaders praktikanttjänstgöring med jämsidesundervisning vid lasarett) samt 10 1/2 månaders utbildning i mentalsjukvård. Den teoretiska undervisningen omfattar ca 445 timmar, var till kommer särskild undervisning och handledning av instruktionssköterska.

För tillträde till den av delegationen föreslagna kursen bör med hänsyn till föreliggande speciella omständigheter gälla, att vederbörande tjänstgjort som vikarie vid anstalten under minst 12 månader. Med hänsyn härtill bör kursdeltagarna anses ha fullgjort den i provtjänstgöringen ingående tre-månaders tjänstgöringen på avdelning. Utbildningstiden som sålunda skulle omfatta 17 1/2 månader, fördelas enligt delegationens förslag på följande moment.

Provtjänstgöring:	teoretisk-praktisk kurs	1 mån.
Allmänutbildning:	a) i epileptikervård (1,5 + 5,5)	7 »
	b) i mentalsjukvård	3 »
	c) i allmän sjukvård: läskurs	2 »
	d) i somatisk sjukvård	4 »
Semester:	ca 20 dgr	1/2 »
		<hr/> 17,5 mån.

Kursen har som ovan nämnts beräknats kunna igångsättas den 1 mars 1960 och skulle i så fall vara avslutad den 15 augusti 1961, allt under förutsättning att instruktionssköterska kan anskaffas.

Den teoretiska undervisningen har beräknats omfatta följande antal lektioner under de olika utbildningsavsnitten.

Provtjänstgöring:	70 timmar
Allmänutbildning:	
A. Vid sjukhuset Vilhelmsro	132 »
B. Vid mentalsjukhus	10 »
C. I allmän sjukvård:	
a) läskurs	206 »
b) vid lasarett	32 »
	<hr/> Summa 450 timmar

Gymnastik med övningar i lek och idrott bör ingå under den inledande teoretisk-praktiska kursen under minst 2 timmar per vecka samt under läskursen under sammanlagt omkring 16 timmar.

Under den praktiska utbildningen vid Vilhelmsro, mentalsjukhus och lasarett bör — förutom den planlagda jämsidesundervisningen — eleverna handledas av instruktionssköterskan i samråd med vederbörande ledande sjukvårdspersonal.

Efter 2 1/2 månaders utbildning vid Vilhelmsro beräknas eleverna erhålla tre månaders utbildning vid mentalsjukhus. Sjukhuschefen vid Ryhovs sjukhus har under hand meddelat, att ifrågavarande elever torde kunna mottagas vid Ryhovs sjukhus för viss utbildning under tre månader. Eleverna avses då komma att uppehålla tjänster som vikarier i sjukvården och handledas av särskild instruktionssköterska.

Läskursen kan enligt vad sjukhuschefen vid Vilhelmsro uppgivit anordnas vid anstalten.

Den praktiska utbildningen vid lasarett — i somatisk sjukvård — torde kunna anordnas vid Varbergs lasarett under tiden 1 november 1960—28 februari 1961 enligt vad som inhämtats från styresmannen vid nämnda lasarett.

För utbildningen bör en instruktionssköterska anställas fr. o. m. den 1 februari 1960, vilken bör undervisa och handleda eleverna under samtliga utbildningsavsnitt.

Under den inledande teoretisk-praktiska kursen om en månad samt under den två månaders läskursen vid Vilhelmsro måste kursdeltagarna vara »övertalig» personal. Under övrig utbildningstid vid Vilhelmsro, avses eleverna i likhet med eleverna i grundutbildningen uppehålla tjänster som vikarier i sjukvården. Med hänsyn till att flera elever torde kunna beräknas komma att tjänstgöra på samma avdelning, (sjukhuset har endast 9 avdelningar) kan vissa svårigheter uppstå i sjukvårdsarbetet, enär eleverna skall delta i anordnad jämsidesundervisning. Viss extra arbetskraft kan därför komma att bli erforderlig.

Kostnaderna för kursen kan beräknas till 124 900 kronor, därav för budgetåret 1959/60 26 100 kronor, för budgetåret 1960/61 93 500 kronor och för budgetåret 1961/62 5 300 kronor.

Kostnadsändamål	Budgetår		
	1959/60	1960/61	1961/62
Lön till instruktionssköterska	6 100	14 700	1 800
Löner till vikarier	16 300	88 500	2 800
Arvodet till föreläsare	1 400	6 300	400
Resor och traktamenten	1 800	3 600	300
Undervisningsmateriel	500		
Bruttoutgifter	26 100	113 100	5 300
Inkomster		19 600	
Nettoutgifter	26 100	93 500	5 300
Totalt		124 900	

Yttranden

I. *Statens lönenämnd*, som endast haft att avgiva yttrande över föreslagna arvodesregleringar, finner här ifrågavarande timarvoden jämförelsevis låga och en uppräknig påkallad. Nämnden erinrar emellertid om att likartad eller närbesläktad undervisning förekommer i stor utsträckning inom statsförvaltningen och att ersättningsgrunderna icke är överensstämmande inom skilda delar av förvaltningen. Med hänsyn härtill anser lönenämnden att, innan ställning toges till förevarande framställning, undersökning bör verkställas rörande hos andra verk och inrättningar tillämpade ersättningsnormer samt att därefter i ett sammanhang bör övervägas efter vilka principer och med vilka belopp ersättning bör bestämmas för timundervisning av det slag, varom här är fråga.

II. *Medicinalstyrelsen* framhåller, att personaldelegationens beräkningar av behovet av grundutbildad skötarpersonal förefaller vara för högt i varje fall på längre sikt. Styrelsen yttrar.

Enligt medicinalstyrelsens mening har delegationen icke tagit tillräcklig hänsyn till andra utredningar beträffande platsbehovet. 1956 års reviderade generalplan för mentalsjukvårdens utbyggande räknar sålunda med ett platsbehov av inemot 23 000 vårdplatser år 1970 och enligt mentalsjukvårdsdelegationens normer skulle motsvarande behov uppgå till cirka (4 %₀₀ av 6 000 000) 24 000 vårdplatser. Dessa beräkningar bestyrkes av beläggningstendensen å och exspektansfrekvensen vid statens mentalsjukhus under senare år på sätt framgår av nedanstående sammanställning.

År	Medelbeläggning	Exspektanter 31/12	Summa
1953.....	23 427	2 228	25 655
1954.....	23 615	2 097	25 712
1955.....	23 765	1 935	25 700
1956.....	23 846	1 843	25 689
1957.....	23 764	1 723	25 487
1958.....	23 689	1 340	25 029
1959.....	prel. 23 670	1 105	prel. 24 775

Summan av medeltalet vårdade och antalet exspektanter har sålunda alltsedan år 1954 visar en nedåtgående kurva. Även om man härav försiktigtvis icke bör draga den slutsatsen, att behovet av vård på sjukhus kommer att ytterligare sjunka — det finnes sannolikt sjuka, som icke är upptagna på väntelista — torde man dock bl. a. med beaktande av ovan angivna utredningar f. n. knappast äga tillräckliga hållpunkter för att räkna med att det kommer att nämnvärt stiga. Man bör sålunda kunna utgå från att vårdbehovet under den närmaste tioårsperioden icke kommer att överstiga 25 000, vilken siffra med cirka 2 600 understiger den av delegationen maximalt beräknade platstillgången. Detta motsvarar en minskad åtgång av grundutbildad personal av cirka 1 000 befattningshavare, om hänsyn samtidigt toges till nu medgiven förkortning av arbetstiden.

Styrelsen anför, att delegationens beräkningar beträffande bortfallet av sjukvårdspersonal — 3 % av antalet tjänster för sådan personal å befintliga sjukhus eller 214 befattningar per år — synes stämma tämligen väl för tiden t. o. m. 1965. Därefter har man på grund av den stora ansvällningen av personal vid statens mentalsjukhus i slutet av 1920-talet och början av 1930-talet att räkna med en icke obetydlig stegring i avgången, motsvarande i runt tal 55 befattningshavare per år fram till 1970 och sannolikt även ett flertal år in på 1970-talet. Detta bör givetvis även beaktas vid ställningstagandet till utbildningskapacitetens storlek.

Enligt styrelsens beräkningar innebär delegationens förslag, att en utjämning mellan tillgång och behov av sjukvårdspersonal skulle inträffa år 1964/65. Man får då vara beredd att fr. o. m. 1964 successivt begränsa utbildningskapaciteten i icke ringa mån, därest icke andra eventuellt tillkommande omständigheter, t. ex. ytterligare arbetstidsförkortning, skulle medföra stegrat behov av utbildad personal. Det kan därför ifrågasättas, om man nu bör utbygga utbildningskapaciteten i hela den utsträckning, som delegationen föreslagit. För en begränsning talar särskilt den rådande bristen på instruktionssköterskor, som medför allvarliga svårigheter att anskaffa för utbildningen erforderligt antal dylika sköterskor. Elevantalet vid drygt hälften av utbildningssjukhusen måste vidare vid föreslagen utvidgning ökas från i medeltal 15—16 till 18—20 per kurs, ett antal som ur såväl elevernas som lärarnas synpunkt måste betecknas som för högt och endast kan godtagas såsom en nödlösning.

Vidkommande det av delegationen berörda förhållandet att ett icke ringa antal befattningshavare kvarstår som vikarier, oaktat de genomgått grundutbildning eller utbildning av äldre typ (lägre kurs), framhåller styrelsen bl. a., att svårigheter föreligger f. n. tidvis att bereda dessa å utbildningsjukhusen kvargående vikarier fortsatt anställning å sjukhusen i fråga, varför den situationen kan uppkomma, att en del av dessa vikarier måste sägas upp, om den nuvarande utbildningskapaciteten bibehålles oförändrad eller ökas.

Med hänsyn till det anförda torde enligt styrelsens uppfattning en viss begränsning av delegationens förslag böra övervägas. Begränsningen bör lämpligen ske på det sättet, att antalet elever vid mentalsjukhusen nedskäres till högst 16 per kurs, innebärande en total begränsning med 76 elever per år. Godtages detta, synes den praktiska utbildningen vid två föreslagna nya lasarett kunna undvaras, medförande ett minskat behov av två instruktionssköterskor. På så sätt skulle ovan berörda synpunkter på utbildningens omfattning och kvalitet bli beaktade samtidigt som en tillräcklig grund erhålles för tillgodoseende av det fortsatta utbildningsbehovet. I fråga om instruktionssköterskorna uttalar styrelsen följande.

En ofrånkomlig förutsättning även för det begränsade utbildningsprogrammets genomförande är självfallet att tillräckligt antal instruktions-

sköterskor kan erhållas. Styrelsen, som tidigare vid flera tillfällen framhållit svårigheterna att anskaffa instruktionssköterskor, vill här starkt betona nödvändigheten att förbättra dessa befattningshavares avlöningsförhållanden. Möjligheter bör även skapas för medicinalstyrelsen att utanordna reseersättning och traktamente till sjuksköterska, anställd hos annan huvudman. Beträffande instruktionssköterska och vikarierande instruktionssköterska, som nyss sagts, bör bestämmelser därjämte utfärdas av innehåll, att vederbörande under sin tjänstgöring som instruktionssköterska skall vara berättigad till minst lika många semesterdagar som å sin ordinarie tjänst.

Statskontoret anför, att de av personaldelegationen gjorda beräkningarna rörande det ytterligare behovet av grundutbildad personal under åren 1961—1965 synes — såvitt ämbetsverket kunnat finna — i stort sett kunna acceperas. Statskontoret fortsätter.

Ämbetsverket vill emellertid framhålla, att ökning av elevantalet endast bör ske i förhållande till faktiska ökningen av antalet vårdplatser under första hälften av 1960-talet. De gjorda beräkningarna innefattar även täckning för de ytterligare 175 tjänster med grundutbildning, som erfordras för arbetstidsförkortningens genomförande. Statskontoret förutsätter, att beräkningarna verkställts med utgångspunkt från att erforderliga rationaliseringar genomförts beträffande personalens arbetsförhållanden på mentalsjukhusen. Då personalens arbetsförhållanden och utbildning är under överyn av mentalsjukvårdsberedningen torde en ny granskning av nuvarande grundutbildning böra ske före 1965 års utgång, varvid samtidigt bör undersökas möjligheterna av att överföra utbildningen till det reguljära yrkes-skoleväsendet.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser det synnerligen önskvärt att utbildningskapaciteten ökar inom vårddyrkena. Det stora antalet sökande till grundutbildning inom mentalsjukvården tyder också på att rekryteringsunderlaget här är gott. Genom att bättre utbildnings- och därigenom beföringensmöjligheter inom sjukvården skapas, kan en större del än hittills av de stora ungdomskullarna beredas kvalificerat arbete inom detta yrkesområde, vilket framstår som särskilt angeläget i en tid, då konkurrensen om den yngre arbetskraften åter synes hårdna.

Vidkommande de av personaldelegationen gjorda beräkningarna över behovet av grundutbildad personal uttalar styrelsen bl. a., att dessa beräkningar synes vara i underkant, särskilt med hänsyn till behovet av att fylla det stora antalet vakanser inom mentalsjukvården och till den överallt märkbara tendensen till ökat behov av utbildad arbetskraft.

Statistiska centralbyrån yttrar bl. a., att den begränsade granskning, som centralbyrån kunnat företaga med ledning av hos ämbetsverket befintligt material, icke föranlett centralbyrån att framställa någon erinran emot de i skrivelsen framlagda riktlinjerna angående tillgodoseendet av vårdpersonal vid statens mentalsjukhus.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet anför, att den uppskattning av behovet av grundutbildad mentalsjukvårdspersonal, som gjorts inom delegationen, synes försiktig och föranleder ingen erinran.

När det gäller sättet för tillgodoseende av detta ökade utbildningsbehov, synes det även enligt styrelsens mening ligga närmast till hands att undersöka i vad mån förefintliga utbildningsresurser kan utökas. Detta betyder dock icke, att styrelsen anser den nuvarande grundutbildningen i alla delar lämplig. Emellertid är frågan om personalens vid de statliga mentalsjukhusen arbetsuppgifter och utbildning f. n. föremål för utredning inom mental-sjukvårdsberedningen och dess personaldelegation, varför anledning icke synes föreligga att tillskapa några nya utbildningsformer för den ökning av vårdarutbildningen, som nu planeras.

Att kostnaderna för den ökade utbildningskapaciteten ter sig höga — för budgetåret 1960/61 icke mindre än 773 000 kronor — sammanhänger med det tillämpade systemet, att eleven erhåller utbildning under anställningstiden. Sålunda kommer av de beräknade kostnaderna icke mindre än 615 000 kronor på löner till vikarier.

Statens sjukhuspersonals förbund konstaterar med tillfredsställelse, att frågan om behovet av grundutbildad mentalsjukvårdspersonal och dess tillgodoseende kommit upp och behandlats så snabbt och grundligt som i personaldelegationens förslag. Möjligen är dock personaldelegationens beräkningar av behovet väl försiktiga. Avgången före pensionsåldern torde sålunda komma att öka, dels genom pensionsreformen och dels beträffande manlig personal genom ökad övergång till fångvård och alkoholistvård, där beföringsmöjligheterna för utbildad personal f. n. är betydligt bättre än inom mentalsjukvården. Förbundet anser sig emellertid kunna tillstyrka personaldelegationens förslag under förutsättning, att behovet av grundutbildad personal göres till föremål för ny översyn i god tid före utgången av den av personaldelegationen behandlade perioden 1961—1965.

III. *Medicinalstyrelsen*, som erinrar om bl. a., att den av styrelsen föreslagna utbildningen av personalen vid Vilhelmsro sjukhus var avsedd som en engångsföreteelse och till sin omfattning kunde jämföras med den utbildning som kommer vissa äldre vikarier i mentalsjukvården till godo genom deltagande i den i grundutbildningen ingående provtjänstgöringens teoretiska del, har i princip ingen erinran mot delegationens förslag att för Vilhelmsropersonalen anordna en utbildningskurs av i huvudsak samma omfattning och längd som grundutbildningen för personalen vid statens mentalsjukhus. Styrelsen finner likaledes, att i denna omfattning genomgången utbildning bör gälla som behörighet till tjänst som extra ordinarie skötare jämväl vid de statliga mentalsjukhusen. För den praktiska utbildningen å lasarett torde kunna utnyttjas något av de ytterligare lasarett, som avsetts för den föreslagna utökade utbildningen av mentalsjukvårdselever. Svårighet torde dock föreligga att erhålla instruktionssköterska för den relativt långa utbildningen å Vilhelmsro.

Delegationen har föreslagit, att vederbörande skall ha tjänstgjort som vikarie minst 12 månader för att anses ha fullgjort den i provtjänstgöringen

7 — Bihang till riksdagens protokoll 1960. 1 saml. Nr 93

ingående 3 månaders praktiska tjänstgöringen på avdelning. Av de för utbildning lämpliga vikarierna (f. n. 14) har endast 5 mer än 12 månaders tjänst. Enär kursen sannolikt icke kan börja förrän i september 1960, kan man emellertid räkna med att de flesta vikarierna vid denna tidpunkt fullgjort minst 12 månaders tjänstgöring; för de återstående vikarierna torde frågan få avgöras dispensvägen.

Statskontoret framhåller, att klientelet vid Vilhelmsro sjukhus huvudsakligen utgöres av barn under 16 år med epilepsi. Det kan därför ifrågasättas, om icke denna sjukdomsform i högre grad än vad som hittills skett bör föras under kroppssjukvården och personalen bibringas viss ytterligare erfarenhet av denna vårdgren. Inom kroppssjukvården pågår uppbyggande av yrkesutbildning för sjukvårdsbiträden, varför statskontoret föreslår, att frågan om utbildning av personalen vid Vilhelmsro återförvisas till medicinalstyrelsen för förnyad utredning. Därvid bör utredas, huruvida ej personalen skulle kunna beredas möjlighet att genomgå viss del av sjukvårdsbiträdesskolans kurs samt erhålla påbyggnad efter den kursplan, som framlagts av medicinalstyrelsen. Utbildningen bör emellertid ej föra till behörighet som skötare utan taga sikte på personalens arbetsuppgifter vid ifrågasvarande sjukhus. Det av personaldelegationen framlagda förslaget till utbildning för personalen vid Vilhelmsro måste statskontoret sålunda avstyrka, helst som denna utbildning leder till större kvalifikationer än som krävs för tjänstgöring därstädes.

Arbetsmarknadsstyrelsen understryker vikten — icke minst från rekryteringssynpunkt — av att personalen vid Vilhelmsro sjukhus erhåller en tillfredsställande utbildning. Styrelsen ansluter sig härvid till personaldelegationens uppfattning, att den av medicinalstyrelsen föreslagna utbildningen om 2½ månader är alltför begränsad. Styrelsen vill därför tillstyrka, att en längre utbildning, som ger samma kompetens som genomgång av den s. k. grundutbildningen av mentalsjukvårdspersonal, kommer till stånd. En sådan utbildning skulle ge den ifrågasvarande personalen en mera mångsidig användbarhet och ökade befordringsmöjligheter. Arbetsmarknadsstyrelsen anför vidare.

Delegationen har föreslagit en kurstid av 17½ månader, vilket innebär 3 månader kortare tid än grundutbildningen. Härvid har den praktiska tjänstgöringen vid Vilhelmsro sjukhus ansetts kunna ersätta den i grundkursens provtjänstgöring ingående tremånaderstjänstgöringen på avdelning. Arbetsmarknadsstyrelsen vill dock ifrågasätta, om icke något större betydelse borde tillmätas tjänstgöringen vid sjukhuset vid beräklandet av kurstidens längd. Den tid — 12 månaders tjänstgöring — som uppställts som krav för inträde till kursen, torde också vara väl lång, och även elev med kortare tjänstgöring borde, om vederbörande i arbetet tillfredsställande visat sin lämplighet, kunna vinna inträde.

Arbetsmarknadsstyrelsen vill tillägga, att det synes synnerligen önskvärt, att — såsom delegationen förutskickar — frågan om hur utbildningen på längre sikt bör ordnas för personalen vid sjukhuset, upptas till behand-

ling. Härvid borde även vid dimensioneringen av utbildningen beaktas behovet av personal vid andra anstalter inom detta vårdområde.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet erinrar om att samma behörighetskrav f. n. gäller för vårdare vid såväl Vilhelmsro sjukhus som vid de statliga mentalsjukhusen. Riktigheten av en dylik anknytning kan enligt styrelsens mening ifrågasättas. Huruvida epileptikervård är kropps- eller mentalsjukvård är föremål för diskussion. I varje fall torde epileptikervården erbjuda sådana särdrag, att en utbildning för enbart mentalsjukvårdspersonal ej kan anses lämplig för denna personalgrupp. En översyn av hithörande frågor synes sålunda påkallad.

I likhet med personaldelegationen hyser styrelsen betänkligheter mot en så kraftig beskärning av behörighetsvillkoren, som medicinalstyrelsens förslag till utbildning innebär. Den är därför närmast benägen att ansluta sig till delegationens utbildningsförslag, vilket därjämte tillgodoser det ovannämnda önskemålet om en närmare anknytning av utbildningen till den speciella vård, för vilken befattningshavarna avses att utbildas.

Statens sjukhuspersonals förbund tillstyrker den av personaldelegationen föreslagna engångsutbildningen av personal vid Vilhelmsro sjukhus. Förbundet anför bl. a. följande.

Det förslag till utvidgad utbildning i nära anslutning till den allmänna utbildningen för personal inom mentalsjukvården, som personaldelegationen framlagt, är utan tvivel ur personalsynpunkt att föredraga framför medicinalstyrelsens förslag om 2½ månaders utbildning. Jämställighet med de som fått den vanliga utbildningen och därmed möjlighet att söka till mentalsjukhusen är synnerligen värdefull. Vi finner oss således böra tillstyrka den föreslagna engångsutbildningen på 17½ månader, även om vi befarar, dels att ej alla vikarier, som nu finns vid Vilhelmsro och som förklarar sig villiga genomgå 2½ månaders utbildning, kommer att anmäla sig till den längre utbildningen, dels att en del av de som underkastar sig denna 1½ års utbildning framdeles kan komma att söka sig bort från Vilhelmsro, och sjukhuset således ej blir hjälpt på samma sätt, som om kursen på 2½ månader blivit förverkligad.

Departementschefen

Efter den utökning av elevantalet i grundutbildningskurserna för mentalsjukvårdselever, som beslutades vid 1958 års riksdag, uppgår den årliga utbildningskapaciteten till omkring 490 elever. Då emellertid avgången under elevtiden visat sig vara relativt stor, kan man räkna med att endast omkring 440 elever per år avslutar sin utbildning.

Såsom mentalsjukvårdsberedningens personaldelegation framhållit kan sistnämnda antal av flera skäl beräknas vara otillräckligt för att täcka behovet av grundutbildad personal under de närmaste åren. Såvitt nu kan bedömas torde under åren 1961—1965 komma att färdigställas sex nya mentalsjukhus med tillhoppa omkring 3 600 vårdplatser och ett beräknat

behov av omkring 1 380 befattningshavare med lägst genomgången grundutbildning. För att täcka personalbehovet för nytillkommande platser vid befintliga sjukhus och för en viss ytterligare utökning av personaltätheten skulle enligt delegationen under samma tid erfordras ca $(375 + 375)$ 750 befattningshavare. Då vidare den normala avgången f. n. kan beräknas motsvara ett årligt personalbehov om 214, skulle under femårsperioden erfordras tillhopa 3 200 grundutbildade befattningshavare. Med utgångspunkt från nuvarande utbildningskapacitet skulle sålunda erfordras en ökning av elevantalet med $(3\ 200 - 5 \times 440)$ 1 000. Med hänsyn till viss osäkerhet i prognosberäkningarna har emellertid delegationen föreslagit att ökningen av utbildningskapaciteten skall begränsas till sammanlagt 689 elever under nämnda femårsperiod.

För egen del vill jag starkt understryka vikten av att man vid utbyggnaden av sjukvården — och särskilt vid en så kraftig upprustning av ett vårdområde som den som nu pågår inom mentalsjukvården — i god tid vidtager åtgärder för en anpassning av utbildningskapaciteten för sjukvårdspersonal efter de ökade behov som kommer att uppstå. Med hänsyn till de nya mentalsjukhus, som nu är under uppförande, och till de nya vårdplatser, som beräknas tillkomma vid befintliga sjukhus, ävensom till den pågående upprustningen i övrigt inom mentalsjukvården är det enligt min mening i hög grad angeläget att snarast vidtaga en därav påkallad utökning av utbildningskapaciteten för personal med grundutbildning.

När det gäller frågan, hur stor ökning av utbildningskapaciteten som erfordras, är det uppenbarligen förenat med svårigheter att göra en exakt beräkning av personalbehovet under de närmaste åren. Visserligen torde under åren 1961—65 sex nya mentalsjukhus komma att tagas i bruk samtidigt som ett stort antal nya vårdavdelningar kommer att tillföras de befintliga sjukhusen. Å andra sidan måste man, såsom delegationen också framhållit, samtidigt räkna med en väsentlig minskning av medelbeläggningen vid de befintliga sjukhusen. Redan den av delegationen från 1 000 till 689 reducerade ökningen av elevutbildningen kan beräknas motsvara närmare 1 000 vårdplatser. Då vidare utbildningen icke, såsom delegationen föreslagit, kan börja under våren 1960 och vid beräkningen av nämnda antal om 689 icke synes ha beaktats den till 10 procent beräknade avgången, reduceras nettoökningen från den ursprungliga behovsberäkningen 1 000 till omkring $(689 - 53 - 64)$ 570 eller med 430 elever. Sistnämnda antal motsvarar drygt 1 300 vårdplatser eller mer än en tredjedel av de 3 600 platser, som beräknas tillkomma vid de nya sjukhusen. Medicinalstyrelsen har för sin del med utgångspunkt från den reviderade generalplanens och mentalsjukvårdsdelegationens beräkningar (23 000 resp. 24 000 vårdplatser vid egentliga mentalsjukhus) jämfört med beläggnings- och exspektantfrekvensen vid samtliga statens mentalsjukhus utgått från att vårdbehovet under den närmaste tioårsperioden icke kommer att överstiga 25 000 platser. Hän-

syn måste emellertid i detta sammanhang också tagas bl. a. till det betydande vårdbehov, som föreligger för sådana psykiskt efterblivna, som skall vårdas på statliga sjukhus. Övriga remissinstanser har också tillstyrkt eller i huvudsak lämnat utan erinran delegationens beräkningar och jag vill framhålla, att såväl arbetsmarknadsstyrelsen som landstingsförbundet och sjukhuspersonalens förbund ansett beräkningarna vara i underkant.

Även om nettoökningen av antalet vårdplatser på längre sikt skulle bli relativt obetydlig föreligger emellertid under de närmaste åren en så markant ökning av personalbehovet att det knappast torde vara möjligt att täcka detta enbart genom frigörande av personal vid de befintliga sjukhusen. Antalet egentliga vakanser vid sjukhusen uppgår vidare till icke mindre än omkring 1 100, d. v. s. ett antal som icke ens med en i stort sett oförändrad beläggning och den av delegationen föreslagna utökningen av kapaciteten kan beräknas vara täckt förrän år 1965. Det måste ur vårdsynpunkt anses synnerligen angeläget att dessa vakanta tjänster inom rimlig tid kan besättas med utbildade befattningshavare. Det stora antalet sökande till grundutbildningen — våren 1959 sökte 1 202 av vilka endast 265 antogs — tyder på att rekryteringsmöjligheterna f. n. är goda.

Med hänsyn till det anförda och då såsom arbetsmarknadsstyrelsen framhållit det måste anses särskilt angeläget att en större del än hittills av de nu snabbt växande ungdomskullarna beredes kvalificerat arbete inom sjukvården, anser jag mig i stort sett kunna tillstyrka delegationens förslag. Då utbildningen icke kan taga sin början förrän den 1 oktober 1960 skulle detta under en femårsperiod som förut nämnts innebära ett nettotillskott med omkring 570 befattningshavare. Mitt ställningstagande innebär emellertid ingalunda, att utbildningskapaciteten därmed skulle vara fixerad för de närmaste fem åren. Jag vill tvärtom framhålla, att en förnyad översyn av personalbehov och utbildningskapacitet bör göras i mycket god tid före periodens utgång och i varje fall så snart säkrare utgångspunkter för en bedömning av personalbehovet kan beräknas föreligga.

Kostnaderna för den utökade grundutbildningen kan såvitt avser nu förevarande anslag beräknas till omkring 57 000 kronor för nästa budgetår. Härtill kommer de till 345 000 resp. 30 000 kronor beräknade kostnaderna för vikarielöner samt för resor och traktamenten, vilka liksom för utbildningen i övrigt torde böra bestridas från mentalsjukhusens avlönings- och omkostnadsanslag. Kostnaderna för erforderliga ombyggnadsarbeten samt anskaffande av viss utrustning m. m. har beräknats till 314 000 resp. 73 000 kronor och torde böra bestridas av tillgängliga underhållsmedel resp. från omkostnadsanslaget. Då ökningen av utbildningskapaciteten åtminstone tills vidare i avbidan på förenämnda översyn får betraktas som ett provisorium, utgår jag emellertid ifrån att ombyggnadsarbetena i görligaste mån begränsas.

Såsom både medicinalstyrelsen och personaldelegationen framhållit är

personalsituationen vid Vilhelmsro sjukhus så otillfredsställande att åtgärder nu måste vidtagas för att förbättra densamma. Icke mindre än hälften av samtliga skötartjänster är vakanta och uppehålls av vikarier utan egentlig utbildning. Jag har därför ansett mig böra tillstyrka, att den av delegationen såsom ett provisorium föreslagna utbildningen anordnas för vid sjukhuset anställda vikarier. Förslaget innebär att utbildningen i stort sett anpassas efter den vanliga grundutbildningen men reduceras från 20¹/₂ till 17 ¹/₂ månader och ges en speciell inriktning på epileptikervård. Genomgång av utbildningen skulle gälla som behörighet till skötartjänst förutom vid sjukhuset också vid de statliga mentalsjukhusen. Såsom medicinalstyrelsen föreslagit bör efter prövning i varje särskilt fall en viss avkortning kunna medgivas i fråga om den för tillträde till kursen föreslagna minimitiden om 12 månaders tjänstgöring.

Kostnaderna för utbildningen vid Vilhelmsro sjukhus kan såvitt avser utbildningsanslaget beräknas till omkring 18 000 kronor. Härtill kommer kostnaderna för vikarielöner samt för resor och traktamenten m. m., i runda tal 50 000 resp. 5 000 kronor, vilka torde få bestridas från sjukhusets avlönings- och omkostnadsanslag.

Såsom jag förut anfört får kursen vid Vilhelmsro endast betraktas såsom en provisorisk lösning av utbildningsfrågan. Jag förutsätter därför, att frågan om hur utbildningen på längre sikt bör ordnas upptages till behandling inom personaldelegationen.

Vad slutligen angår av medicinalstyrelsen framlagda anslagsäskanden anser jag mig icke kunna tillstyrka förslagen om anställande av biträdande instruktionssköterskor, om en kurs för personalföreståndare och om vissa arvodesregleringar. Då äskandena i övrigt icke föranlett någon erinran från min sida beräknar jag kostnadsökningen till i runt tal 20 000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat kan utbildningsanslaget i dess helhet beräknas till (780 000 + 57 000 + 18 000 + 20 000) 875 000 kronor.

IV. Hemställan

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle det sammanlagda medelsbehovet under investeringsanslagen till Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. samt till Lån till Stockholms läns landsting för uppförande m. m. av ett mentalsjukhus i Upplands Väsby för budgetåret 1960/61 uppgå till 45 550 000 kronor enligt i det följande redovisad sammanställning.

I den mån så med hänsyn till sättet för byggnadsarbetenas bedrivande eller eljest kan befinnas lämpligt, torde enligt Kungl. Maj:ts bestämmande inom ramen för tillgängliga medel erforderlig ändring av medelsdispositionen få vidtagas.

Under reservationsanslaget till Utrustning av nya mentalsjukhus m. m. skulle medelsbehovet uppgå till 7 306 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. besluta att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordade förslag må *dels* utföras de nya arbeten, som redovisas i följande sammanställning, *dels ock* beräknas medel för nämnda arbeten ävensom för övriga i sammanställningen angivna ändamål med de belopp, som framgår av densamma:

Sjukhus och arbete	Beräknad kostnad	Anvisat	Förslag 1960/61	
			Fort-sättnings-arbeten	Nya arbeten
1	2	3	4	5
<i>Psykiatriska sjukhuset:</i>				
a) Renovering och utvidgning av lokaler för medicinskt centrum m. m.	630 000	300 000		
b) Merkostnad för renovering av vissa vårdavdelningar	400 000		300 000	
<i>Uppförande av mentalsjukhus i Upplands Väsby</i>	<i>31 133 000</i>	<i>500 000</i>	¹⁾ <i>1 000 000</i>	
<i>Ulleråkers sjukhus:</i>				
a) Projektering av nytt medicinskt centrum jämte forskningsavdelning och vissa vårdavdelningar				150 000
b) Uppförande av byggnader för centralkök samt rörelseterapi	3 000 000	1 300 000		
<i>Sundby sjukhus:</i>				
a) Ombyggnad av administration och medicinskt centrum	500 000			500 000
b) Rationaliseringsarbeten m. m. inom panncentralen	325 000			325 000
<i>Birgittas sjukhus:</i>				
a) Uppförande av vårdpaviljongerna M5, K5 och K6	4 800 000	4 300 000	500 000	
b) Uppförande av byggnader för dels arbetsterapi, dels samlingssal med lokaler för servering och försäljning m. m. och dels rörelseterapi	2 825 000	1 740 000	1 085 000	
c) Vissa iståndsättningsåtgärder inom gamla mansavdelningen	600 000	298 000	301 000	
d) Rationaliseringsarbeten inom panncentralen m. m.	82 000			82 000
e) Sjukhusområdets slutliga iordningställande	160 000			160 000
<i>Ryhovs sjukhus:</i>				
a) Upprustning av vårdpaviljongerna M4 och K3	2 900 000	1 450 000	680 000	
		²⁾ 320 000		

¹ Medel beräknas under fonden för låneunderstöd.

² För annat ändamål anvisat belopp, som omdisponeras.

Sjukhus och arbete	Beräknad kostnad	Anvisat	Förslag 1960/61	
			Fort-sättnings-arbeten	Nya arbeten
1	2	3	4	5
b) Rationaliseringsarbeten inom panncentralen m. m.	465 000			465 000
<i>S:ta Gertruds sjukhus:</i>				
a) Uppförande av vårdpaviljong	4 250 000	100 000	855 000	
b) Renovering av sju vårdavdelningar	1 375 000	¹⁾ 145 000		
c) Renovering av vårdpaviljong K33	975 000	800 000	575 000	755 000
<i>S:t Olofs sjukhus:</i>				
Permanentning av vägar	110 000			110 000
<i>S:t Lars' sjukhus:</i>				
a) Projektering av nytt medicinskt centrum jämte forskningsavdelning och vissa vårdavdelningar				150 000
b) Ombyggnad av vårdpaviljong M47	2 000 000	900 000	1 100 000	
<i>Vipeholms sjukhus:</i>				
Uppförande av vårdenhet för höggradigt psykiskt efterblivna barn	1 900 000			500 000
<i>S:t Jörgens sjukhus:</i>				
a) Uppförande av vårdpaviljongerna M4 och K4	3 570 000	3 000 000	570 000	
b) Uppförande av byggnad för administration och medicinskt centrum m. m.	3 180 000	2 600 000	580 000	
c) Uppförande av vårdpaviljong MK3 m. m.	3 970 000	1 500 000	1 450 000	
d) Uppförande av byggnad för samlings-sal m. m.	865 000			865 000
<i>Restads sjukhus:</i>				
a) Uppförande av vårdpaviljongerna M15 och K16	6 000 000	5 000 000	1 000 000	
b) Rationaliseringsarbeten inom panncentralen	275 000			275 000
<i>Källshagens sjukhus:</i>				
a) Renovering av vissa vårdpaviljonger, etapp II	700 000	200 000		500 000
b) Rationaliseringsarbeten inom panncentralen m. m.	255 000	¹⁾ 75 000		180 000
<i>Falbygdens sjukhus</i>	31 000 000	20 625 000	8 000 000	
<i>Mellringe sjukhus:</i>				
a) Byggnadsarbetenas fortsättande	30 470 000	12 775 000	5 000 000	
b) Anslutning av sjukhuset till Örebro stads värmeverk	900 000	450 000	450 000	
<i>Säters sjukhus:</i>				
a) Uppförande av vårdpaviljonger	4 850 000	100 000	1 000 000	
b) Upprustning av panncentralen	655 000			655 000
c) Utbyggnad och förbättring av värmeledningssystemet m. m.	710 000	¹⁾ 345 000		365 000

¹ För annat ändamål anvisat belopp, som omdisponeras.

Sjukhus och arbete	Beräknad kostnad	Anvisat	Förslag 1960/61	
			Fort-sättnings-arbeten	Nya arbeten
1	2	3	4	5
d) Utökning av kök och anordnande av tvätt-bytesförråd	335 000			335 000
Uppförande av mentalsjukhus i Bollnäs ...	32 000 000	5 900 000	5 500 000	
<i>Gådeå sjukhus:</i>				
Upprustning av vårdavdelningarna K3 och K4 jämte vissa utvändiga förbättrings-arbeten	820 000			820 000
<i>Sidsjöns sjukhus:</i>				
Upprustning av panncentralen	170 000	1) 60 000		110 000
<i>Frösö sjukhus:</i>				
a) Principplan för upprustning	100 000			100 000
b) Upprustning av panncentralen	150 000			150 000
<i>Umedalens sjukhus:</i>				
Vissa rationaliseringsarbeten inom pann-centralen m. m.	860 000	600 000	260 000	
Uppförande i Katrineholm av sjukhus för vård av psykopater	14 400 000	1 226 000	3 000 000	
Uppförande i Sala av sjukhus för vård av högggradigt psykiskt efterblivna	24 200 000	1 600 000	4 000 000	
Elektriska arbeten vid vissa statens mental-sjukhus	92 000			92 000
Utredningsmedel	700 000		700 000	
			37 906 000	7 644 000
Summa			45 550 000	

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att

a) godkänna avtal med Stockholms läns landsting angående uppförande i Upplands Väsby av en gemensam sjukhusanläggning för ett mentalsjukhus och ett lasarett även som angående grunderna för fördelningen mellan Kronan och landstinget av kostnaderna för anläggningens uppförande, utrustning och drift m. m.;

b) intill ett belopp av omkring 2 150 000 kronor medgiva utläggande av beställningar å viss utrustning till Falbygdens och Mellringe sjukhus samt Bollnässjukhuset;

¹ För annat ändamål anvisat belopp, som omdisponeras.

III. till *Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.* under statens allmänna fastighetsfond, inrikesdepartementet, för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 44 550 000 kronor;

IV. till *Lån till Stockholms läns landsting för uppförande m. m. av ett mentalsjukhus i Upplands Väsby* under fonden för låneunderstöd, inrikesdepartementet, för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor;

V. till *Utrustning av nya mentalsjukhus m. m.* för budgetåret 1960/61 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 7 306 000 kronor; samt

VI. a) godkänna följande avlöningsstat för utbildning av mentalsjukvårdspersonal, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61:

Avlöningsstat

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	262 000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	516 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	87 000
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	10 000

Summa kronor 875 000;

b) till *Utbildning av mentalsjukvårdspersonal: Avlöningar* för budgetåret 1960/61 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 875 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Ingemar Nygren

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
I. Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.	3
Framställning från mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation.....	3
<i>Inledning.....</i>	<i>3</i>
<i>Psykiatriska sjukhuset i Stockholm.....</i>	<i>7</i>
Renovering och utvidgning av lokaler för medicinskt centrum m. m.....	7
Merkostnad för renovering av vissa vårdavdelningar.....	7
<i>Uppförande av mentalsjukhus i Upplands Väsby.....</i>	<i>8</i>
<i>Ulleråkers sjukhus i Uppsala.....</i>	<i>15</i>
Principplan.....	15
Projektering av nytt medicinskt centrum jämte forskningsavdelning och vissa vårdavdelningar.....	20
Uppförande av byggnader för centralkök samt rörelseterapi.....	21
<i>Sundby sjukhus vid Strängnäs.....</i>	<i>22</i>
Ombyggnad av administration och medicinskt centrum.....	22
Rationaliseringsarbeten m. m. inom sjukhusets panncentral.....	23
<i>Birgittas sjukhus i Vadstena.....</i>	<i>24</i>
Uppförande av vårdpaviljongerna M5, K5 och K6.....	24
Uppförande av byggnader för dels arbetsterapi, dels samlingsal med lokaler för servering och försäljning m. m. och dels rörelseterapi.....	24
Vissa iståndsättningsåtgärder inom gamla mansavdelningen.....	24
Rationaliseringsarbeten m. m. inom sjukhusets panncentral.....	25
Vissa yttre arbeten.....	26
<i>Ryhovs sjukhus i Jönköping.....</i>	<i>27</i>
Upprustning av paviljongerna M4 och K3.....	27
Rationaliseringsarbeten m. m. inom sjukhusets panncentral.....	28
<i>S:ta Gertruds sjukhus i Västervik.....</i>	<i>29</i>
Uppförande av ny vårdpaviljong.....	29
Renovering av sju vårdavdelningar.....	29
Renovering av vårdpaviljongerna M32 och K33.....	30
<i>S:t Olofs sjukhus i Visby.....</i>	<i>30</i>
Permanentning av vägar m. m.....	30
<i>S:t Lars' sjukhus i Lund.....</i>	<i>30</i>
Principplan.....	30
Projektering av nytt medicinskt centrum jämte forskningsavdelning och vissa vårdavdelningar.....	34
Ombyggnad av vårdpaviljong M47.....	35
<i>Vipeholms sjukhus i Lund.....</i>	<i>36</i>
Uppförande av vårdavdelningar för höggradigt psykiskt efterblivna barn	36

<i>S:t Jörgens sjukhus i Göteborg</i>	37
Uppförande av vårdpaviljongerna M4 och K4	37
Uppförande av ny byggnad för administration och medicinskt centrum m. m.	37
Uppförande av vårdpaviljong MK3 m. m.	37
Uppförande av byggnad för samlingsal m. m.	38
<i>Restads sjukhus i Vänersborg</i>	38
Uppförande av vårdpaviljongerna M15 och K16	38
Rationaliseringsarbeten inom panncentralen	39
<i>Källshagens sjukhus i Vänersborg</i>	40
Renovering av vissa vårdpaviljonger	40
Rationaliseringsarbeten inom panncentralen m. m.	40
<i>Falbygdens sjukhus i Falköping</i>	42
<i>Mellringe sjukhus i Örebro</i>	43
<i>Säters sjukhus</i>	44
Uppförande av nya vårdpaviljonger	44
Upprustning av panncentralen	45
Utbyggnad och förbättring av värmeledningssystemet m. m.	46
Utökning av kök och anordnande av tvättbytesförråd	47
<i>Uppförande av mentalsjukhus i Bollnäs</i>	48
<i>Gådeå sjukhus i Härnösand</i>	48
Upprustning av avdelningarna K3 och K4 jämte vissa utvändiga för- bättringsarbeten	48
<i>Sidsjöns sjukhus i Sundsvall</i>	49
Upprustning av panncentralen	49
<i>Frösö sjukhus vid Östersund</i>	50
Principplan	50
Upprustning av panncentralen	53
<i>Umedalens sjukhus vid Umeå</i>	54
Vissa rationaliseringsarbeten inom sjukhusets panncentral m. m.	54
<i>Uppförande av sjukhus för vård av s. k. psykopater</i>	56
<i>Uppförande av sjukhus för vård av högggradigt psykiskt efterblivna</i>	56
<i>Elektriska arbeten vid vissa statens mentalsjukhus</i>	57
<i>Utredningsmedel</i>	58
Departementschefen	59
II. Utrustning av nya mentalsjukhus m. m.	66
Förslag av medicinalstyrelsen	66
Förslag av mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation Departementschefen	72
Departementschefen	75
III. Utbildning av mentalsjukvårdspersonal	78
Yrkanden	78
Motiv	79
Yttranden	94
Departementschefen	99
IV. Hemställan	102